

కవితామయ

ప్రేమ ఆరోగ్యపాభాగ్యమలను పెంపొందించుట
కేరళ సచిత్రమస పత్రిక

సంపాదకుడు

డాక్టరు. కే. యన్. కేసరి

మంబరము ౯.]

మార్చి 1985

[వందీక ౧

Printed at Ladhra Press, Egmore, Madras.

గృహలక్ష్మి

సాలుచందా మొదలగునవి

ఈసచిత్రమాసపత్రిక సాలుచందా రు. 4. అర్థ సంవత్సరపుచందా రు. 2. అంతకుతక్కువకాలపరి మితికి చందాపద్ధతిలేదు. విడికాపీ రు. 0-8-0 ఆజాలు. చందాదారులు ఏమాసమునుండియైన ప్రారంభము చేయవచ్చును. విడికాపీలు పలయువారు వానివిలువ మేరకు తపాలబిళ్లలు పంపవలయును. పీ. పీ. పద్ధతి వ్యయమాలకము.

ప్రకటనరేట్లు

ముఖ్యముగా స్త్రీలకందీయవలసినవస్తువులనుగూర్చి ప్రకటించుట కీపత్రిక ఎంతయు అనుచైనది. ఈచ బడినరేట్లుఇవి: ఒకేతూరికి పూర్తిపుటకు రు. 15 0 0 అరపుటకు రు. 10 0 0 కాలుపుటకు రు. 7 0 0. ప్రకటనఛార్జీలు ప్రతిమాసము ముందుగానే చెల్లించ వలయును. అర్థసంవత్సరము అంతకుపైబడినకాలము లకు కంట్రాక్టుతీసికొనుచో నూటికి 12½ తోసివేత. కాలుపుటకు తక్కువయైనప్రకటనలు చేకొవజాలము. ప్రత్యేకస్థలములరేట్లకొకట వ్రాయునది.

ఏజెంట్లు

వేటొకపుటయందు మాకు ఏజెన్సీలుగలతావులు ప్రకటించబడినవి. ఇతరతావులయందు మాకు ఏజెంట్లు కావలయును. వివరములకువ్రాయునది.

వ్యాసములువ్రాయువారికి

వ్యాసములు స్త్రీజనములకు సంబంధించియుండ వలయును. సంగ్రహముగనుండిన కీక్రమచమరణకు వీలగును. కాగితమునకు ఒకేరేట్టు సిరాతోవ్రాయవల యును. ప్రచురింపబడనివ్యాసములు తపాలాబిళ్లల పంపిన వాపనుచేయబడును. వీనినిగూర్చి ప్రత్యుత్తర ములు పెంచకుండుటలేస్స. విమర్శనార్థము పంపబడు గ్రంథములను, ప్రచురణార్థము పంపబడువ్యాసము లను అందుకొనుచు ఈపత్రిక వ్రాయుచుండినరీతిని

ఇక కార్డులువ్రాయజాలము. రిప్లయికార్డువాసిననే జవాబుఈయబడును.

సంచికలుచేరనిచో

సంచికలుచేరనిచో ఆయామాసములందు పెంటనే మాకు తెలుపవలయును. ప్రతిమాసము 7-వ రేడితరు వాత చేరలేదనివ్రాయుచోతిరుగకాపీలుపంపజాలము. చిరునామామార్పును తెలుపకుండుటచే కాపీలుచేరని వారికిని తిరుగ పంపజాలము. సంచికలు చేరనివారు తమతమ పోస్టాఫీసులలో కంప్లైయింటునుచేయునది.

చిరునామామార్పు

చిరునామాయందుమార్పుఉండుచో 1-వ రేడికి 10 దినములుముందుగానే తెలుపవలయును. ఇట్లుతెలు పనిచో కాపీలు తిరుగ పంపజాలము.

చందాముగిసిన

చందా ముగిసినతోడనే ఆవిషయము వారికి ఆయామాసములయందు తెలుపబడును. ఈమాచన చూచి తమచందాధనమునుపంపి గృహలక్ష్మిని యథా రీతిని పోషింప చందాదారులనుప్రాధ్ధికంతుము. చందా దారులుగనుండ ఇష్టములేనిచో ఆసంగతి పెంటనే తెలుపగలరు. మనియార్డరుపంపుటగాని, చందాదారు లుగఉండ ఇచ్చగించమని లేఖముఖమున తెలుపుట గాని చేయనిచో తరువాతసంచిక పీ. పీ. గా పంప గలము.

ముఖ్యమైనగమరింపు

చందాదారులుగచేర్చుకొనుమని వ్రాయుఉత్తర ములు, బ్యాంకుచెక్కులు, మనియార్డర్లు, పోస్టలు ఆర్డర్లు, గృహలక్ష్మికిసంబంధించిన ఇతరమైన యావత్తు ఉత్తరములు డాక్టరు కే. యస్. కేసరి, ఎడిటరు. గృహలక్ష్మి, పోస్టుబాక్సు 752, ఎగూరు, మదరాసు అను చిరునామాకేవ్రాయవలయునుగాని ఇతరవ్యక్తుల పేర ఎంతమాత్రముపంపకూడదు.

గృహలక్ష్మి విజెంటు

బాపట్ల:	ఎల్. వి. మనోహరరావు. నూజివీడు: వైద్యుల నారాయణ
తెనాలి:	కొమ్మూరి కాశీవిశ్వనాథంగారు, సోల్ రిప్రజం టేటివ్ ఆఫీస్.
మచిలీపట్టణము:	ఎస్. బి. లింగమ్, చీప్ ఏజంటు.
హైదరాబాదు:	ఎన్. లక్ష్మీబాయిగారు, సుల్తాన్ బజారు.
నిడదవోలు:	తాడిమేటి కుటుంబశాస్త్రుగారు.
తాడేపల్లిగూడెం:	కాశిరాజు శ్రీరాములుగారు. నూజివీడు: పి. ధనంజయ అండ్ కంపెని.
జెమ్ పేడ్ పూర్:	టి.వి. రమణయ్యగారు, C/o ది ఇండియన్ హ్యూమన్ రైట్స్ కంపెనీ,
బరంపురం:	ఎన్. కె. మూర్తి అండ్ సన్స్. [లిమిటెడ్.
గుంటూరు:	వెల్ కం అండు కంపెనీ. మైసూరు: స్టూడెంట్స్ ఫోలు.
సామర్లకోట:	ఆరాధ్యుల మూటయ్యగారు, మర్చంట్లు.
పితాపురం:	ఎం. నూకరాజు, ఆంధ్ర న్యూస్ ఏజెన్సీ.
రాజమండ్రి, విశాఖపట్టణం:	ఎ. కృష్ణమూర్తి బ్రదర్స్.
మదరాసు:	వై. నారాయణగారు, 364 ఎస్ ప్లనేసు.
బెంగళూరు కంట్స్ మెంటు:	ఆనందా బుక్ డిస్కో. ఏలూరు: బి. విశ్వనాథంగారు.
తణుకు:	నడింపల్లి సూర్యనారాయణగారు, న్యూసు ఏజంటు.
బెజవాడ:	ఆంధ్రా ఇన్ డస్ట్రీయల్ స్టోర్స్, బకింగుహామ్ పేట.
ఒంగోలు:	తాతా జాలయ్య శెట్టిగారు, వర్తకులు.
రంగూను:	వి. భగవతిశాస్త్రుగారు, న్యూసు ఏజెంటు, 244 ఫోర్ వీధి.
చిత్తూరు:	వాటంబాటి వెంకటరమణయ్య శెట్టిగారు, 163 బజారురోడ్డు.
విజయనగరం:	ఎ. సూర్యనారాయణరావు
నరసాపురం:	వై. సత్యనారాయణగారు.
ఖరగ్ పూర్:	పి. వి. రమణయ్య, స్టోర్స్ క్లర్క్, బి. ఎన్. ఆర్ వై. వర్క్ షాప్స్.
కొచ్చూరు:	కె. సి. చెన్న కేశవయ్యర్. నూడూరు: సి. సి. సుబ్బయ్య, మర్చంట్లు.
కాకినాడ:	నున్నా బాలకృష్ణరావు, న్యూస్ బాయ్ అండు కో.
అనకాపల్లి:	సివాజీ న్యూస్ ఏజెన్సీ.
నెల్లూరు:	సి. సుబ్బరావు అండు సన్స్.
భీమవరం:	వంగల అచ్చుత రామయ్య, మేనేజరు, నెహ్రూ ఖద్దర్ స్టోర్స్.
గుడివాడ:	శ్రీ శివరామ అండు కో.
తిరుపతి:	వై. వి. సుబ్బయ్య అండు కో.

హిగిన్ బాతమ్ స్టాల్సు విద్ద దొరకును.

ఇతర పోట్లకు ఏజెంటు కావలెను. వివరములకు దరఖాస్తు పంపుకొనుము.

విషయ సూచిక

కృతజ్ఞత	1
వీరచంద్రావతి—శ్రీమతి చిల్లపాటి సీతాంబగారు	3
చుట్టుతిరిగిరావె నాచిట్టితల్లి—పాశ్చాత్య మూర్తిగారు	4
నీప్రణయరూపము—పోలుకొండ భద్రయ్యగారు	7
‘న్యాసఘట్టం’—శ్రీమతి భాస్కరభట్ల వెంకటరమణమ్మగారు	8
ఆత్మకథ—యం. రామసుబ్బయ్యశ్రేష్ఠిగారు	9
స్త్రీవిద్య—జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు, ఎం.ఏ; బి.ఎల్.	12
సింగారములు—భాగవతం	13
అయ్యోపాపం!—శ్రీమతి గొట్టముక్కుల మంగాయమ్మగారు	14
పండితపుత్రుడు—మల్లాది వేంకటకృష్ణశర్మగారు	17
అపూర్వవాత్సల్యము—కోకా వేంకటేశ్వరరావుగారు	19
సావిత్రి శమనుడు—‘భారతము’	25
దిద్దుబాటు—శ్రీ విశ్వనాథకవిరాజుగారు	26
వెన్నెల రాత్రిరాక—దామెర రాజగోపాలరావుగారు	34
సర్పముయొక్క నాలుక—శ్రీమతి కామరాజు మైత్రేయిగారు	35
శ్రీమతి కమలానెహ్రూగారు—శ్రీమతి గాల్లపాటి లక్ష్మీగంగమ్మగారు	39
నతీమణి—బులుసు శీతారామమూర్తిగారు	40
సావిత్రి—భారతము	42
కామేశ్వరి—చోడవరపు రామశేషయ్యగారు	43
శారదలేఖలు	49
గర్భవతుల గమనీయములు—నాగుమంత్రి సరిసిహమ్మూర్తిగారు	55
కళలు—	57
బాలవిజ్ఞానశాఖ	66
విన్నారా?	68
మనోరమ—శ్రీమతి దివాకర్ల శారదామణిగారు	70
గ్రంథపరిచయము	82
సంపాదకీయములు	83
త్రివర్ణ చిత్రము	
సత్ కాలక్షేపము	

ఛాయా చిత్రములు

వివరములు

శ్రీమతి ఎజ్జెలిస్ బెజెయస్కర్ కన్య

సింహాశద్వీపమునకు స్పీకరుగా నుండిన శ్రీ బెజెయస్కరిగారి కుమార్తె. సుప్రీము కోర్టులో క్రొత్తగా అడ్వోకేటుగా చేసినది. ఈమెయే సింహాశములో ప్రథమస్త్రీ అడ్వోకేటు.

శ్రీమతి మునగాల విజయలక్ష్మమ్మగారు

నరసాపురం పోటీపరీక్షలో శ్రీయనమంజ్ర కామేశ్వరమ్మ స్వర్ణ పతకము నందినారు.

శ్రీమతి పి. సౌభాగ్యమ్మగారు

పై పరీక్షలోనే శ్రీ తివాదిదేవకీబాయి స్వర్ణ పతకము నందినారు.

శ్రీమతి వల్లూరి జానమ్మగారు

పై పరీక్షలో మొదటియామెగ కృతార్థురాలై గృహలక్ష్మీ స్వర్ణ పతకమందినారు.

శ్రీమతి లలిత

చక్కగా సృత్యముచేయగల సతీమణి. ప్రస్తుతము అజంతాగుహలలోని చిత్రములను చూచి కొన్ని భంగిక లభ్యసించుచున్నది.

శ్రీమతి శ్రీరాం భాగీరథీగారు

కాంగ్రెసు తరపున చెంగల్పట్టుకల్లా బోర్డుసభ్యురాలుగా ఎన్నుకొనబడినారు.

శ్రీమతి సిహాహిమాలవిగాన

సుప్రసిద్ధ కాంగ్రెసు నేతయగు సిఘరాష్ట్రీవాసి. కరాచికార్పొరేషను సభ్యురాలుగా ఎన్నుకొనబడినారు.

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతిమ్మగారు

నరసాపురం పోటీపరీక్షలో రెండవయామెగా కృతార్థురాలై శ్రీ యర్రమిల్లి శకుంతల స్వర్ణ పతకము నందినారు. రాజమహేంద్రవర వాస్తవ్యురాలు. గృహలక్ష్మీపాఠకుల కేమె గద్యపద్యరచనలు పరిచితములగుచునే యున్నవి.

మా ధ వి

ఇది పుష్పసారములతో నిండియుండు ఒక నాజూకైన మంచువంటి పరిమళపదార్థము. ఈ మంచును కొద్దిగ వ్రేలితో తీసుకొని ముఖమునకు లేపనమును చేసికొనిన వెంటనే అది చర్మములో మాయమై ముఖమునకు కళ, కాంతి నిచ్చును. ముఖము స్ఫటికమువలె నిర్మల మగును. ముఖమున లేచు సోదీ, మచ్చలు, మొటిమలు మొదలగువానిని మాన్పును. మరియు దీనిని ముఖమునకు పట్టించుకొనిన వెంటనే ముఖము చల్లగ నుండి మంచు రాచుకొనినట్లైయుండును.

వెల బుడ్డి 1.కి 8 అణాలు.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మద్రాసు.

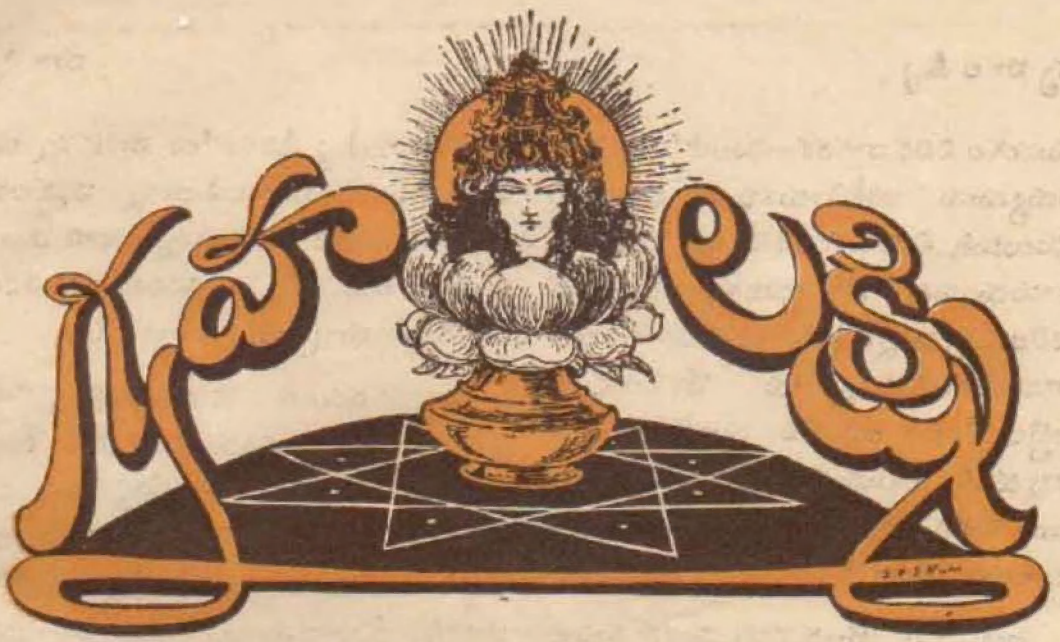

సత్కాలక్షేపము

శా॥ శ్రీలం గ్రాలుచునున్న నేయెడల నుత్పేకించి యత్సవ్త శు ।
 మ్మోలాపంబులఁ బొద్దువుచ్చక మహాప్రాయంబుతో సత్య వి ।
 ద్యాలంకారము లెల్ల కొల్లలుగఁ జేయన్ భారతామ్నాయ స ।
 త్కాలక్షేపము లేవు నేతురు సుమా కన్యల్ సుధిమాన్యలై ॥

ప॥ కృ॥ మూర్తి.

1. శ్రీతరుణత -	
2. పోశచంద్రావతి - బలరామ పాటి శ్రీరాం	1-2
3. బుద్ధుల తిరిగి రాదే నా చిట్టతల్లి - డి. ప. వై. మోక్షి	3-
4. నిద్రుగిరిలో రూపము - పోయకొండ భోద్రయ్యగారి	4-6
5. పానసంఘట్టం - భాస్కర భట్ల వేంకటేశ్వరమూర్తిగారి	7
6. అత్తకథ - బి. చలపతియ్యగారు ప్రయోగించిన సుబ్బయ్యవైష్ణవ -	8.
7. ప్రాచీన - బామనలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారి	9-11
8. రియోనా పాపం! - గాడ్సే మురళీమంజునాయుడు	12-13
9. పండిత శ్రీమణి - మల్లాది వేంకటేశ్వరశర్మగారి	14-16
10. శ్రీమహర్షి వాత్సల్యము - కృతావేంకటేశ్వరశర్మగారి	17-18
11. పర్వము యెలకొని వానక - శ్రీమతి కామరాజు మైత్రీయ్యగారి	19-24
12. శ్రీమతి కమలాదేవిగారి - గాడ్సే పాటి లక్ష్మీగంగమ్మ	35-39
13. పతిమణి - బులసుగిరి రామమూర్తిగారి	39
14. కామేశ్వరి - హరితవరపురామకృష్ణయ్యగారి	40-42
15. చిరదయలు -	43-48
16. గర్భవతుల గుండెలలోను - వాగుమండ్రవరసింహమూర్తి	49-52
17. కళలు - లక్ష్మీనారాయణ వాణిగావీ	53-56
18. సంగీతం -	57-58
19. పంపిణీని జూరతి - బొబ్బిలి తలవేయి	58-60
20. శ్రీకృష్ణచంద్రుడు - బామమూర్తి సత్యవతి	61-63
21. పితామహుని సందేశము - లక్ష్మీనరసింహయ్య	64
22. పాతము - చంద్రానంద	64
23. తాజా మిథాయి -	65
24. వివాహం? -	66-67
25. మనోరమ - రామమూర్తి	68-69
26. శ్రంధపరివారి -	70-81
27. సంపాదకీయము -	82.
	83-89

శ్రీ విస్తారము శాంధ్రలోక పవిత్రానీష్ఠ్యంబు భవ్యంబు బ్రా
హ్మీ విక్రాంత మనంత మైవ గృహాలక్ష్మీ శక్తి యాకాంతమై
మీ విద్యాబల పృథ్వీనీయుమపదా మీ కాయురారోగ్యను
శ్రీ విభ్యాకు లొపండుగాతయని యాశీర్వాదముల్ చేసెదన్.

ప|| కృ|| మూర్తి.

కృతజ్ఞత

సోదరసోదరీమణులారా !

కృతజ్ఞతాపూర్వకములగు మా యీ
మాటలు చివ్వితచర్చణములు కావు. ఇది
మాకుఁ గర్తవ్యమును మీ కుత్సాహకరము
నైనవిషయము. సర్వవిధములమందమైయున్న
ప్రస్తుతస్థితిలో మన 'గృహాలక్ష్మీ' మయొక
నూతనసంవత్సరమును జూడఁగల్గుచున్నది
యనుట యొకవిశేషము. ఆరునొకటి గడచి
నవి: ఇది యెనిమిదవయేడు వచ్చినది. ఇంత
వరకుఁ దాము సర్వవిధముల నెట్టిప్రేమాదర

ణములతో స్వాగతమిచ్చియున్నారో అట్టి
ప్రేమాదరణములతోనే యికముందుగూడ
నీ గృహాలక్ష్మీ'కి స్వాగతసాభాగ్యము నొసం
గుదురని నమ్ముచున్నాము.

మానీషీమణులు లోకకళ్యాణమునకై
యిటీవలఁజూపిన యపూర్వత్వాగము నమిత
వ్యయప్రయాసములు సాధ్యమైనంతవరకు
గమనించి యీ మనగృహాలక్ష్మీ యొతో
విజ్ఞానము సంపాదించినది; యింకను సంపాదించ
నువ్వేల్లారుచున్నది. ఇంతేకాదు: భరతవర్ష

మునఁగల వివిధ నాగరకజాతులలోఁగల తార
తమ్యమును బరిశీలించునపుడు మనయాం
ధ్రులుమిక్కిలి వెనుకఁబడియే యింకను బ్రాకు
లాడుచుండుట కొకవిధమగు వగపుగూడ
వెలిబుచ్చుచున్నది ! తన్నాదరింపఁగలవారు,
నాదరింపవలసియున్నవారు వేవేలున్నను
అట్టివాఁలేలకో యింకను ముందుకు రాకు
న్నారు !! అటువంటి యబలలకెల్ల మన
యీ చిట్టిగృహలక్ష్మిని జూపించు బాధ్యత
మీయందులేదా !!

ఇక 'నీ యారునొక్కసంసత్సరముల
నుండియు మీ గృహలక్ష్మి యేమిచేయఁ
గలిగినది ?' యని ధీరమతులగు కొందఱడుగ
వచ్చును. అక్కటా ! యెన్నిసత్తములై
నను అమావాస్యను పూర్ణిమగా మార్చు
గలవా ?! లేవు. తథాపి వాటికాన్ని సర్వదా
ప్రయోజనకారియే యగుచున్నది. అట్లులే

యీగృహలక్ష్మి దీనినిబోలు మరికొన్నియు
సజ్జానాంధకారమునఁ బడియున్న పథికులకు
మార్గదర్శకములే యగుచున్నవి కాని యూ
రక సుంకలేదు. ఏతే యోతవరకనిన నింతవర
కని చెప్పుటమాత్రము దుస్సాధ్యము.

వ్యాసరచనలయం దెందఁడెందరో శ్రోత
శ్రోతవారు దర్శింపబడుచున్నారు. కేవల
మృగ్యమైయుండిన వనితాకవిత్వ మిప్పుడు
ప్రాయికమైనది. వంటయిండ్లముంగిటి సావడు
లలో బడియుండిన మహాలక్ష్మి సరస్వతీ
పార్వతీ స్వరూపములు, నేడు బహిరంగ
సభావేదికలపై దర్శనములిచ్చి లోకమును
దరింపజేయ పొచ్చినవి. కాఁక మమున
నాత్మబలమునుబొంది గృహలక్ష్మి యింకను
సంతృప్తఁ జేయఁగలదు. దయ యుంచెదరు
గాక !!

సమస్తసన్మంగళానిభవన్తు !!

వీరచంద్రావతి

యశవంత సింహుని సేనలు అలంగీరు పాదుషాపై నికులు హోరాహోరి బోరుచుండిరి. మొగలుల ఘాటికి రాజపుత్రు లాగజాలక వెనుదిరిగిరి. యశవంతసింహునిరాణియగు చంద్రావతి కోటబురుజుపై నుండి చూచుచు తన భర్తపై స్యముల యోటమికి సహింపక తానును సంగరమున కుటికి శత్రుసేనలం బరిమార్చ గృతనిశ్చయమై పట్టనాభిముఖులై బరతెంచు రాజపుత్రునికుల సమరమునకరుగ ప్రోత్సహించుచున్నది.

ఉ॥ భండనభూమి శత్రువులబట్టి వధింపగలేక యొక్కడొక్కండుగ వెన్నుజూపియిటు కయ్యమునుండి లొలంగిప్రాణములే మెండగు తీపిగాడలప మీమదులన్ మహనీయభారతా ఖండుల పొరుబోన్నతముగ్రాలదె భీరులె వెన్నుజూపగన్.

ఉ॥ చచ్చుటె నిక్కమెన్నటికి జావకమంచమునందు మ్రగ్గిపెల్లెచ్చినవ్యాధిచే కడుకృశించిరనన్ ఫలమేమిశత్రులన్ బిచ్చరపిడులట్లుగ నశింపగజేయుడు: జేయలేనినాడచ్చుగ వీరస్వర్గము యథావిధి నేలగబొందులెండికన్.

ఉ॥ పండలవోలె నొక్కనికి బానిసలై భుజశౌర్యమేది రాజ్యేంద్రిరనిట్లు కూరమదినేల నరాతులకిచ్చి దీనులై యుందురె భారతీయులన నొప్పునెమిమ్ముల మాతృభూమికిన్ బెందినపాటు గన్గొనుడినీ సరివారలు నవ్వరే మిముకన్.

ఉ॥ అణికిదప్పి శత్రువుల కాదలల్గితిరేని మేమికన్ గాజులనూడ్చి కత్తులనుకెత్తెముల్గొని వైరిసేలకన్ తేజమడంచి యీభరలేదేశము కున్నతిగూర్చి హైన్దవస్త్రీజనశౌర్యములైలసి చేతులుమోడ్చగజేతు మీతరిన్.

క॥ చచ్చిన స్వర్గమొ జయముం
దెచ్చిన రాజ్యంబొ యెదియొ దేల్చక కోటం
జొచ్చిన మిమ్ముండర నిట
ప్రచ్చెద తరలుండు జయము నడయుడు వేగన్.

చుట్టుతిరిగిరావె నాచిట్టితల్లి

పా. ప్రి. మూ. 3

బండివా డొక డూరిముంధకి వచ్చునకి
చీకటిపడినది. ఇదేసందని వాడు టోల్ గేటు
తప్పించి బండిని తోలుకొని యూరిచుట్టు
దిరుగ నారింభించెను గాని వాని కెక్కడ
గూడ సందుదొరకలేదు. వాడు నల్ల యూరికి
ప్రదక్షిణము చేయుచుండ తెల్లవారివది.
వాడు రేయి తయి తరిగితిరిగి తెల్లవారు సరికి
మరల నా టోలుగేటుదగ్గరకే వచ్చెను.
దీనినే ఘట్టకుటీ ప్రభాతన్యాయమని న్యాయ
విదులన్నారు.

ఈ న్యాయమే మన స్త్రీవిద్యా విషయ
మందు వర్తించజొచ్చినది.

సమర్థతతో గృహలక్ష్మీత్వము నిర్వ
హింపగల శక్తిని గలిగింపజాలు విద్యావిధా
నము కావలయును గాని యీ ప్రకృతి విధా
నము లన్నియు పనికిరావని పూర్వపద్ధతికే
వచ్చుచున్నారు. బొను! మన పూర్వులు
తెలివితక్కువవారు కారు. ఎంతమాత్రమూ
కారు. సంసారభారమంతయూ గృహిణుల
తలలకే యెత్తినారు. అబలలగు నాయెల్లాం
ద్రా యతీతభారమును పరమానందముతో
నిర్వహింపగల శక్తి వారికి గలుగుటకై
యాత్మబలముండుట అత్యవసరము కాబట్టి
పురాణపతన శ్రవణములను ముఖ్యములుగ
జేసినారు. ప్రతిపురాణ సంఘాతికిని మూలా

భారము స్త్రీయే కదా! సీతలేకుంటే రామా
యణమే లేదు. అట్లే ద్రాపదిలేకున్న భార
తము నున్న. ప్రకృతిలోనున్న మహాశక్తుల
కన్నిటికిని స్త్రీ స్వరూపములే యిచ్చినారు.
శకుంతల: అమాయకమైన అశలంకప్రేమ
స్వరూపమే. సత్యభామ:—మైత్రీ కత్తి!!
పార్వతి:—కుమారులను గాంచగలదు; పెంచ
గలదు; త్రుంచగలదు; సమయముపడిన
తానుగూడ దగ్ధము కాగలదు! ఇట్లే సర్వత్ర
ఇట్టి మహద్విషయ జ్ఞానము నుగ్గుచాలతో
గూడ నాడుపిల్లలకు బట్టుచుండుట అర్య
కుటుంబములయం దాచారమై యుండెను
కదా! దానికి కదలిక వచ్చినది. ఇది యే
నాడు భ్రష్టమైనదో అనాడే ఆర్యావర్త మొక
యథోగితి బట్టినది.

అది వివరించుట గతజల సేతుబంధము.
సర్వవిధముల విచార్యమైనది ప్రకృతము.
ఇప్పటికైన మన పెద్దలు ఇది తప్పని తెలిసి
కొన నూచుట నొప్పమేలునకే!

“సీత ప్రకృతివి! సర్వసంసార మూల
హేతువస్త్ర సీతే నుమా! నేను కారణమా
త్రుడ”నని ప్రతిపురుషుడును స్త్రీ స్వక్తికి
బోధించి యామెయందు చెడియడగి మడగి
యున్న యాత్మ బలశక్తుల నుద్రేకింపజేయు
టయే నిజమైన విద్యాపద్ధతి. అంతేకాని

గృహ లక్ష్మి

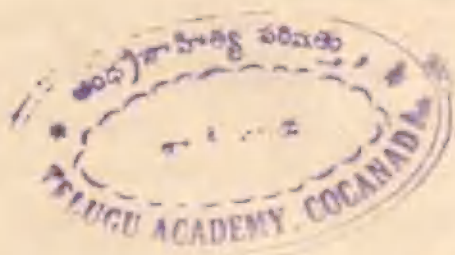

‘శ్రీ ముఖము’

గృహాలక్ష్మి

క్రీస్తులి ఎకలిన్ ఒబేయన్కర్ కన్య

యేనో పది పుస్తకములు చదివించివేయుట యెంతమాత్రము గాదు.

తానెంతో తన శక్తియెంతో తెలిసికోని యాడుది యగాధమైన సంసారసాగరము నీడ గలదా—తరించగలదా? అట్లు తనకు తానే తరించలేనిది తన మగవారిని తరింపజేయుట యెట్లు? పలుకఁ గూడని భంగపాలులకు నిల చినది కావుననే ద్రాపది మగలను మగవారినిపించి పొగరుబోతులను బుగ్గిలో గలిపించి నది. అట్టి పీఠ వనితలు అట్టి పీఠమాతలు నేడు కావలెను. స్త్రీ విద్యా విధానమున కిదియే పరమలక్ష్యమై యుండవలయునుగాని యడ్డాకులు కుట్టుకొని బ్రతుకుమనుట కాదు. ఆవను లాడుదాని కెవ్వరూ నేర్చుచక్కరలేదు. అట్టి వన్నియు నింటనే రాగలవు. ఇక మనకు గావలసిన యాత్మవిద్య పాఠశాలలలో నెంత మాత్రమూ చెప్పటకు వీలులేదు. కాబట్టియే “చుట్టు...తల్లి” యన్నట్లు మన పురాణ పంథయే శరణ్యము. అది ప్రస్తుత కాలము ననుసరించి కొన్ని నియమములకు లోబడి యుండవలెను. ఇక నితర పరిశ్రమల మాటయా?—అది మనము కనులార చూచిన కొన్ని పంగతుల స్మరించుకున్న చాలును—చెప్ప సక్కరలేదు. ఐనను స్థాలీ పులాకన్యాయమున రెండు మూడు దృష్టాంతరములను చెప్పకో వచ్చును. ఖరగ్ పూరులోనున్న పంజాబీ స్త్రీలు—ఆవులను, గేదెలను పెంచి చక్కని పాలు, పెరుగు, వెన్న, నేయి, మజ్జిగల వ్యాపారము జేయుచున్నారు. వీరచట లేకుండిన గతిలేదని

చెప్పుట అతిశయముకాదు. మరియును ఈతాకులతో విసనకరలు, చాపలు సంచులు మొదలైనవి చేసి యమ్ముచున్నారు. ఇవి ఒహు నాజాకుగా నుండును. దేవదారు చక్కలతో చిన్నచిన్న చేతిపెట్టెలను అత్తరు పెట్టెలనుజేసి రంగులుజేసి విక్రయితురు. ఇట్టి గృహపరిశ్రమ లి.క నెన్నో యున్నవి. ఇవన్నియు వారిండ్లయొద్దనే అన్యోన్య శ్రయమువల్ల నేర్చుకొన్నవే కాని స్కూల్ లో కాదు.

కాశీ యాప్రాంతములలో స్త్రీలేమూడు వంతుల నేతపని చేయుచున్నారు. సరిగ చొకిపనులయందు పీఠసమాసలు. మిడ్నపూరులో స్త్రీలే మట్టిబొమ్మలు పాత్రలు మొదలగు గృహోపకరణములు చేసి విక్రయించుచున్నారు. ఓడ్ర దేశమున ఖర్చుగుచున్న బియ్యమంతయు స్త్రీలు దంచి బాగుచేసినదే.

చెప్పవచ్చే దేమనగా దేశము సాధ్యమైనంత శీఘ్రముగా ముందుకు రావలెనంటే ప్రతి మగవాడును తన భార్యను సంతానమును గూర్చి శ్రద్ధవహింపవలెను. తాను నేర్చుకొనియైన నింటిదాని కొక చేతిపని నేర్చుట లెస్స. ఇది గొప్పవృత్తి యిది కొంచపువృత్తి యను భేద మేమాత్రము లేదు. శరీరమందున్న రోమరాజి మొదలు కొనియున్న యన్నియు శరీరముయొక్క డ్డేమమున కుపచరించుచున్నట్లే ప్రపంచము నందున్న యన్నివృత్తులును ప్రజాసంఘము యొక్క డ్డేమమునకే వెలయుచున్నవి. ఇవి యన్నియును సమాన పవిత్రత గలిగియు

న్నవియే. మరి యివన్నియు ప్రజలతోడ బుట్టినవే. వీనికి యజ్ఞములనడి యుత్కృష్ట నామము పెట్టబడినది. “సహాయజ్ఞాః ప్రజాః” ఇత్యాది గీతవాక్యముల జాతురుగాక. స్వతః పవిత్రములగు నీ వృత్తుల రహస్యము నెరిగిన వారే విజ్ఞానులు. ఇక జ్ఞానమునవడి ప్రత్యేక మొక్కయోత్యను గూర్చి తెలిసికొనుటయే. ఇది నిరంతర గ్రంథపఠన శ్రవణముల వల్లనే కలుగవలెను. ఇట్టి జ్ఞానము పురుషులకుకంటె స్త్రీలకు వేగముగా బట్టుబడుట సహజమని పెద్దల యుద్దేశము. కాబట్టియే వారీ పురాణ శ్రవణము ముఖ్యముగా నాశువారిచే జేయించుచుండెడివారు. ఈ జ్ఞానము నార్జించుకొన్నారు కాబట్టియే యప్పటి వారీరత్నములు తమ బిడ్డలను సన్మార్గములయందు నడిపించి దేశమున కెంతో వన్నెయు వాసియు దెచ్చినారు; సర్వకాల సర్వావస్థలయందును తమ భర్తల ననుసరించి వారి కిహపరసుఖముల కూర్చినారు.

నేకుగూడ నట్టియిల్లాండ్రే కావలెనని కోరుచు మనము పలుమారు సీతా సావిత్రి యని యట్టివారి పేళ్లను వల్లించుచున్నామే కాని యట్టివారిని తయారుచేయుట యెట్లో యనిమాత్రము యోచింపలేదు. మనము

చదివిన యీ చదు వట్టియోచనల బుట్టించుట కవకాశ మొదవించునదికాదు; కాబట్టి యిప్పుడు ముందుగా పురుషవిద్యావిధానము మార్చునొందవలెను; దానితోడనే స్త్రీవిద్యా విధానము దానంతటదేమారును. అప్పుడు గృహలక్ష్మి ప్రతిభావిశిష్టయై తనబిడ్డల నుత్తమపురుషులనుగా జేయుటకే తనకాల మంతయు వినియోగించును. అప్పు దామెకు తీరుబాటయుండదు. స.సారచక్రమును నిరపాయముగా ద్రిష్టతుకుకంటె మంచియుద్యోగమేదని యామెయే చెప్పగలదు. కాబట్టి విద్యావిధానమును మార్చుచేయుట పురుషుల విషయముననే ముందుకావలెను. ఏల యన ఇతడుచెడి యామెను చెడగొట్టుచున్నాను. కాని అచెడి యాలిని చెడగొట్టలేదు. అందువలన ముందుగ నంతడు బాగు పడెనేని యామెయు నామెంటనే బాగుపడగలడుట నిస్సంశయము.

పై హేతువునుబట్టి పురుషునకు మతవిద్య మొదటిది. వృత్తివిద్య తరువాతిది. ఈ రెండింటివలన నతడు జ్ఞానవిజ్ఞానముల సంపాదించి యనంతరమున వివాహితుడై భార్యను సహధర్మచారిణిగ జేసుకొని యజమానుడై, లోక సంగ్రహమునకు దోడ్పడగలడు.

నీ ప్రణయరూపమే

నీ ప్రాధగానమే

సంజకెంజాయలో,

సాందతారుణిమమలో,

నీలాభ్రరుచులలో,

నిర్మలాంబువులలో,

నీ ప్రణయరూపమే

నీ ప్రాధగానమే

౨

గౌతమీలహరిలో,

గాలిచిరుతరగలో,

సికతాతలములలో,

స్నిగ్ధగుంజములలో,

నీ ప్రణయరూపమే

నీ ప్రాధగానమే

౩

ప్రసవసారభములలో,

ప్రచలితాంబుదములలో,

పుల్లకుసుమములలో,

పూర్ణేందురేఖలో,

నీ ప్రణయరూపమే

నీ ప్రాధగానమే

౪

జలధరార్చకులలో,

చలితశంపాలలో,

చకితశార్వరులలో,

చనువిహంగములలో,

నీ ప్రణయగానమే

నీ ప్రాధగానమే

౫

ఉత్తపకావ్యములలో,

ప్రణయగీతములలో,

రచితదిత్రములలో,

రజతతారాలిలో,

నీ ప్రణయరూపమే

నీ ప్రాధగానమే

౬

భయదకాశనములలో,

భ్రమరపుష్పములలో,

శుకపికారవములలో,

శూన్యలోకంబులో,

నీ ప్రణయరూపమే

నీ ప్రాధగానమే

౭

కన్నీటియేటిలో,

కనలుహృదయాన్నిలో,

విట్టూర్పురుచులలో,

నిత్యవీక్షణములలో,

నీ ప్రణయరూపమే

నీ ప్రాధగానమే

‘వ్యాస ఘట్టం’

కాకిముక్కుకు దొండపండు

క్రిష్ణశాస్త్రి లక్ష్మీపురం అగ్రహారంలోని పెద్దగృహం. అతనికి సాలుకు అయిదువేలు రూపాయలు భూములవల్ల రాబడి. సిరితో పాలు సంవత్సరకూడా అతనికి లోపంపలేదు. నలుగురు కుమార్తెలనుక కడసారంకూతురు. రత్నంకుయిప్పుడు పద్దాలుగోయేడువెళ్లి పది హేనోయేడు. సిప్తాచారంచేత రత్నంకు యెనిమిదోయేటనే పెళ్ళిచేశారు. అత్తవారు శ్రీరాంపురం వెంకటచయనులుగారి కోడలు. చారికి సాలుకు పదివేలు వస్తాయి భూముల వల్ల; నరసింహం వక్కడేకుమారుడు. చయ నులుగారు నరసింహంను అయిదువేలకు వర విక్రయంచేశారు. శాస్త్రిగారు అయిదువేలు యిచ్చి రత్నంను నరసింహంకు వివాహం చేశారు. నరసింహంకు యిరవయ్యేళ్లు వెళ్లెయి; చదువు మూజోక్లాసులోనే పూర్తి అయిపోయింది. రత్నం నాలుగోక్లాసు ప్యాసయింది. యిప్పుడు తండ్రిగారిపద్ద సంస్కృతం చదువుకుంటుంది. రఘుకుశం పూర్తికావచ్చింది. శాస్త్రిగారి కుమార్లు నలుగురూ పండితులే. వీరి నెవ్వరీ శాస్త్రి గారు అమ్మలేదు. మనకున్నది చాలదాఅని అతని ప్రదేశం. యిందుగురించి శాంతమ్మ పట్టుపట్టలేదు. ఆదువల్ల శాస్త్రిగారు ధన్యులయారు. రత్నం పెద్దదయి యాదాదయింది. నక్షత్రం మందిదికాదని వకయేడు విడిది పెట్టారు. మొన్న ఆస్పీజంలో శాంతిపాఠాలు శాస్త్రిగారి యింటివద్దనే జరిగాయి. ఈ సంకాంతిపండుక్కి నరసింహంను శాస్త్రిగారు

తీసుకువచ్చారు. భోగీనాడు రాత్రిభోజనాల యాయి. అంతా సావిత్రి కూర్చున్నారు. రత్నం రఘుకుశం క్లోకాలు చదువుతుంది శాస్త్రిగారు బోధచరుస్తున్నారు. కుమార్తెల సందేహాలని శాస్త్రిగారు తీరుస్తున్నారు. విద్యాగోష్ఠి జరుగుతుంది. నరసింహంకు యీ గోష్ఠియేమీ నచ్చలేదు. కునుకు పాట్లతో కొంతసేపు పూగి వెళ్లిపోయి పడు కున్నాడు. అల్లుడు గదిలోకి వెళ్లిపోయిన కొంతసేపటికి “కాకిముక్కుకు దొండపండు”దంది శాంతమ్మ. దొంగ నిద్దరలోవున్న అల్లుడు వినకపోలేదు. తెల్లవారుజామున యెవరికీ చెప్పకుండా యింటికి పారిపోయాడు. కారణం అంతా గ్రహించుకున్నారు. శాంతమ్మ చాలా నొచ్చుకుంది. “చెయ్యికాలిన తరు వాత ఆకులుపట్టుకున్నట్టు”. నోరు జారి పోయింది. అత్తిగారు ఆడినమాట తల్లితో చెప్పేడు నరసింహం. నిర్యాలవారికి అమితా గ్రహం వచ్చింది. రత్నాన్ని అత్తవారు తీసుకు వెళ్ళలేదు. పిలవందీ యెలాగా అని శాస్త్రిగారు రత్నాన్ని పంపలేదు. “కాకి ముక్కు దొండపండునిచ్చి చిలకముక్కుకి కట్టుకొం”డని అనుగ్రహించారు అత్తవారు. ఇది కథోకల్పనో అని విత్తొచ్చకండా యీ ఆపదనుంచి రత్నం యాలాగు విముక్తి కాగలదో ఆ ప్రపాదం నాసోదిరీమణులు పూహించితమతమ పూహలను ‘గృహలక్ష్మికి’ తెలుప ప్రార్థిలెలు

భాస్కరభట్ల వెంకటమణమ్మ

ఆత్మకథ

బి. తిరుపతయ్యగారు

యం. రామసుబ్బయ్య శాస్త్రి.

(ఒకానొక స్త్రీ కరుణా కథ.)

(హిందీస్వరాజ్య 8-1-35 నుండి ఆనువాదము)

[* యాకథ కల్పితముకాదు. నిక్కముగా జరిగినదియే. ముక్కుపచ్చలారని పసిపొడలను, భవాశాసనులను తలచి ప్రయోగించు అపరాధములను, యుక్త వయస్సునందలి కామాంధకారముచే నుండి చెడ్డలరయక బాలవిధంబుననుపొట్టును హిందూధర్మ సంరక్షణి సభవారోపయ్య అపారసంఘసేవయు నిజీవిత చరిత్రలన్నియు చెప్పితిమనుచున్నది. యందులన్ని భవాశాసనులను తలచింపకుండును, యవ్వన మహాంధులను బాలవిధవలను, వ్రుండినంతరకు గొరిగి తరువరి పోయియుగా మారు కోడెగాండ్రును బుద్ధి తెచ్చు కొనుటయేగాక వేనవేనగా యితరమతముందు కలయుచున్న విస్మయములను పోషింపఁబడు నాదరింప సమకట్టు హిందూధర్మ సంరక్షక సంఘవిధానముల ననుసరింప ప్రార్థించుచున్నాము.]

మునుమును నేను నాకెండ్రితే దోషిగా తలచుచున్నాను. నే నెప్పుడు జన్మ మొందితితో అప్పటి నుండి నాకెండ్రితే తన జీవితమును ముఖముగా పొందించుచుండెను. నేను వారిప్రతికను. అయితే వారు నన్నొక బంగారుకుక్కగా భావించుచుండిరి. నాలాలన పాలన బహు క్రద్ధగా మారుచుండిరి. తనదగ్గర దళమునుకూడా నన్నునుంచి బాల కన్యపెట్టెడివారు; అయితే తొంద్రగాని లాలన పాలన యంతయు

సంతాపాపేక్షనలన కాదు. కొంతకాలమునకు నా జీవితమును తెలిసినది. నైకము తీసుకొని వారు నన్నెవరితో విక్రయించు నిద్దనకునుండిరి. నా తల్లి ఏమి చేయగలదు. హిందూ సమాజమున కుటుంబవ్యవహారములలో స్త్రీకి ప్రయోజనియెదుట ఏలాటి అధికారము లేదు. మరియు తల్లికూడా ద్రవ్యాపేక్షలో మునిగి యుండెను. హా! యెప్పుడు నేను విదవయెట నుండినో అప్పుడే నా తల్లికి నా వివాహశంకు ముగించెను. రెండవమాసముననే నేను విధవనైతిని. ఎప్పుడు 16-17 సంవత్సరముల వయస్సునాని నైతితో అత్తకు నేను విధవనైతినిగదా యరి తెలుసుకొంటిని. విధవశ్రద్ధమునందలి యర్థమును గ్రహించగల శక్తి అత్తకు నాకు కలిగినది.

గులాబ్ అను నొక యువకుడు నన్ను వ్యాయామ గ్రమునుండి తప్పించెను. నిష్కలంక జీవితమును కలంక మొనర్చుటయే గాక అతడు నన్ను గృహము నుండి వెలికితెచ్చెను. నాదగ్గరూ. 8000 విలువచేయు నగలుండెను. నేను కొన్నింటి రాజ్యమునందలి గ్వాలియర్ ప్రాంతమునందలి బోటియానును గ్రామమునకు తేటజితిని. విజయమును లచ్చటనే గడిపితిమి. తిరుపతి పేను కరగానా జెడలిపోతిమి. అచ్చట నొక అడ్డెయింటిలో రెండున్నర సంవత్సరములుంటిమి. యీ రెండునర సంవత్సరములు గులాబ్

యేమియు సంపాదించలేదు. నా పాత్రులనమ్మి తినుచుంటిమి. అన్నియు అమ్మివరదవార నులాత్ నమ్మయిందూయకు తీసుకవచ్చెను. యిచ్చట మా పొట్ట నింపుకొనుటయే కష్టమని తోచగా నులాత్ నమ్మ నజమహమ్మద్ అనుకొక ముసల్ మానుకు రు. 1500లకు విక్రయించు తలంచెను. యామాట యిరుగుపొరుగు వాసుండి విసవడితిని. నేను నులాత్ తో యావిధముగా విన్నవించుకొంటిని. "నీవు నమ్మ భగ్మ విరుద్ధునికి అమ్ముటము. నేను స్వయముగా చెల్లిపోవుచున్నాను. మరియు యొక్కడైనను ఏదో వోకవిధముగా వాటివిత్తమును గడుపువలయును." నులాత్ కు రు. 1500ల ఆశయించెను. అందువల్ల వచ్చితిమి విడువవలసిందేను. మాంబద్ధరియందు తగవుగలిగెను. ఆ తగవునందు అతడు నాపై దౌర్జన్యమాపించి నమ్మ బంధినిగా జేసెను.

నేను చెండుమానములు కట్టోనాకైలునందు గడపితిని. అక్కడినుండి విడుదలకాగానే దిక్కులేని పక్షివలె తిరుగుచుంటిని. కడకు ఆ నులాత్ చరణమే వట్టలపెరిగెను. తిరిగి మేము మండలేశ్వరము పో వాలోచించితిమి. అక్కడ కర్వులకు ఏమి లేకుండుటచే నా కాలినుదలి చెండికడియను లమ్మి మండలేశ్వరమునుండి కొద్దిదినములకు యాయూర్ చేరితిమి. మేము బొలియా సంస్థానమువారి సైతముందు విడిది ఏర్పరచుకొంటిమి. అక్కడ నులాత్ చెండుమాను మానములు పూర్వములు అను వారిసద్దాకరు కుదిరెను. తరుపరి వాని కాలియందు వాని కురువు లేచెను. తిరుగుటకు శక్తి చాలకుండెను. నేను బంధారి మిల్లు ముందునున్న బానికి నేటుగారి బంగ్లాను ప్రతిదినము పనికి పోవుచుంటిని. ఆరుమాసములవరకు పరిచేస్తూ నులాత్ కు యం. టి. అప్పటర్ లో చికిత్స చేయించుచుంటిని. నేను రాత్రిపగలు చేయు పరిచర్యవల్ల నులాత్ కు వెమ్యుతించెను. కొద్ది దినములకే నేను కాయలబడితిని. నాకాలియందు

ప్రణమయ్యెను. నేను హాస్పటల్ యందు చేర్చబడితిని. ఆపరేషన్ కూడా చేయబడితిని. ఒక్క నెలపరకచ్చటనే యుంటిని. యీ హాస్పటల్ లో నులాత్ కడకు మందువలెన విచారించినవాడు కాదు. ఒక్క దినము వచ్చియుండెను. కుశలమడిగెను. వెంటనే విడుదలమయిలకే బెడలిపోయెను. నేను నిమిలిత పైతములతో పట్టే చూచుచుంటిని. కన్నీ రెటుల పుష్పించునో యివుడు తెలుసుకొంగలిగితిని. కంటికి మంటికి నేక భారగా నేడ్చితిని.

నేను హాస్పత్రి భోజనమే పుచ్చుకొనుచుంటిని. అపుడపుడు బచ్చా అనువాడు అన్నమిడుకూ నా కుశలప్రశ్న లరయుచుండెను. నేను బొగుచడగానే బచ్చ మహమ్మదీయుడని తెలుసుకుంటిని. అంత వరకు మహమ్మదీయుని చేతి అన్నము దినుచుంటిని. ఆరోగ్యవంతుడాలనైన పిచ్చుట ప్రతనియమాను పారముగా ప్రాయశ్చిత్తము జేయించుకొంటిని. తిరిగి చ్చరమున ప్రవేశించితిని.

నులాత్ కూడా మధ్యకాయముండుట గాంచితిని. అతనికి భోజనమునకుకూడా జరుగుటకు కష్టముగా నుండెను. నులాత్ నమ్మ తిరిగి పరియందు ప్రవేశ పెట్టుటకు తోయదించెను. నేను నా ఆశక్తతను కనుబరమకూ సేవిధముగా మొదలెట్టితిని. "నులాత్ నే నీ దశయం చెటుల వాకరికి పోవుచును." అని. నా దీనాలాపము లా నులాత్ నం దేమియు పరిశేయబాలక పోయెను. మరియు నాతో జగడమునకు వెడలు పెట్టెను. మే మానాదంతయు కొట్టాడుచుంటిమి. నులాత్ రాత్రియందు గదిసంతయుచెరుక వారంభించెను. నేను మేలుకొనియే యుంటిని. గాని నిద్రించు నట్లు వలించుచుంటిని. ఆత్మరక్షణార్థమై మహాబలము చేరజే నా రాత్రియంతయు నులాత్ నకు దొరకక పరుగెత్తితిని. రెల్ల వారగ నే రిపోర్టుచేయుటకు కొత్తయిచ్చి రెల్లితిని. అప్పట చాల జనము ప్రోగ్రి. ఆ జనమందు బచ్చుకూడా నుండెను.

నేను రిపోర్టు వ్రాయించి పోవుమండగా బచ్చ నా పత్తికివచ్చి “యిక నీకు హిందూసమాజమం బాదరణలేక పోయెను కదా? యిక నీకుందుకు యిష్టామందు చేరకుదను?” అనెను. మరియు “నేను నిన్నొక పల్లెత్తుమాటకూడా యనను” అనెను. నేను ప్రతిమలె బచ్చచెంట నడచితిని. నాకు లిథిఫ్ యను మహమ్మదీయుని యింటికి నన్ను తీసుక పోయెను. ఆ యింటియందు మరియు అను మహమ్మ దీయ యువతి యుండెను. “నిన్నొక హిందూమతము నందు చేర్చుకోరుకదా? యిక నెందులకు యిష్టాం మతమునందు చేరకుదను.” అని యాపె నన్నడిగెను.

ఇటు అనుచు నాపె నామందు కొన్ని తినుబం దారము లుంచెను. నేను తినుట కంగీకరింపలేదు. అదేయింటిలో నేను స్వయముగా పొంతుకొని తిను చుంటిని. లిథిఫ్ నావంటవరికై వొక కిక్కురాలుని నియమించెను. నేనొక చుడిదనము లచ్చటనే యుం టిని. ఒకదినము నేను దైవప్రార్థన విడిచిరి. “దానము చేయండి. దక్షిణలిప్యండి గ్రహణదినము” అను

శబ్దముల వినుచుంటిని. కొందరు స్త్రీలు స్నానముకై ఏగుమండిరి. నా హృదయమరొక యూహా పొడ చూపెను. నాకేసరములు నిక్క బొడుచుకొనెను. నా నరకజీవనముపై న కన్నీరు ప్రవహింపజేసితిని. “హ! దైవమా ఆ యధర్మమందు నన్ను నా కల్పింపండి నేను చేయకుండినచో యీ జీవనమున కన్న యాదైభ వ్యమే బాగుండును కదా? నివాసయోగ్యమగు పట్టణమున కన్న నిర్మాడవ్యమగు అరణ్యమే మేలు కదా?” యని కలపోసితిని.

మూడుదినములకు చూచితిని కదా హిందూధర్మ సంరక్షణి సంఘసభ్యులలో కొందరాగృహము ప్రవే శించి నన్ను విడపించుకొని పోయిరి. నాదరభాస్తు మంజూరు కాబడి తోడ్పూచారు నన్ను విడుదల జేసిరి. యింతవరకును నేనా హిందూధర్మ సంరక్షణి సభ్యుడై యున్నాను.

గడచిన సోమవారము తే 81-12-84 దిన శ్రీముర, పాచ్. సి. బటియా, నిమచ్ గ్రామని నానిగిని నాకుకు చరిగయనుయ్యెను.

శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః

పరధర్మాత్ స్వసుష్టికాత్

స్వధర్మేని ధనం శ్రేయః

పరధర్మో భయావహః ।

భారతస్త్రీల పూజామందిరమున నుండ వలయు దేవి పాండర్యనందీ ప్రమేన భారత సభ్యతకాని, వికృతపూవుగల నేటిపాళ్ళా త్యనాగిరకతకాని పూతభారత స్త్రీవృద్ధ యమున సంస్కరణమునుపేరిట కూడని తలఁపులు కొన్ని చేరి పడమరందు పల్వ రథాగి నులు పడినవల్లమందు విచక్షణయెఱుంగని సోదరీమణులను కూల్చుటకు సిగ్ధపడుచు న్నవి. అవసరమగుపల్ల, సంస్కరణము తప్పకకావలెను. కోతకత్తి తగులవలసినది కంతమీఁదముటి కురుపుమీఁద. ముక్కు కోయు సంస్కరణము, వికృతపుబ్రదుకీచ్చు విశాచము.

అవిద్యకు అహంకారము చెలికత్తె. ఈ రెండునుకలిసి దేశచరిత్రలందు నెత్తురును గ్రుమ్మరించుట విజ్ఞానులెఱుగుదురు. వీనిని పోషించుట మాటలలోనిపనికాదు. ఎదుటి సద్భావమును బోనులో నిలిపియైనను, నిజ మునుకన్గొనుట కివి యిచ్చగింపవు. న్యాయ వాదియైన సిరంకుశర్మమును వాడిగల వాడ నముతో తునియలుచేయవచ్చునుగాని నిరం కుశర్మమే న్యాయమూర్తియై, ఉన్నతానన ముపై నాసినమగునేని, దానినెదుర్కొనుట జయమునకు చెఱుపుఁడెచ్చును. విసేతమైన వేడికోలుకు చెవియొగ్గనిచో, వికృతభావ ములు ఆడలుపుట్టించును.

ఇట్టియుపద్రవము లింకను స్త్రీయుద్య మాంగణమున పొడసూపకుండుట ముదావ హము. భారతరమణుల ప్రకృతి, ప్రత్యేక మైనది. దుడుకుఁజూపై నిది యెఱుక నొల్లదు.

అధునాతనభారత సంస్కరణోద్యమము నకు పుట్టిలైనది వంగరాష్ట్రము. పారస్వత మందును, దైనికజీవనమందును సంస్కర ణము నారాధించి, తన యారాధనముకలెన చాల యిల్లుందులకు రొమ్మొడ్డినది సప్రసిద్ధ కాకూరు కుటుంబము. రవి కాకూరుభావ ములు రవిప్రభలట్లు నేడైదుఖండములం దును వెలుగొందుచున్నవి. ఈకవీంద్రునిపైఁ గల వాత్సల్యము నీటివల మదరాసుమహిళా మణులు న్యక్షింపిరి. సహజభారత సభ్య తాకల్లోలిని రవికవి పలుమాటు కీర్తించి నాఁడు. పశ్చిమభూములందు పైశాచిక నృత్యమొనరించు వికృతపద్ధతుల నీతఁడు గర్హించినాడు. స్వీయదేశమునఁ బాడఁగట్టిన దురభ్యాసములపై తీవ్రదృక్కులు సారించి నాఁడు. స్త్రీవిద్య తగదనువారి దుర్మయ మును రవీంద్రుఁడు తునియలు చేసినాఁడు. స్త్రీపురోభివృద్ధిని గుఱించి ఈ విజ్ఞానభాస్కరుఁ డేమనినాఁడో సోదరీమణులెల్లఱు ఎఱుఁ గుదురో ఎఱుఁగరో! పురుషప్రకృతికి స్త్రీ ప్రకృతి వేఱని రవి యనినాఁడు. స్త్రీకర్త

వ్యము ప్రత్యేకమైనదని ఆశనితలంపు. శ్రీ శ్రీయయ్యే యుండి, ఆ పురుషుని జూచి, 'తోతి యచుకరణమునకు' దిగరాదని ఆతడు పలికినాడు. గృహలక్ష్మియై ఆరురాగమరిచి గుచ్ఛశిఖల వద్దెవల నామె సాంసవతెనని పృథుకవి యనినాడు. రవికవి పల్కులపై శుభాక్షతలు చల్లిన పాశ్చాత్యు లనేకులు న్నారు. వీరిలో సర్ ఫ్రాన్సిస్ యంగ్ హౌస్ జెడ్ ఒక్కఁడు. సోదరసోదరీమణు లారని వాక్కులను పరికింతురుగాక.

"Tagore looks upon woman as different from man and does not therefore press her equality. Her sphere is another. And he would have her remain woman and not ape man. But he attacks the injustice which would regard her as unfitted for education. He only thinks that her true field is the home, where she can be the centre of love and inspiraion. And he himself, in that wonderul home-circle of the great Tagore family, was greatly encouraged and inspired by the elder brother's wife" (Vide: "Dawn in India" By Sir Francis Younghusband).

భారతవిజ్ఞానమును కొంత చవిజూచిన ఈ మనీషి యభిప్రాయమెట్టిదో సోదరసోదరీ మణు లచిరములో నెఱుంగఁగలరు.

సిం గార ము లు

తిలక మేటికిలేదు తిలకీనీతిలకము, పువ్వులు దుఱుమనా పువ్వుతోడి
కస్తూరి యలఁదనా కస్తూరికాగంధి, తొడవులు తొడువనా తొడవు తొడవ
కలహంస బెంపుదే కలహంసగామిని కరము జదివెంతె కీరవాణి
లతలబోషింతునా లలికాలలితదేహ, సరసిలోలాడుదే సరసిజాషీ

మృగికి మేతలిడుదె మృగశాలలోచన,
గురుల నాదరింతె గురువివేక,
బంధుజనుల బ్రోతె బంధు చింతామణి,
యనుచు సతులనడగు నమృతుండు ।

భాగవతం.

‘శునివై న శృపాకేచ పండితాః సమదర్శినః’

అర్యా! నమస్కారములు. ఈశశ స్వానుభవముతో న్రాసిన ‘అస్పృశ్యతా పాపము’కు సంబంధించినది. నేటివరకు అమలులోనున్న ఆచారములచే మాకు అక్కడక్కడా గలుగుచున్న అనమానాన్ని హృదయము దయించి నేయగా ఇది వ్రాసితిని. నేనొక హరిజనయువతిని.

అవి మందిరోహిణిగాదులు. పగలు పదిగంటలు దాటితే రైళ్ళలో ప్రయాణించేస్తాన్న శస్త్ర సకంధుల్లాను ప్రయాణికులు కూడా పాదలిపోయే రోజు అది. అలాకాదుంది చందభానుడు నివ్వలు గ్రువ్వు రిస్తున్నాడు. ఆమెకు పెందలకి వృత్తిగ్రాల నివసిస్తాన్న ఏళ్ళో గిల్లిలాలూ పడులూ విగతతేవురై నేలబడి పోతున్నాయి.

కలిగినవాడు పట్టికేళకడలో ఐస్క్రిమ్ పాపం చేస్తూ చలువపన్నీయూ మందిగంధమూ, పూనుకుంటూ పోయిగా మేడల్లోనుంచి బయటకు తొంగి చూట్టానికైనా అపహంశిని మందిరోహిణి. ఇక గుప్పెడి పొట్టకూటికి ఎండనక, వాననక వానా వాళలూ పడుకుంటే పేదవాళ్ళసంగతో?—

2

ఇల్లాంటి భయంకరపురోజుల్లో బయలుదేరారు. అన్నపూర్ణా భాస్కరులు-హరిజనయువతీయువకులు-దంపతులు, చాలాదూరాన్ను పూర్వో అన్నపూర్ణ పుట్టింటివద్ద కలి వివశ్యరంతో ప్రమాదంలో పున్నట్టూ-ఏకపుత్రికైన అన్నపూర్ణను చూట్టానికి అస్తమానాలు ఆలాపిస్తూన్నట్టూ త్రుత్తరంరాంగానే తొందరగా బయలుదేరారు.

చివుకూ చింతెనల తెలవారి గంటలకి కాస్త కాస్త చర్చిగంటి త్రోగోలేదో పాపం! తొంద

రగా ప్రయాణం సాగించారు. చెళ్ళలసింది అచూమారం. వారెడు ప్రొద్దెక్కిందో లేదో, అప్పుడే వేడిగాదులు విసిరివేసి రోలుకున్నాయి. రైలుమీదో మోటారుమీదో చెల్లొచ్చుగాని, ఏతూటపాటు అతూట సాపాటుకే చాలక వాళపడుతున్న యీ హరిజనదంపతులకి అమలుమెల్లావస్తుంది. వాళ్ళ కే భాగ్యమూలేను. ఉన్నదల్లా ఒక రృపొక రృపి ఎప్పుడూ విడిచివుండలేని అద్వితీయ ప్రేమభాగ్యమూ ఏదో ఒకమాదిరి ప్రపంచజ్ఞానం తెలిసికోవగ్గ అయిదో కానుకలకు చదువుకున్న విద్యాభాగ్యమూ తప్ప.

3

అప్పుడే యిండుమిండు పది పదిపాను మైళ్ళవరకూ నడిచొచ్చారు. మార్గమధ్యంలో అక్కడక్కడా నడచెట్టుకు అలసిపోసి నయివిస్తూన్న ఒకర్నిద్దరు అభాగ్యులు పొంథుల్ని చూచి నాలిరుదుకు అన్న పూర్ణాభాస్కరులుకూడా అలసిపోయారు. చెమట యిద్దరినీద్దర్నీ తడిపేసింది!! క్రిందకాళ్ళూ పైసెత్తి మండిపోతున్నాయి.

మొగాలు కండగవల్లై పోయాయి. నాలుకల మీద తడిలేదు. గొంతెండుకపోయింది. నీదా—నీక్షూ నీటికోసం తపాతపా లాడిపోతున్నారు. గ్రుక్కడు మందినీళ్ళున్న నుంటకోసం అటూ-యిటూ వెతుక్కుంటూ నడుస్తున్నారు.

౪

బాట ప్రక్కనే పెట్టించారు చల్లని చలివేండ్రం దగ్గరవున్న పూల్లో కరజాలందమాకలనే పుణ్యం పన్నుచని. నిమ్మరసంగలిపిన చల్లని మట్టిగతో నిండి వున్న కావల పరువలుదీర్చి పండిట్ పెట్టివుంచారు. దుర్గగావున్న బల్లమీద తళతళలాడుతూ పది పన్నెండు గ్లాసులున్నాయి. పుల్లనిమట్టిగకంపు దూరాన్నుండివచ్చున్న శృహకురుల్ని ఆహ్వానిస్తూ... ఎదురుగావున్న యింకో పండిట్ తాటాసుల చాపలు పండివున్నాయి పథిసులు కూర్చుని మార్గా యానం పోగొట్టుకుంటానని. పచ్చినవాళ్ళు శృష్టి దీరా దావాం ప్రాగనానే ఒక్కొక్క విపనికర చేతికిచ్చి కూర్చోరు.టున్నాడు-చలివేండ్ర నివాస హుడు, కుండలొట్ట--యల్లో పవీరమా--నిభూతి పెండికట్టూ--అతడు బ్రాహ్మణే.

దూకాన్నుండి ఇరంతా మారారు. అన్నపూర్ణ ప్రాణం లేచిపచ్చిపట్టయింది వాళ్ళకు. పరమసంతోషంతో దగ్గరగావచ్చారు. పోటమంటలు స్పృటంగా "ఎవరుమీరు?" అన్నాడు బ్రాహ్మణుడు. ఈమాట వినిగానే పడుము విరిగిపట్టయింది భాస్కరుడికి. "మాటాళ్ళమండి" అంది హీనస్వరంతో అన్నపూర్ణ. "చాలాచాలే ప్రక్కకు తప్పకుని మరీ మాట్లాడండి!! కారికి అడ్డంలేండి గొప్పగొప్పవారు పచ్చిపోతున్నారు. ఇక్కడ మాటమండిళ్ళి దాహమియ్యరు. మామ మ్రొగాదూ మీర పీల్చోస్తే!! పండిత తాక పోకండి" అన్నాడు భీకరంగా బ్రాహ్మణుడు.

"గంటగ టీ, కాఫీ టీ లా--పోడా రైం జాన్ లా, త్రాసుతూ, కాదులో కాలు క్రింద పెట్టిచేతిదపుగా, గొడుగునీదల్ని వడచేవాళ్ళందరికీ, వీలిది బలపరంగా-దాహమిచ్చేకంటే, మాటాటి నోరెండి ప్రాణాలు పోతూన్నవాళ్ళకేస్తేనే మీరు యెక్కువ పుణ్యం గాదా బాబూ--శ్రుక్కడు--" అంది అన్నపూర్ణ సంపీకకంకంతో-

"నోయమయ్య. ఇక్కడ మాట్లాట్టానికి వీలేదు. మీవంటి చందాలపార్లకోసం పెట్టిందిగాది!! అల్లా పూల్లో పోండి-పోమ్మంటేపోరేం.బుద్ధిలేదామీమా"

అని కసురుతూ గద్దించాడు బ్రాహ్మణుడు, నిలబడ్డాని శేనా వీలేకుండా--

మొగాన్ని అర్ధతాకాంత కుంకుమబొట్టూ-- ఎరటి పట్టుచీరా- చేతినిండా గానాలా- మెళ్ళో పట్టుకు మంగళనూతనూ- ఎత్తువీటమీద కూర్చుం వుండి-బ్రాహ్మణమణి--చల్లని మండినీళ్ళ గంగా శం ముందుపెట్టుకుని, అగ్రహారపు పెద్దవీధి మొదట లోగిట్లో. ప్రతియేటా వేసంకాలం నాలుగునెల్లూ, ఆయిల్లాల తనలోగిటిముడువలో అడిగినవాళ్ళకు లేదనకుండా కుడిచావామిస్తూవుండటం పాటలు

ఊళ్ళోకేనాచర్లి తదిదిదీరా దాహముత్రాసుదా మమకుంటూ--పెదములు చచ్చిరి-మమంటూవచ్చి చేరు కున్నార యీ మొదటయింటికే-అన్నపూర్ణ భాస్కరులు. వీధిగుమ్మంలోనిలచి "నుండే ఆరుకుపోయింది శ్రుక్కకు మండినీళ్ళకు యిప్పించవూ!!" అని కేకేశాడు భాస్కరుడు.

చెంబులో నీళ్ళూ- గ్లామావట్టుకుని తొందరగా ఈవలకువచ్చింది. "ఎవరుమీరు నాయనా-అగ్నిగొట్టి అలసిపోయిపట్టున్నారూ" అంటూ ఎంతో ఆదానగా దగ్గరికొచ్చిందాయిల్లాల--

మండినీళ్ళు గోంకాయగరా ఆసేఆసందంతో-- "మాల్గము తిర్రీ--యిల్లాపోమ్మించండి " అంది ఆహ్వానికా-శన్నపూర్ణ.

ఆమాటవినిగానే చటాలనవనక్కితెక్కి "ఎమర్రా! ఇంతిహాసుచేశారు!!--మాంచచ్చివాళ్ళమని ముండే యేడవొద్దూ? --ఇది అగ్రహారమమమన్నారా-- మరోటా? ఎంతదీవ్వార మొచ్చిందర్రా!!--పోకు కాలం! పోపాండి! ఇక్కడెక్కడా నీళ్లుదొరికవు- ప్రక్కపూరికపాండి!!--" అని శ్రుక్కతిప్పకుండా ఆనెడి, చటాలన రెలుపుతూపి లోగికిపోయింది. నిలవునా చచ్చిపోయి ముందుకు బయలుదేరారు- భాస్కరదంపతులు.

౫

"ఈదేశ పెట్టనిలోకాగాలోలు, పురిపెడి మండినీళ్ళే కరువయ్యాయి" అంది మెల్లగా అన్నపూర్ణ. "అ

మంటలమీద వేసే వ్యవస్థ:—పెట్టనికోకలని—పూర్వ
కొప్పులతోలని, యాదొంగవేసాంతలని మనకో
సమే కట్టించా రీభాగ్యంతులంతా—మనరక్తమాం
సాలన్నీ బాగా పిండుకుని, మనకు మంచిరీతేవా
దొరక్కడా చేస్తూండకు, మనమే నోరుమామ
కుని పూరుకోదానికి!! యిట్లాంటి పిచ్చిమాటలు నన్ను
పోకు అన్నపూర్ణా అన్నాడు భాస్కరుడు.

ఇట్లాగే యేమేమో గొలుక్కుంటూ, మొగాలు
వ్రేలవేసుకుని ఓపికలేక—నక్కళ్ళ చేయివకళ్ళు పట్టుకుని
వడుస్తున్నారు. వడిగాడులుకు ప్రతియింటికీలుపులూ
మాసివున్నాయి. ఎవ్వరినీవా గ్రుక్కాడు మంచినీళ్లు
అడుగుదామని మెల్లగా వడుస్తున్నారు.

మేడపై ఆంధ్రమూడున్న చిలినీని, పిగంట
వెళుతున్న మాటదంపుకున్న కిటికిందాచూచింది.

“ఎవ్వకో చాలావీరవంగా గాడులలోబడి నడు
స్తున్నాడు—పూర్వశీపరమేశ్వరుల్లాంటి దంపతుల్లా
గున్నారు. ఈకోక అతిథి పూజాభాగ్యమన్నా
మనకు దక్కుతుంది—అల్లావెల్లిచాచిసంగతి కనుక్కుని
యిటు తీసుకరారా” అని చెప్పిచుపించిచాలానిని—
ఎంతో జాతితో వాడిని.

నాథునవచ్చి సంగతంతా తెలిసికొన్నాడు. ‘మొం
మొల’ అని అరుచుకుంటూ నరుగెత్తి యజమానికి
మనవిచేశాడు. అరిచి మండిపడి “సేనుపుట్టి బుద్ధి తెలి
కాక అగ్రహారపుపిగ్గులో మాంసమాడి గాళ్ళు వడవటమే
నేనెరగను—పైగా మంచినీళ్లే కావాలన్నాయా,
వాళ్ళు? నివీరతంగావుండే?—ఒరే! ఫస్టువెల్లి
ఆ చేతలను పూరించుటకంటా తోలేనీరా” అని
ఆజ్ఞాపించింది.

యజుధుడు చులూపచ్చి ఏమండ్రో—ఇదిబాగ్యమృల
పుట్టని తెలిదూ—పోపొండ్రావంటి—చామాగిలేదు
గిమానిలేదు” అంటూ నుడుగుర యిద్దరి మెడమీదా
వేసి పూరించుటకంటా వెట్టికాడు—చాకలివాడని
దయాదాక్షిణ్యాలు విడిచేసి!!—

౬

వడుకుట గాడుకి కొనపూపిరీతున్న అన్న
పూర్ణ, ఈనాథరి గంటులకి సురీలలసిపోయింది.

పూరించుట వడివన్నెండుగలబలాకావడిచి, శ్రుతి
దప్పి పడిపోయింది. ‘బాత్రు’మని యేడ్చాడు
భాస్కరుడు, పాపం! యేంజిస్తాడు. మెల్లగా వగ్గ
రగావున్న తెట్టుదగ్గరకు చేర్చాడు అన్నపూర్ణను.

“పూర్వమేదో మహాపట్టణం పాపభారాన్ని
దగ్గమై ‘కొల్లేలై’ పోయిందట—అల్లాగవగూడదూ?
ఈ అగ్రహారంమాదానూ—చేతువేసాడొకడుండి
యామూవుంటే—భగవంతుడూ భాగ్యవంతులూ ఒకటే
వేమో! లేకపోతే యిట్లాపూరుకుంటాడూ—ఈకటికి
వాళ్ళ పృథులలో గ్రుక్కాడు మంచినీళ్ళిచ్చే దయా
లేకమేనా గలిగించకుండా—ఏదో యిట్లాంటి పూజా
లతోటే కొట్టుమిట్టాడుకూ నాలు కారుకపోయి
నకారంతో భాస్కరుడున్నాడు. ఈ పెండుప్రాణా
లూ, యీ పాడుఅగ్రహారపు ఆదారాలకు బలి
గాపో!!

౭

“ఉన్న—అల్లాహాఅగ్గర్” అనుకుంటూ, చేత్తో
మరచెంబుపట్టుకుని వెళుతున్నాడు అయావంగా.—
సాహేబు తొండవచిమిద; దూరాన్నుంచే చూచేడి
దృశ్యం; గలగలా తెట్టుదగ్గరకువచ్చాడు. “ఏమీ
భాయీ—నీరీవడివుండి—నూయ్యిడికి చెర్చా—భలే—
తగిలించాభాయ్” అంటూ భయక మరచెంబుమూత
విప్పి గ్లాసుకునీళ్ళు అన్నపూర్ణ మొగాన్నిగొట్టి,
కొంచెంనీళ్ళు వోల్తోపోకాడు. నీర్లువచ్చుకొంది గుటక
వేసి కొంచెం కప్పుతెరిచింది. గ్లాసుకునీళ్ళు వోటి
కందించాడు. ‘గటగటా’ త్రాగి తెప్పించింది. మిగి
లిక నీళ్ళన్నీ భాస్కరుడికిచ్చాడు. ఇద్దరూ కొంచెం
తేరుకున్నారు.

“భలేదగ్గిరా—పూజావుండిండి—పానీకి ఇంతా
పుట్టం ఎండకి భాయ్” అన్నాడు సాహేబు ప్రాణదాత.

“మేము మలాళ్ళం, అనంతా మంచినీళ్ళయినా
యివ్వని మామనంభం, బాబూ!” అన్నారు ఏక
కంకంగా గడ్డకతో—అన్నపూర్ణాభాస్కరులు
చేతులు కోడించి—

గొట్టుముక్కుల మంగాయుచ్చు.

అతడు కటిక నైష్ఠువును—ఇతడు వీర శైవుడు. అతడు మూర్ఖాభిషిక్తుడు—ఇతడు పండిత మూర్ఖస్యుడు. అతనికి వేలకొద్దీ నౌఖర్లున్నారు. ఇతనికి వేలకొద్దీ శిష్యులున్నారు. అతడు ప్రచండుడైన సార్వభౌముని మెప్పించి బిరుదునిశానీలను సంపాదించాడు. ఇతడు అమాయకులైన సమస్త మానవుల హృదయాలనూ కదిలించి బిరుదు నిశానీలను సంపాదించాడు.

అతడు రాజు—ఇతడు కవిరాజు. అతడు సర్వతంత్ర స్వతంత్రుడు—ఇతడూ సర్వ తంత్రస్వతంత్రుడు—అతడు లక్ష్మీవర ప్రసాది—ఇతడు సరస్వతీ చరప్రసాది. సహజ వైరం సాగుతూంది.

అతడు సమయం దొరుకుతే చాలుసని కత్తి గురిపెడుతున్నాడు. ఇతడు సమయం దొరుకుతే చాలు కలం గురిపెడుతున్నాడు. ఉన్నవూరు రాజుడైతే, సమస్త భూప్రదేశ కవిరాజుడయింది.

ఈ పోరాటమునకు ఫలముగా శతాబ్ద గమన వేగమున నలిగిపోయిన శైవమతం విజృంభించడానికి ప్రారంభించింది. ఒకవ్యక్తి మీమాంసా మహాగ్రంథములు శతాధికముగా లోకమునకు సమర్పింపబడ్డాయి. ఈ పోరాట మునకు ఫలముగా మతములోకూడా, తామస

వృత్తి నవలంబించే రాజుల పట్టుదల, లోకులకు వ్యక్తమయింది: గ్రామమున మూడు వంతులు ఇండ్లకోడలపైనే తలుపులపైనే బలవంతాన వట్టెనామములు బయలుదేరాయి.

రాజు ధనము విరజిమ్ముతున్నాడు. కవి రాజు కావ్యామృతమును విరజిమ్ముతున్నాడు. లోకులకు, రాజులకు భయమూ, కవిరాజుంటే భక్తి. అతనికి ఇతనికి పోరాటం సాగుతూనే వుంది.

నిరంకుశుడైన రాజును మతములో కలిపి అరపాదముక్రింద నిలిపిన కవి సార్వభౌమునకు, తనయింటనే శత్రుబీజం మొలక తే తడం ప్రారంభించింది. మహా శక్తిసంపన్నుడూ విజయశాలీ అయిన పండితరాజు దుర్బలుడూ—నిరక్షరకుడీ అయిన యింటి శత్రువును బయ్యచలేకుండా వున్నాడు.

ఒడలు ముదురని రోజులలో రెండు కావ్యాలు చదివేడు. ఫలాటచాలక ఎంకి పాటలు ప్రారంభించాడు. తండ్రి సూత్ర భాష్యం వ్రాస్తే తాను ప్రణయరోదనం వ్రాశాడు. తండ్రి శైవసిద్ధాంత చర్చచేస్తే ఇతడు ప్రణయచర్చవేశాడు. తండ్రి భారవిభవ భూతులను పేర్కొంటే తాను కృష్ణశాస్త్రి ముద్దుకృష్ణులను పేర్కొంటాడు. జనకును

అతడు కటిక వైష్ణవుడు—ఇతడు వీర శైవుడు. అతడు మూర్ఖాభిషిక్తుడు—ఇతడు పండిత మూర్ఖస్యడు. అతనికి వే.కొద్దీ నౌఖిల్లున్నారు. ఇతనికి వే.కొద్దీ శిష్యులున్నారు. అతడు ప్రదండుడైన సార్వభౌముని మెప్పించి బిరుదునిశానీలను సంపాదించాడు. ఇతడు అమాయకులైన నమస్త మానవుల హృదయాలనూ కదిలించి బిరుదు నిశానీలను సంపాదించాడు.

అతడు రాజు—ఇతడు కవిరాజు. అతడు సర్వతంత్ర స్వతంత్రుడు—ఇతడూ సర్వ తంత్రస్వతంత్రుడు—అతడు లక్ష్మీవర ప్రసాది—ఇతడు సరస్వతీ నరప్రసాది. సహజ వైరం సాగుతూంది.

అతడు సమయం దొరుకుతే చాలునని కత్తి గురిపెడుతున్నాడు. ఇతడు సమయం దొరుకుతే చాలు కలం గురిపెడుతున్నాడు. ఉన్నవూరు రాజుడైతే, సమస్త భూవదేశ కవిరాజుడయింది.

ఈ పోరాటమునకు ఫలముగా శతాబ్ద గమన వేగమున నలిగిపోయిన శైవమతం విజృంభించడానికి ప్రారంభించింది. ఒకవ్యక్తి మీదుగా మహాగ్రంథములు శతాధికముగా లోకమునకు సమర్పింపబడ్డాయి. ఈ పోరాట మునకు ఫలముగా మతములోకూడా, తామస

వృత్తి నవలంబించే రాజుల పట్టుదల, లోకు లకు వ్యక్తమయింది: గ్రామమున మూడు వంతులు ఇండ్లగోడలపైనే తలుపులపైనే బలవంతాన వట్టెనామములు బయలుదేరాయి.

రాజు భవము విరజిమ్ముతున్నాడు. కవి రాజు కావ్యామృతమును విరజిమ్ముతున్నాడు. లోకులకు, రాజులకు భయమూ, కవిరాజుంటే భక్తి. అతనికి ఇతనికి పోరాటం సాగుతూనే వుంది.

నిరంకుశుడైన రాజును మతములో కలిపి అరపాదముక్రింద నిలిపిన కవి సార్వభౌము నకు, తనయింటనే శత్రుబీజం మొలక లే తడం ప్రారంభించింది. మహా శక్తిసంపన్నుడూ విజయశాలీ అయిన పండితరాజు దుర్బలు డూ—నిరక్షరకుడీ అయిన యింటి శత్రువును జయించలేకుండా వున్నాడు.

ఒకలు మదురని రోజులలో రెండు కొవ్వాలు చదివేడు. ఫూటుచాలక ఎంకి పాటలు ప్రారంభించాడు. తండ్రి సూత్ర భాష్యం వ్రాస్తే తాను ప్రణయరోదనం వ్రాశాడు. తండ్రి శైవసిద్ధాంత చర్చచేస్తే ఇతడు ప్రణయచర్చవేశాడు. తండ్రి భారవిధన భూతులను పేర్కొంటే తాను కృష్ణశాస్త్రి ముద్దుకృష్ణులను పేర్కొంటాడు. జనకుడు

గీతాపఠనముచేస్తే తనయుడు రాయప్రోలు వారి బడకుచ్చులో పారాయణము ప్రారంభించేడు.

తండ్రి దృష్టిలో కొడుకు విద్యావిహీనుడూ—భ్రష్టుడూ! కొడుకుదృష్టిలో తండ్రి కూడా అంతే.....

కొనకు తండ్రినిజయించిన కొడుకయినాడు. తన అవినయవర్తనమునకు గురిచేశాడు. తండ్రియగు పండితరాజు కొడుకు డాక్టరు నిలువలేక చిక్కిచికిరి, శల్యావశిష్టుడై ఒక నాడు కళ్లుమూసుకున్నాడు. ఈవార్త విని రాజు విజయధ్వని చేశాడు. ఈ వార్తవిని పుత్రుడు ప్రణయస్వత్ర్యం చేశాడు. ఆంధ్ర సరస్వతి కన్నీరుమున్నీరుగా పడిచింది.

భావకవి వలపులపాటతో కవిరాజు యొక్క భౌతికశరీరాని కన్నీతగిలిచి, తండ్రి యొక్క కీర్తిశరీరంవంక నిష్పకలు చేగే తీవ్రదృష్టి సారించాడు.

* * *

రాజుపంపిన నోట్లకట్టలు లెక్కచూచుకొని, ఇంటిముందు నిండున్న రాజభటుల తలలకు పుస్తకములకట్ట తెత్తించి రాజసభామందిరము ప్రవేశించాడు. రాజసామ్రాజ్య పట్టాభిషేకమునకు సంసిద్ధుడైనట్టు నిరంకుశదృష్టి ప్రసరిస్తూ పండిత

పుత్రుణ్ణి ఆహ్వానించాడు. రాజు ముక్తకంఠముతో భావకవిని “సీతండ్రి మాకు పరమమిత్రుడు—అయినా అతడు నా మతమునకు నిరుద్ధముగా ప్రవర్తించడం సీకూతెలుసును. సీతండ్రి వ్రాసిన యీపుస్తకాలెందుకు కొన్నానో సీకు తెలుసునా? చూడు” అని నేవకులకు పుస్తకములన్నీ ఒకచో వేర్పమని ఆజ్ఞాపించాడు. తనకు కావలసిన గ్రంథాలన్నీ పరీక్షించి ప్రక్కనిండున్న నాఖరుచేత వాటికి నిష్పాపెట్టించాడు. సురసుర కాగితాలు ముట్టుకొని ముడుతున్నాయి. మంటలు పుస్తకాలన్నింటినీ ఆవరించాయి.

అక్షరాలుచూస్తూండగా మాడిమాయమాతున్నాయి. భావకవి రెప్పవెయ్యకుండా చూస్తున్నాడు. రాజు ఆనందవివశుడై తన్ను తానుమరచి జ్యాలలచుట్టూ పిశాచతాండవం చేస్తూన్నాడు. భావకవి ఇంటివెన్నునంటు తూన్న మంటలలో చూపు స్థంభింపజేశాడు. ఆజ్యాలలలో పండితరాజు కనిపించినట్టయింది. ఎవరో ఆమంటలోంచి తన్ను శపిస్తూన్నట్టు వినిపించింది. మరిచూడలేక కళ్లుమూసుకున్నాడు. కళ్లునిప్పి చూచేసరికి చిరుగాలికి రేగునూన్న మసిగుండ అతనికి కనిపించింది.

* * *

అది గోధూళికాసమయము. తన తీవ్రయాత్రను ముగించి యపూర్వవాత్సల్యక యంకతలమున విశ్రమింపజనుచున్నాడాయన వాదిత్యుఁడవరాంబుధిఁ గ్రుంకుమండెను. నిజకులాలయంబుల దాయన శకుంత సంతాపనిష్ఠనంబులు కోదనీకుపారంబున మారు మ్రోగుచుండెను. తమి మెల్లమెల్లన తలచూపుచుండెను.

కేలంబూనిన దీవకళిక వాయన విశ్వేసుంబునకు వారి పోకుండుటకై కరంబును నర్థమండలాకృతిగ నుంచి నళిని గృహంతరమండలి తులసికోటకు నూటిగ నడచుచుండెను. సాయంపనుయంబున తులసీపూజ చేయు టా యింటి గృహిణీమణులకు సాచారంబై యుండెడిది. నళిని మాతానుసారము, వివచన నళిని జననియు తులసీపూజఁ జేయుచుండిరి. ఇవ్వడది నళినిపైఠనక నామెయు దానిని పదలకఁ జేయుచుండెను.

దీవకళికను తులసికోటపైఠనునిది చేకోయి మొగిడ్చి కరంబుసాల్చి నిమిలితలోచనయై తదేక ధ్యాన పరవశురాలై యట నిలుచుండెను. అజేలకో యన్ని లోకాలకన్న వాదినంబున నామె దీర్ఘకాల మట్టుండుటయే గాక ద్విగుణీకృతభక్తిహత్తిత్తిత్తి యతో జేవిని నుతించుచుండెను. అట్టియొడ 'నళిని' యనుపిలుపు విసలుడెను. నళిని ఒక్కదాటున కవాటముఁజేరుకొనెను.

ఆజానుబాహుండును సుందరాకాయండునైన పురుషుడు ఇంటఁ బ్రవేశించి ఇంటి నంతట కలయ జాయయ నొక సోపాపైఁ జరికిలిబడెను. ఇరులఁ దరును దీవం దెక్కడను కానరాదాయె. మిత్రా

గమముచే ప్రవృత్తయగు విసరుహంగనవోలె సోదరుని జాయట రేడవుగా మానసంబున నుద్వేగమును విషయంబుల నడుంబూని మరల యడుగుట నుడిగి యెరిసి ఒడవాంబుజమును విక్షించుచు నిల్చుండె. భాస్కరుడు పైతము మానముద్రితుండై కూర్చుండెను. అతడా విషయంబును నిజసోదరి కెట్లు నివేదించువా యని యోచించుచుండెను ఇట్లెంతో వీపుండవాలక నళిని యగ్రజాఁగాంచి సోదరాయని యూరకుండెను. ధ్యాంతపమితి యాపరించిన యాగృహంబున నిశ్శబ్ద మెల్లయెడల నిండియుండెను. నళినిసంబోధితుడై యాకడు స్వప్నమునుండి తెప్పరిల్లినమాడ్కి సోదరిఁ గాంచి 'నళిని' ఏమమ్మా, యని యూరకుండెను. 'సోదరా! కేనుముగిసెనా? యన, కంఠంబు సర్దుకొనుచు 'సోదరీ' ఇంకను ముగియలేదు. పోలీనువారు ఇంకను అశ్వేషించుచునేయున్నారు. వారికిఁదగిన యాధారములు దొరకవి కేను విచారణకు రాదాయెను. అతడు నేరస్తుండని భావించబడినను వారి సంబోధాను పిరవరుపజాలిన యంకమేదియు లభించ వాయె. ప్రస్తుతమున అతని విడుదలచేయుటో దండించుటో నావాల్మీలముపై నాధారపడియున్నదని బదులిడెను.

'ఏమీ! నీ వెఱుంగిన విషయంబులఁ గోర్చున నివేదించిన ఏమను'నని నళిని భీతికంపిత గాత్రముతో ప్రశ్నించెను.

'దాని ఫలితము నీ వెఱుంగజాలినచో'యని యాత దూరకుండెను.

నళిని యీ విషయంబును వెఱుంగునుగాని నిజ సోదరుని చుట్టుల వీనులంబున నిర్వివక్షతినువోలె

నిజమబడియించెను. ఆమెకు తల బరుచుకున్నట్లుండెను. నయనంబులు గిరువ తిరిగి పోవుచుండెను. ఏదియో భయంకరభాతములోఁ బడిపోవుచున్నట్లుతోచెను. కొంత తప్పిరిల్లి తనయసహాయ సిరిని గుర్తించెను. తటాలున వేదో యొక యభిప్రాయము తన మనంబునకురాగా వగ్రజాఁగాంచి 'పోదరా! ఆతనిపైఁ జేబుడివ నీరయు లవత్యమని వక్కాఁజించిన కేసుట్లు పరిగమించునో'యని యాతురతతో ప్రశ్నించెను.

నీలనీరచాచ్ఛాదితాఁబరంబునఁ బోడ మోపు విద్యల్లరివోల భాస్కరునివదనంబున దరహాసముతోచి యంతలో నంతర్హతంబయ్యె. 'అట్లయిన నాతడు విడుదలఁజెందు'నని నుడివెను.

కుదకు నిజమనోనాధుని విముక్తికి మార్గమొకటి యొప్పుదని నుడిచోస దీనాననయై ననిని పోదరుని చరణంబులపై వ్రాలి 'పోదరా! ఆతని నిన్నహాయత్వమును పరికించుము. నిన్నుదక్క వాపులవ్యలతని శేరును లేరనుటఁ గుర్తించుము. ఆతని శిష్యముట్లు నీకుడువులపై నాధారపడియుండుటను యోచింపుము. ఆతని దుస్థితిని తెలికింపుము. ఎత్తైన నాతని గాపాడు'మని వేడుకొనియె.

అహితుండికుని వాగస్వరంబును గమనించువర గంబుపోల్కి భాస్కరుడు నిజపోదరి చుట్టులను విని ఆమరత్యము జెందనోయవ గానఁబడుచుండెను. క్రమేణ యతని లోచనంబు లగుహారితంబులగుటం గమనించి యెంతో ప్రయత్నముచై నాపుకొనుచు 'పోదరిభీతిజెందకుము. ధైర్యావలంబినినై యుండుము. ఆతని విడుదలకువలయు ప్రయత్నములఁజేసి కుదకు ననువులఁ బాయకలసివచ్చినను చెమకంఁజేయ'నని పోదరిని యూరడించెను. పోదరిపోదరుల యత్నంబులంధికగపూరితంబులయ్యె

2

ననిని మాతాపితృ విహీన. ననిని సత్తవర్షప్రాయము

రాత్రెయుండుతరి ఆమెజనని చివంగురాలయ్యె. చతుర్దశవర్షప్రాయుడైన భాస్కరుని ననినిని వారి మేనత్త చేరదీసి పోషించుచుండెను. ననిని పోడకవర్షప్రాయురాలగుడు ఆమెకు కమలకాంతున కిచ్చి నివాసము జేసెను. భాస్కరుడు నైతము కిల కిలయోగుణ యాపంబుల నొప్పారు కన్యకామణిని వివాహంబాడజాడ పార్షించుచుండ నామె యకాల మృత్యుకరాశివదనంబునంబడె.

కమలకాంతుడొక యనాధయువకుడు. ప్రాణ సమందైన పోదరి నొక ఘటియయైన విడిచియుండు నోర్వరి భాస్కరుడొక యనాధయువకునకు తననిజ పోదరి వాసిన భార్యధర్తలు తన చెంతనే యుండు రనే భావముతో ననినిని కమలకాంతున కిచ్చి తన చెంతనే యుంచుకొనెను. బాపమఱఁదినిన్నుత విద్యావలంబకునిగా జేయవలయునని మూలమైనట్లు పామ్రుఅయినదే కమలకాంతుని కభావాలో ప్రవేశ పెట్టెను. 'అన్యధాచింతితం కార్యం దైవమవ్యక్త చింతయే' తన్నట్లు ఆతడు చక్కగా జనువుకొనక దుర్మార్గులతోనేరి కాలమును వ్యర్థపుచ్చుచుండెను.

భాస్కరుడు దానిని గమనించి ఎన్నియోవిధంబుల ప్రాణంపుచెలికానివోలె అడగెరిగి చదునుచేయు మన్నట్లు ఎచ్చటికప్పుడే యాతనిని మందిలించుచుండెను. కొన్నాళ్ళకు కమలకాంతుడు తనమిత్రులతోనేరి దేశోద్ధారణకై పాటుబడసాగెను. కాని భాస్కరుడు నా రాపేదన దేశదోషాకార్యంబుల జేయుచుండుటను పసిపట్టెను. బాపమఱఁదినినేరి ఎన్నియోవిధంబుల బుద్ధిచెప్పెను. 'పోగాలముదాపించినవారు దీపనిర్వాణగంధమును యరుంధతిని మిత్ర వాక్యమును మూర్ఖునరు, కనదు వివ'రన్నట్లు బాప మబ్బోధనంబు లాతనిచెంత ఎవరయ్యెను. ననిని కునుమకొమలగాత్రి. పసిబాల. కృత్రిమకార్యముల నెరుంగజాలని పిరంగాక్షి. పరిచరణంబులే పరికి గరియిని తలపోయు రాశీవలోచన! నిజధర్తకు కడు

గృహ లక్ష్మి

శ్రీమతి లలిత

భయభక్తులతో నేవలనేయును వాతనిని ప్రాణముల కన్న వెక్కిడుగ ప్రేమించుచుండెను.

వీ రిద్దరినూఁబలులభేదము కలర్కించ భాస్కరుని దేందము చింతకులమైపోవుచుండెను. నిజభగిని నయనంబు లగ్రకణంబులు తోఁగఁగటగాంచజాలక తనబావముఁజెంది మందలించి చనుకంజనేయుయండెను గాని పాపంబునమాత్రము ఆతడు కమలకాంతునియందు గొప్ప నేరముఁ జేయుచున్నాడని యెరుంగును. తాను విషమసితిలోనుండి ఏమియు చేయజాలదయ్యె. తదనుగుణంబుగా నగరంబున నొకభయంకర నేరముఁజేసి జరిగెను. అతడే ఘోరకృత్యమును జేసెనని భాస్కరుడు చక్కగాఁజెలుంగు వానిని చెలి యుచ్చిచో కమలకాంతుడు శిక్షించుటను.

అట్టి గతికి తనప్రాణకుడు పాలుబడెనని విన నలినీని మిమ్ముఁరిగి నెత్తికలుకునని భాస్కరుడు మమ్ముదిన్నపాముకైసది నూరకుండెను. తాను ఎన్ని ఇడుమలనైనను గుడుచునుగాని ఎక్కారణము చేతను తనసోదరి దుఃఖించుట గాంచజాలడు.

అట్టియెడ ఒక పాశ్చాత్యవనిత భూమిశక్తింబున నరుగుచుండ కొందరు దుర్మార్గు లామెతో మొదటి తరగతింబుండిలో ప్రయాణముచేయుచు నామెపై నత్యాచారమునల్పి యామె భూమిణంబుల నవహరించినవార్త దేశమంతయు మారుమోగుచుండెను. అంతకుపూర్వము జిల్లామేజిస్ట్రేటు గృహవరణంబున ఫిరంగిపేలినది యుందిరెరిగినదే. ఆ నగరపోలీసువారాయుండగిడులఁ బట్టుకొని విశ్వప్రయత్నములు సల్పుచుండిరి. ఇంతకు నొకడే వీటిని సన్నియుండడు విచో దేశక్రోధా సంఘమేర్పడి యిట్టి దుష్కృత్యములు సల్పుచున్నారని యందరు తలంచుచుండిరి. సందియముపై కొందరు విద్యార్థులు బంధించుటదిరి. వారిలో కమలకాంతుడొకడు. అందరిని విడిచి పెట్టిరిగాని యాతనినిమాత్రము కడుపరైరి. పోలీసు అధికారుల ప్రశ్నలకు తగుసమాధానమియ్యనందున ఆతనిపై నేరము మరింత దృఢపడెను.

అప్పటినుండి కమలకాంతుడనిన భాస్కరునకు కడునష్టమైత. ఆ ఘోరకృత్యము జరిగిన మరుదిన మదయమున యాత డింటికివచ్చెను. అకస్మాత్తుగా కమలకాంతుని శ్రేణవజ్రపు టంగుళియకముండుటను భాస్కరుడుగాంచి విమ్ముడాయెను. నారీమణుల ప్రాణమానంబుల గాదుట చలజననమృతమైయుండ ఒక పనితామణి ప్రాణమానంబుల నవహరించుబూనిన మానవుని మన్నించుటకు మన భాస్కరుని మనం వీయకొనువా? కాని ఏకగర్భజనితయైన సలినుఖంబు నందు విహవచ్చాయ లలముకొనటఁజూచి సహించజాలమిచే భాస్కరుడు తన బావముఁజెంది మందలించక యూరకుండెను.

ఆతని కెన్నటికిని స్వముఖమునం దభిరుచియుండదు. అనయము సోదరిసౌఖ్యమునకే పాలుబడుచుండును. ఆమె సంతోషమే తన సంతోషముగా భావించును. ఆమె సౌఖ్యంబుధి నోలలాడుటయే తన జీవితసారముని మది వితర్కించుచుండును. అతని నెనరైనను 'వివాహమాడ వైతివేమి?' యనిన 'నాపరి ణియమునకు ఏయనశ్శృంగారకనఁబడదు. నేను అనయము నుత్సాహపూరిత చిత్తుండను. నేను గన్మునుకుడైన నేమి నాసోదరికి యుద్ధుచ్చించిన నందనుడైననేమి? నా భగినిపుత్రుల ముద్దుమరీచియులఁగాంచుచు వాదినంబుల గడుపుదు'నని చిరునగవు కెంపెదవుల దిగుకొత్త భాస్కరుడు భగవల్లిడుచుండును.

విపణిపీఠుల నొకయంతకుడు విలపగల యొక యుంగరము నమృతాపుఁచుండగా పురరక్షకభటులు అనుమానముపై వీనిని తాణాకు గొంపోయిరి. అచ్చట విషమప్రశ్నలను వేయగా తగు సమాధానమియ్యవత్తుడైనందున వానిపై యనుమానము మరింత దృఢపడెను గాని, తాను తప్పించుకొనుటకు యుంగరము తనకు తనబావయిచ్చి యర్పమనెనని వాడుచున్నయందుండెను. మరువాడతడు తనవాత్సల్యమిచ్చిన తొలి యువకుడు నిర్దోషియని నిర్ధారణమగును. భాస్కరుని

నోటిమాట యొక్కటిచే కమలకాంతుడు విడుదల
గాంచునట నిక్కమే!! అయినను భాస్కరునికి
దీర్ఘకాల కారాగృహవాసము నాహ్వనించుట
యగునుగాదా. అంతకన్న విన్నయైన యాత్మగౌర
వము ప్రబావిశ్యాసముల గోల్పోయి చోరుడని బారు
డని పొంతకుడని పేరుమోసిపోవలసి వచ్చునదాయని
యారెడు వాపోవుచుండును.

ఇదన్నియు తన సోదరీప్రేమను పరితూగగలవా.
ఆ భగినీసంతసమునకై యాజ్ఞప్రకారాగారవాసం
బును దుర్భరావమాన బీదితంబు గడుపుటకైన
నీయకొనును. నళినికై యాతడెంతనుఁ దనవ
డేయును. కమలకాంతునకు కారాగృహవాసంబు
సంప్రాప్తమయ్యెనని వీధివ్రతున తనసోదరికి నుడువ
గలడు? సోదరి తన్నుఁ దాసి, 'సోదరా! నీవుండియు
నీ బాధనుఁజూచిని కారాగారవాసంబున కనిపించా?'
యనిన నాతడు బదులే మీయగలడు. అంబుళి
యకము లభించుటచే నెవరో యొకరు శిక్షబొంద
వలయును గాన భాస్కరుడే శిక్ష బొందుటకు నిశ్చ
యించుకొనెను.

తాను గృహంబునీడి చనిన తనసహోదయు
లేమిచే నళిని యెంతవగలునో!! అన్నపానీయముల
జర్జించి యొంత కుండునో!!యని ఒక్కమారు తన
మనంబునతలఁచెను. కాని యది యాతనికి కమల
కాంతుని కారాగృహవాసముకన్న యెక్కుడుగా
కనబడదాయెను. భాస్కరుడు తన శిరఃబును తన
యిరుకరంబుల నునిచికొని చింతాకులచిత్తుండై దీర్ఘ
లోచనమున మునింగిపోయెను.

3

కేను విచారణదినం బాసన్నమాయెను. ఆదినమున
వ్యాయకాలకు జనుటకుపూర్వము భాస్కరుడు తన
ముతపెంపుభగినీతేరచిల్చి ప్రేమమెయిఁగొనిగిలించి
శిరంబునుమార్చినియెను. నళిని చింతాకులచిత్త
యొనడన యాతని యక్షిద్యయంబునుండి యాశుక

ణంబులవారిగా మువ్వకంబుపై బడుచుండినది. ఆమె
దానిఁ గుర్తించలేకపోయెను. ఈ త్రమాంగము
నొకింపుక పైకత్తి 'సోదరా! ఆతడు విముక్తి
గాంచదా?'యని యడిగెను.

భాస్కరుడు తన స్వాధీనమనస్కుండై నళినిముఖం
బుపై బడుచుండిన యామె వివీలకుటిలకుంతలంబులఁ
జక్కదిద్దుచు 'సోదరి! ఏల యాతడు విముక్తిపొందడు?
అవతికాలంబులోనే యాతడు నిష్కోపియని నిరూపించు
బడి మనగృహంబున కేలేంచును. నీవు చింత దక్కి
యుండుము. ఆతడు ఇంకను తన స్థితిగతుల నెరుగ
జాలనిచో నాతనిని మందలించుచు నొకింత బాగ్ర
త్తగానుండుము. ఆతనిని ఇంకపై కళాకాలకు
ననుపరాదు. గృహస్థ భర్తావలంబుడై తత్కృత్యం
బులను తీర్చజూచునట్లు ఆతనిని దిద్దవలసిన భారము
నీపై నున్నయచి'యని నల్చి మిన్నకుండెను.

భయశుభ్రమములు ముప్పిరిగొన తనసోదరుని
గాంచి 'యన్నా! నీవే యాతనికివ్యిధంబును నేర్పం
జాలుదువు. అంతియగాక నాచిల్కలను పాటించె
దరా? నీవే చెప్పవలయును'అన,

'సోదరీ యాలాగే కానిమ్ము. ఇకపై నాతడు తన
దుండగిడుతనంబామమాని సన్మార్గప్రవర్తకుడగును.
ఆతడు నీచిల్కలను రేపుక యాలకించును!! కేనును
నాతని మందలించుచుండును. నీవును నాతనికి బుద్ధి
తెచ్చించుడు'మని బదులిడెను.

భాస్కరుడు పరోపకారపాత్రుడని రీతిలపాలిటి
కల్పతరుననియు నుసుగుఖనియనియు నగరమండలి
టను ప్రఖ్యాతి గాంచియుండెను. తానే దేశద్రోహ
కార్యమఁజూపభ్యుదననియు, నిదివర కనేక దుండగ
ములు లేయుచుంటిననియు, రైలుబండియం దానాడు
అంగ్లేయవనితను హింపించి యామె యాభరణంబు
లనుపూరించెననియు మరియు నా యాభరణంబు
లలో నొక్కటియైన యాషటపుటుంగరమును తా
సమ్మజాలక కమలకాంతుని నమ్మబంపెననియు,

కమలకాంతుడు నిర్దోషియనియు భయకంపిత చిత్తు డగుటచేసి యవ్యధంబున వాఙ్మూలము నిర్వియుఁ దెననియు నిందుకోర్కఁబడిననుడివిన నేమానవుడు సంభ్రమా శ్చ్యమల ముప్పిరిగొని రెడ్డివేయక యాతని విల కించుచుండును!! ప్రతిపురుషుడును 'అయ్యో! ఇట్టి సుగుణవంతు డిట్లు చేసేయంద'దని కలగకమానడు గదా!

దోషినిగుర్తింప నాయాంశ్లేయవనిత కోర్కెలో హాజరైయుండెను. భాస్కరుడే తాను దోషియని నుడువగా నాంశ్లేయవనితయు ఆతడే తన్ను హింసించెననియు నుడివెను. హ్రోదపులను గుర్తింప నశక్తురాలు గనుక భాస్కరుడే రివాల్వరుతో తన్ను గాల్చుకొనెనని యామె దిట్టయుగా నుడివెను. అంతట కమలకాంతునివిడిచి భాస్కరుని ఆతని స్థానమున నిల్వ నాజ్ఞాపించబడెను.

కమలకాంతుడు నిర్దోషియని నిరూపించుట విడు దలచేయబడినను తనస్థానమునుండి యొకయడుగైనను కదలించబాలక ప్రానుపట్టెడుమాడ్కి నిలువబడి యుండెను. భాస్కరుని చల్కొక్కొక్కటియును ములుపవలె నాతని హృదయనీమను గ్రుచ్చుచుండెను ఆత డపుడపుడు భాస్కరుని మాటలకు నద్దపలుక జూచెను గాని ఏలకో యాతని నోటివెంట నొక పలుకైన వెలువడవాయెను. భాస్కరుడు దోషియని నిరూపించబడి పదువార్లెండ్లు ద్వీపాంతరవాసము విధించబడెను. కమలకాంతుడు భాస్కరుని వదనాం బుజంబును గాంచెను. ఆపుడున్న ఆతని కదవం బున గంభీర చైర్యస్థైర్యములు తాండవమాడుచుండెను. కమలకాంతు డట్లెంతోసేపు భాస్కరుని గాంచ బాలకపోయెను. ఆవమానపూరిత చిత్తంబు దుఃఖ మున గ్రీలిపోవుచుండెను. ఇరుకరంబుల తనవక్షం బును పదిమిరుట్టుకొనెను.

భాస్కరుని కారాగృహమునకుఁ గొనిపోవుతరి యాతని హస్తశృంగులశబ్దంబునకు వైకవ్యంబుకొంది

సుగుణసంపన్నుండును సోదరీవాత్సల్యపూరిత చిత్తు డును నిర్దోషిసగు పురుషుండు దోషియని నిర్దేశించ బడి తాను నిర్దోషియని విడుదలపొందుట కమల కాంతునకు విస్పష్టముగ గోచరించుచుండెను.

కమలకాంతునితో మాట్లాడుటకు ననుజ్ఞపడసి భాస్కరుడు ఆతని చెంతనిల్చెను. కమల కాంతు డాపాదము స్తకము వణకిపోవుచుండెను. ఆతనినిగాంచి 'సీపు ఇంటికిపోమ్ము. సీవిపు డెంతగౌరవముతో విడుదలగాంచితివో యిట్లే సీదీనితకాలంబును గౌర వముతో గడుపునట్లు యావశ్యశ్యతకు సీకనుగ్ర హించుగాక. నానర్వస్థయ్యును సీకును నభివిగిన్ని ఇచ్చినేయుచున్నాను. నేను మిగిడి ఏతెరువని స్వప్నమువలెయు నిశ్చింతపడకు. నభినితో—నభిని నామంబు నధరంబులలో వెలువడ నాతనికంకంబు రద్దమగుచుండెను. నయనంబుల వశ్రుకణంబులు కాలువలుగట్టి పారుచుండెను. ఆయుధాతిరేకంబున పెదవులు తొట్టెలుచుండెను. ఎట్లోనర్దుకొని ప్రయత్న పూర్వకముగ నాతనిగాంచి 'నేను ఈదేశంబును వీడుకరి నామె తీరయాత్ర మఖప్రదముగను సంతోష దాయకముగను గడుదునుగాక'అని దీవించితి'నని యామెతో నుడువును. ఆమాతవనీమయందు ఎరింగిన మోమొక్కటియు గాన్పించని నెలపున నాముద్దు చెలిమిలి సుందరవద నేంను లింబమే నాతీరయాత్రకు మాతకొమ్ముగా నుండువని వదియింపును. నేను నాజీవితంబును విలువగలదని యెంచబోను. ఏ యెబల సుఖంబునకై ఎవ్వరిసంతకంబునకై నాజీవితంబును గడుపుదుంటివో యాత్మాశ్లేండుముఖితురు నాస్రియ సోదరి యధరంబులపై దుఃఖరేఖ దోచుచుండుటకై యాయంతులేని నాయాత్రకు నుండితినిని ఆమె తో నుడువు'మంచు భాస్కరుడు నుడువ కాంతుడు సోదరా యటంచు యాతనిపాదములపై న్రాలెను. కాంతునిగాంచి 'మిత్రమా! డింధనునివోలె ప్రయ త్నించకుము. లేచి యింటిదారిఁబట్టుము. కంటికి

మింటికి వేకధారగా నేర్చుచు నలిసి నీకై నిరీక్షించుచుండును. ఆమెను కాంతవచనముల నోదాయము. వర్ణాంతముననో మరుసంవత్సరముననో వత్తునని నుడువుమనిపట్టి యాతనిపై కడపారి చూడ్కుల నిగిడించి పోలీసువారిచేటు వేగెను. తడవిడు వడుగులతో కాంతుడు యింటివారించెను.

౪

వర్ణాగమమునకై వేదియుండు చాతకంబుకై పడి, ఆహారావ్యేషణంబునకై వదియుండుమాతకై వేదియుండు శకుంతలసంతానంబుమాడ్కి నలిసి తనప్రియునికై నిరీక్షించుచుండెను. అల్లంతువత్సవ నిజవిధము జనుచెందుటఁగాంచి సంజతేశమగుడియేలేదు మొదవునుజూచిన వత్సంబుకుంబోలె నిజధవుని నొక్కచెంగున కలుమొనెను. చంద్రోదయంబునుగాంచిన జలజంబుమాడ్కి వన్నెదక్కియుండిన యావదనంబున వక్రకుణంబులు దొరలి మచ్చలుబడి యాకపోలకలంబును జూచిన వామందయాన యాదినంబంతయు వాపోయినట్లు పాడఁజావును—

‘సర్వస్వయాపులైన యాస్వాయవతి మీకు వ్యేచ్ఛను దముతేనెగదా? మిమ్ము మరల భైదీ చేయుగదా?’ యని మించినయాకురకనో నలిసి ప్రశ్నించెను. తెచ్చుకోలు చిరునగవు కెంతవలలఁ గోలుకావ ప్రేయసీ వారు వన్ను బంధించియేయుండును. నిజగులో నీకాంతుడు దోషియేనుగు. ఆఘోరమునకు ద్వీపాంతర వానికితేకుబొంది యుండు’నను చుట్టులు చెవులఁ బడ నలిసి యప్రయత్నముగ యాపాదను వ్రకంబు వణకిపోవుచుండెను. ఆతనిఁగాంచి ‘వల్లభా! మీరిక నిట్టికలిసంబులైన నుడువులఁ బల్కబోతుడు. మీరివ్వడు వ్యేచ్ఛావిచారంబునుబొంది వచ్చితిరిగదా. దుర్జనసాంగత్యము బోనాది సన్నిక్రులఁబడనీ ధర్మమార్గావరణులగుదు.’ అటంచు దీనపదవాట్టుయై యాతని చరణంబుల కెరిగెను.

కాంతునిదెందము దగ్ధమైపోవుచుండెను. మాటలావనోడి రాతిప్రతిమునోలె నిల్వబడియుండెను. ‘ఆహా! నావ్యేచ్ఛకై ఎట్టిమానవోక్తముని గోల్పోయితి!! తన ప్రాణంబుల మిన్నయని చింతించు నలిసి నెట్లోదార్పణాలుదు. సోదరుడే సర్వస్వవృత్తినియొనరింతును నామెనెట్లు కురడింతు’నని యాతఁడు మదిఁ వలపోయుచుండె. వాతరికిరంబు దిరుగుచుండునట్లు గోచరించె. ఆతని వయసంబును ఇలాకలంబు ధ్యాంతపూరితంలైనట్లు జూపట్టుచుండె. కాంతుడు నిలవజాలక పోయెను. శరీరం బస్వస్థతగా నున్నదని నుడువుచు తనగదికిఁజరి పనుండెను.

పోలీసువారి యాధీనంబునం దుండుటచే వాతని దేహంబు బానుఁదలేదు కాబోలె నలిసి మనంబున చింతించుచుండె. శీఘ్రముగ రుదికరభోజనంబు తయారుచేయుచుండెను. ఆమెనునంబు నిజమనోహరునియందు లగ్నమైయుండినందున నిజసోదరుని గూర్చి తలపోయవాయెను. వంటపూర్తియైనదే నిజ సోదరుడు వచ్చునని యెదురుజూచుచుండెను. అప్పుడప్పుడు వ్యాధియాయుమందిరంబునకు జనుచుండునందున గృహంబున కాలస్యంబుగ వచ్చుచుండెను. ఆ దినంబు నైత మళ్లీ వేదియుండి యంతకు మగుడి రానందున నలిసి కాంతురికేరి ‘నాహా! మాకున్న రాస్తాదను. మీరు వేదియుండియెందులకు? మీరు భుజించి విశ్రమింపు’దని వేమకొనెను.

కాంతుడు పొన్నుడిగ్గడు; బడులు చూకడు. నలిసి మరలమరల ఆతనిని భోజనంబునకై లేపెను. ఎంతకు కాంతుడు లేవదాయెను. అంతట నలిసి యతని చరణంబులలో కదిల్చిలేప మరింతచెంతకు దాయుగ యాతడు ముఖంబునకు దిండుమాటుగ జేమకొని వెక్కివెక్కి ఏడ్చుచుండుటను తిలకించెను. ఆతనినట్లే కాగిలించుకొని, ‘నాధా! మీరిట్లు కోకా కాంతులై యుండుటను గతంచెయ్యి?’యన వతకు మరిత యెక్కువగ వాపోవదండంగ. ఆమెను

సర్వమయైక్యనాలుక

శ్రీమతి కామరాజు మైత్రేయగారు

(ఆమవాదము)

మన హిందూదేశపు కథలలో సర్వము నాలుక రెండుగ చీలివుండుటను, కథ యొక్కటి చెప్పుదురు. ఆకథ మనలో నందఱకు తెలిసియే యుండవచ్చును.

కాని సర్వభావవిధముగ సర్వమునకు రెండు నాలుకలు ఎట్లు కలిగివని-వాటివలన, అప్రాణికి పునయోగ మేమి? యని మనలో పెక్కుఱకు తెలియదు.

రస్మిను మహాకయలు వ్రాసిన ప్రాణి కలటాలు. (living waves) అను వ్యాసమున సర్వమయైక్యనాలుకను గుఱించి యిట్లు వ్రాసివారు.

“ఇప్పుడు. సర్వకాంత్రవేర్తలను నాకు తోచిన ఒక ముఖ్యమున విషయమును గుఱించి యడుగవలెనని వున్నది. అదేదన సర్వము లేన నాలుకతో మాటలాడ లేనప్పుడు, దివి చూడనప్పుడు బుగ్గొట్టనపుడు, సర్వమునకు, అనాలుకతో ప్రయోజనమేమి? కాని యా ప్రాణిని బాగుగ నెఱుంగనివారు, చీలికలను పోలు రెండు సన్ననిచాళము వంటివి దాని నోటిలోనుంచి బయటకు లోపలకు మెరపు తీగలవలె, వచ్చుచు పోవుచుండు దృశ్యముచేరితే, యాబంకువు మనలను యాకర్షించునట్లు తెలుసుకొనుచున్నారు. కాని దాని వలన, దానికి ప్రయోజనమేమి? సర్వములేప్పు రెక్కైన బంకువులన్నియు, లేమ నాలుకలచేత, ఎదోపనిని చేయుచున్నవి.

“ఉపగవిల్లి లేననాలుకతో పురుగులను పట్టుచున్నది. పిల్లి పాలును త్రాగుచున్నది. పోలామఱుమ ప్రాణి రాతిలో పోయెలు చేయుచున్నది. మకకమును చున్నలో పోయెలు చేయుచున్నది. పానము, ఆహారము

లేననాలుకతో ఏయిహాయమును గాని చేయనపుడు, అది అట్లు చీలివుండుట ఎందులకు?” అని వ్రాసివారు.

రస్మిను మహాకయలు, సర్వకాంత్రవేర్తలకు యీ ప్రశ్న వేసినను బాదుటక, ప్రత్యుత్తరము చెప్పలేరనియే వాగ్ యభిప్రాయము.

కలచుట, బుగ్గొట్టుట, నావటయును యీ చేష్ట లేవియు పాము లేననాలుకతో చేయలేదని, మనము విశ్వయించిన, అనాలుక, విరుపయోగమని తెలు చున్నది. కాని పాము లేన నాలుకతో కలచుచున్న దను విషయము లోకవిదిలేమే కనుక, పైచెప్పినది వచ్చుటకు వీలులేని నిర్ధారణయగుట లేదా? ఇప్పుడు సర్వము లేన నాలుకను, బయటికి లోపలికి త్వర త్వరగా నీల కదలించుచున్నదో తెలుసుకొనవలసి యున్నది.

ఒక జాతియొక్క పీర్జమైన జీవితములో కొన్ని యవయవములు, వాటి పునయోగము లేకపోయినను నామ మాత్రముగ యుంటియుండుట సహజము. కాని పై చెప్పిన ప్రాణుల విషయములందు యీమార్పు కలిగినట్లు, పాము నాలుక విషయమున కలిగినదనుటకు వీలులేదు. ఏలనన, అనాలుక కనుబరుచు చురుకు దనము, పుర్రేకము, వీటిని కనిపెట్టి యాచిన, ఆ అవ యవము లేన పూర్వపు పునయోగమును కొద్దివిధముగ, మార్చికొనినట్లు మనము వుద్దేశించుటకు, తోడ్పడు చున్నది.

ఉపగవిల్లి లేన నాలుకతో పురుగులను, పట్టుననుట వలన, పాము యిటువంటిపని చేయలేదని తెలియు

శ్రీ శాంతి

చేస్తుంది. అందువల్ల యీ విషయమున యితర యభి
ప్రాయములునుగూడ వున్నవి. అదిపేరేం యను ప్రశ్నచి
హ్వానమునకు “సగృహుల స్వాధీనిత చంద్ర”యను
వాక్యసమయ.

“నాలుకయొక్క ముఖ్యదేవుడు పుణ్యగురుడు మహ్మదీయే. సాము తన శంకునాలుకలచేత, పట్టుచున్నది” అని ప్రాసీతాడు. పాసుయొక్క ఉంట నాలుకల ప్రవయోగమును గురించి చెప్పబడును పుణ్యగురు బాని ముఖ్యాచారములయటయు తూర్పు చర్మకాస్త్రజ్ఞుల యిట్టి ప్రాయశ్చిత్తముది. చర్మము తన నాలుకను ఏమియు ములందు ప్రవయోగించునో మనము లెక్కించునపుడు, నాలుక చర్మరసకైతేని యపయతముగా ప్రవయోగింప బడవని రమ్మితుగాను చెప్పియ్యవలయును.

నానానీ భక్తయోగిండుభగవద్దే యివ్వించునుట
యిప్పుటి కన్నకాశ్రమము యిట్టిపాటును. చిన్న
విషయమైనను విచిత్రమైన చరిత్ర కలిగియున్నదీ
సమర్థ. ప్రభునరుచి యానమనస్యయొక్క యాహా
వరె, యోగంగడిచితి. కానీ స్త్రీకాలములోనే, పెద్ద
కాశ్రమేస్త్రీలే నూతనమును కన్నకొనుటవంటి యొక
ముఖ్య విషయమైనది.

గ్రంథీ (Grunther) యను యితోక-పండితుడు
వేత్త పునరుద్ధర గురించిన, తన వ్యాసములో “ఇతర
వస్తువులను స్మరించుటను, తోపమును భయము
యను యదృష్టయందును, చాలకను ప్రయోగించు
చున్నది.” అని వ్రాసినాడు.

ఈ విషయమును గురించి తమ యభిప్రాయముల
జెల్లించినవాటిని బహుశ చట్టసభికి సమర్పించును. గూర్చి
లేవ్వు యభిప్రాయపడియుంటివచ్చును. పాఠాగ్రహముగ
మంజూరులలో నుండి పాఠములను గమనించిన క్రైయభి
ప్రాయ పడుటనే యన కాకముశ్యము. వీలవన గ్గాను
దీర్ఘవాదలోనుండు పాఠములు దీర్ఘవాదలో తీరును
నచ్చుచే గ్గానుయద్యమివచ్చుజెల్లయు వాని కను
చూచుచుండును.

మనము స్థానము, ప్రకృతి నిర్దేశనవస్తువు కాదని తెలుసుకొనవలయును. ఇట్లు చెరియించుచు సామల యొక్క స్వభావమును కనుగొనుటకు తెలివిగల చిన్న ప్రాణులనుగూడ చాలకాలము పట్టును.

పంజరములలో నుండు యదవిపక్ష విడుదలకొనకు
పంజరములో ఎగిరి తన తక్కులకు తాను దిబ్బిఎట్లు
కగిలించుకొనునో యుజ్జే చెరలలోయొన్న పామునూచ
యతి నుద్దిశిమై రిశావాలుచ చేరి తివరే దెబ్బ తగిలె
చుకొనుచున్నది.

పాము స్వభావవేదికముగ గాని యాహారమును పట్టు
వప్పుడు గాని శైత్యముగములచే యెదుర్కొనబడు
వప్పుడు గాని ఈ వాలుకను భావముల్లు మనము గమ
నించవచ్చును. ఇదియనుగాక అసలు యలముల
మధ్య యపాయమును కలకలమువచ్చుదు మీద తన
వాలుకను ద్విగత్యుగగా భావించును. ఇట్లు వాచ
పడు వాలుక అనుగాని, నేలనుగాని, తగులదనియు
దానిపలన యది స్వర్గకైలేనీ యుద్ధాయము
కాదనియు సర్వకామ్రుజుల నిర్ధారణచేసిరి.

పై చెప్పిన నిర్ధారణకన్నను నమ్ముటకు దిగులేని
యంగిక యధిపతులనును యిట్లు తెలియచ్చిరి. దీనిని
తెలుసుకొని బాలుక జ్ఞానోద్రియమైనట్లు మనకు
యంగిక తెలియకయే యంగికకన్యనని తేల్చిరి. ఇప్పుడు
నకు యంగియక క్తి వాల తనకు. అందుచేత యింక
వస్తువుగాని లేక ప్రాణి ముందుండునపుడు గూడ
తన బాలుకను బాచుకున్నది.

ఎరుటనుండు ప్రాచీణే లేక వస్తువుయొక్క పునికిని తెలిసికొనుటనీ యాచస్తువు బహుశా లేక ప్రాచీనాకాశనానుటనీ తెలియుజేయదునా? కాని ఆ ఆచారము ములయొక్క నిర్మాణము నువ వూహలట బలము నిచ్చుటలేదు. ఇతర క్రీములందీందు స్వర్యేంద్రియములవంటి యింద్రియములు లేనియెడల యితర వస్తువులు లేక ప్రాణుల యనిగిది తెలముకలలేదు. ఆస్వర్యేంద్రియములు, పృష్ఠీయందు పామునకు లోపించి యున్నవి.

గృహం క్తి

శ్రీమతి శ్రీరాం భాగిరథి

మతే యిద్దలు సర్వకాన్త్రజ్ఞులు తమ యగ్నిప్రాణముల వేర్వేరువిధముగ వికడికరించినారు.

“సర్వము తన యాహారప్రాణిని యాకర్షించుట యందు ఒక ఎరవలె వ్రుపయోగించుచున్న”దని వ్రాసి నారు. బంతు ప్రదర్శనాలయమువద్ద జరిగిన యొక సందర్శమువలన పైయగ్నిప్రాణమును వారికి స్ఫురించినది. ఒకపామువద్ద యొక చిన్నవీట్ల వుంచబడెదట. ఆవీట్లను చూడగానే యాప్రాణికోటిని బోసంతయు తెలిసినదట పాము. తన నాలుకజాపగానే యాపక్షి నాలుకను చూచి వానపామునిరలచి పామునుపొడిచినదట. ఇటువంటి సందర్శము ప్రకృతినిండు జరుగుట యవసరము.

నాలుక ర్వరగ కదలించునపుడు వానపామువలెను యింకను ర్వరగ కదలించునపుడు చినుటపురుగునలెను కనుపించవచ్చును. అయినను పాము తన్ను పరిశేష్టించి యుండు వస్తువులయందు నీవమై జడమువలె కనుపించినను ఇతర చిన్నప్రాణులచేత జడమునుపించుకొనునని రలచుటకు వీలులేదు.

ఈక్రింది విషయములవలన దస్త్రిను మహాకాయులు తలచినట్లు సర్వకాన్త్రజ్ఞులైతలు సర్వకాన్త్రజ్ఞములమున యూరవండలేదు. వారు సర్వముయొక్క నాలుకను పెక్కు వ్రుపయోగముల కనుగొనియో గమనించియో యున్నారు. ఒకటికావ్యాత వీక్కిటిగ యానాలుక పురుగులను పట్టు ఆవయవమనియు, ఎరవలె వ్రుపయోగింపబడుననియు స్పష్టకక్తిలేని ఆవయవమనియు మనకు తెలియని యొకవిధముగు జ్ఞాశేంద్రియమై యుంచవచ్చుననియు చెప్పబడియున్నది. ఆలోచించిచూచిన ఆవయవము యిదేదీయును కాదు. క్రోత్తక్రొత్త యూహలకెంకను ఎడమున్నది.

పోమరియైన ప్రతివిదసర్వమును పెద్దపెద్ద జంతువులు రన్ను త్రొక్కి వేయవలెనుటకు తన వునికిని తెలియజేయుచు వాటిని హెచ్చరించుటకై పెక్కు మార్గములుకలవు. సాధారణముగ చురుకుదనములేని ప్రాణుదంజంతువు లన్నింటియందును నాలుక హెచ్చ

రికను తెలియజేయునని తలచుటకు వీలగుచున్నది. నాలుక చిన్నకై నను వానిని కదలించుటచేత యితర ప్రాణులకు హెచ్చరికయు, తనకు బాధకారయు అగుచున్నది. సాధారణముగ సర్వములన్నియు పోమరివి. అందుచేతనే మనలో “నున్ను తిన్నపా”మను లోలోక్తి కలిగినది. ఎంతోయవసరము కలిగినవాని అచి కదలుట కిద్దపడవు.

యవము వాగుగ వాలోచించిన హెచ్చరికను తెలుపుటయను వ్రుపయోగముకన్నను పురాతనమైన మరియొక వ్రుపయోగము వున్నట్లు వ్రాహించవచ్చును. వీలవడ, మనము పామునేకాక యానాలుక చిన్న జ్ఞామైన సర్వకరీరమును, వానియొక్క యసాధారణత్వము ప్రకృతియందు వానినందు విపరీతస్థితి యని వానియాహార ప్రాణులయందు తన వునికిని తెలియజేయుచు వాటికి గరిగింపుడు యగ్నిప్రాణమును వీటిని మనము గమనించవలెను.

ఒకపాము కప్పును తగుముదప్పుడు పెక్కు సందర్భములందు యితరులముట నిరుపయోగమే కావచ్చును కాని, యాకప్పులోవున్న బోమమువలన యట్లు జరుగుటలేదు. ఇట్లు రెండువులును కప్పు పామును చూడనైన చూడనక్కరలేదు. ఆభావము కప్పుకు కలిగిననాలును. భయముచేత కదలలేక పడిపోవును. ఈవిషయము మనము కప్పువద్ద కట్టును పామువలె గదలించి తెలుసుకొనవచ్చును.

ఇంతవఱకు పాము కప్పును ఎట్లుపట్టునో చూచితిమి. కప్పులు సాధారణముగ తడిస్థలములందుండును. కనుక యది పట్టులను మొదలగు జంతువులను ఎట్లుపట్టునో చూడవలసియున్నది.

ఈప్రాణులు చురుకైనవి కనుక పాము సాధారణముగ వీటికి కనుబడనకుండ నుండలేదు. పెక్కు సందర్భములందు పాము తన ఎరకు కనుబడి దగ్గజుటచేయును. ఇటువంటిశక్తు పామునందే కాక ఎడో విధముగ నిరరజంతువులయందును చూడదగును. ఈజక్తు సాధా

దణముగ పాలిడుయందు కావగును. పాలిడు రస యాకారమును దాచుటకు వీలులేని గోడ మెదలగు నునుపైన ప్రదేశములందు యున్నయెడల రస ఆహార ప్రాణి ఈగయే యనుకొందము. పట్టువలన ముందు ధైర్యముగ ఈగవద్దకు పరుగిడును. ఆఈగ పాలిడు రాకను గమనించి తప్పించుకొన జూచెనా పాలిడు కదలక నిలచిపోవును. ఇట్లుండుట ఈగయందు యాశ్చర్యమును పుట్టించుటచేత అది ఎగురిక నిలచి చూచుచుండును. పాలిడు కదలుటలేదని ఈగకు తెలియగనే ధైర్యముగ వటునిటు ఎగురుచుండును. ఈగ చూడవచ్చుదు పాలిడు కొంచెము ముందువకు జరుగును. ఈగ మరల చూచిన యథాప్రకారముగనే కనుపించును. ఈవిధముగ పాలిడు దగ్గజదగ్గజకు వచ్చును. ఈగమూత్రము ఈవిషయమును కనుగొనలేక యొక్కదోసే యిటువటు ఎగురుచుండును. పాలిడు మెల్లగ సమయముచూచి ఈగను పట్టుకొనును. ఈవిధముగనే పిల్లియు పక్షులను పట్టుచున్నది.

పాలిడువలెను పిల్లివలెను పాము ఒక్కవుడుటను ముందునకు దూకలేదు. అహారప్రాణి పట్టుకొనుటకు వీలుగ ఎడముచూచి బరియేరూపాలెను. కనుక పాము కదలవట్లు కనుబడుచు మెల్లగ జరుగుటయను శక్తిచేత పట్టుచున్నది. ఇట్లు వచ్చునప్పుడు నాలుకనుచూచి త్వరిత్వరగా కదలించుట పాము లేనుచుంపబోవు ప్రాణి మోసగించుటయందు తోడ్పడుచున్నది.

నేలవీడ, చలనము కలిగిన పాముకాని లేని పాముకాని యితరప్రాణుల యాకర్షించు దృశ్యమై నట్లు తోచుటలేదు. వక్క, గ్రద్ద మొదలగుప్రాణుల విశోధమును తెలిసి యితర చిన్నచిన్నప్రాణుల భయ పడునట్లు పాము విషయమున భయపడునట్లులేదు. వీలనవ పెక్కుమారులు చిన్నచిన్నపక్షులు పామునకు కొన్ని యడుగులదూరముననే ఆహారమును పెదకు నట్లు మనము గమనింపవచ్చును. పక్షులు యప్పుడప్పుడు తమ తలలను పైకెత్తి పామునకుచూచి,

మరల తమ పనులందు లీనమైయుండుటను చూచిన పక్షులు పాముయొక్క యునికిని తెలిసికొనియే యుండుంపనుకొనుటకు వీలుగచున్నది. దీనివలన చిన్న పక్షులు పామునుచూచి భయపడక వాటినిగూర్చి యణుమాత్ర మపాయమైనను శంకించక దగ్గరకు వచ్చునట్లు తెలియుచున్నది. పాముయొక్క ప్రత్యేకమైన యాకారము మృగముదేహమువలెకాక, వృక్ష వృక్షములపోలిక గలుగుటయు ముఖ్యమైనది. మరియు విపరీతమైన రానిగమనము పిరిన్నిటచేత బహుశా యీపక్షులు, బంతువులు, యాశ్చర్యముతో చూచుచుండవచ్చును.

ఇట్లు పొంచి యుకలిగొన్న పామువద్ద కేటడిన పక్షికాని లేక బంతువుకాని ప్రాణాపాయమునకు లోనైవున్నది. ఈప్రాణులు పైకెప్పిన వుపాయముల చేత పట్టుబడుచున్నవి. మొదటిది, కప్పువలె భయ పడి కదలలేకపోవుట లేక ఈగవలె మోసపోవుట ఈరెండు వుపాయములచేతను ప్రాణముల గోల్పోవుచున్నది. పాముయొక్క నాలుకకు యీరెండవిధము లందును ముఖ్యపాత్రకలదు.

సర్పము లేన యాహారప్రాణిని పట్టుటకు చలనము లేనట్లు మెల్లగజరుగును. అయినను పెక్కుసందర్భము లందు ఆకదలికను కనుగొనవచ్చును. కాని యీ నాలుకవలన యట్లు జరుగుటలేదు. నాలుకను త్వర త్వరగ కదలించుటచేతను, లోపలకు బయటకు జూచుట చేతను, ఎదుటనుండు ప్రాణిదృష్టిని యాకర్షించుచున్నది. ఇట్లు ఆప్రాణి ఎదుటనుండ దృశ్యముచేత యాకర్షింపబడి పాముయొక్క గమనమును గమనించలేదు. పైకి ఎత్తబడిన పాముమెడ తలయొమాత్రమే కనుపించును. కాని యివిమాత్రము కదలవు. ఇట్లు పాము మెల్లగజరిగి యీప్రాణిని పట్టువట్లు తెలియుచున్నది. ఆప్రాణియన్ననో పామును తప్పించుకొనుటకు ఎగిరిపోవుటకో పరుగెత్తిపోవుటకో సిద్ధమై యుండినను ఆనాలుక వికారచేర్చుటవలన మంత్ర

మృత్యువునకు నిలిచిపోవును. ఇట్టి పుష్కలముచేత పాము మెల్లమెల్లగ బడి ప్రాణిని చట్టుచున్నది.

సర్వమును గుఱించిన చక్ర త్పుష్కలములవలనను, జంతుకాలలయందు వుంచుచు పాములవలన కాని తెలుసుకొనినవారు వైకెట్టిన విషయములన్నియు నిర్ధారణలేని విషయములని చెప్పవచ్చును. గాని పాములను స్వభావవిధముగను ప్రకృతివిధముగను గమనించి వాటివివేకానితే వాక్యంపబడినవారు వైవిషయములందు వివేకము లేవియు లేవని చెప్పుదురు. సర్వములనుగూర్చి స్వభావవిధముగ తెలుసుకొన వలయునను యోగకలనాచలు, దానిని చూచి కాని చెరపట్టికొని కాక, ప్రకృతివిధముగ, దాని తీవ్రతమును పరిశీలించవలయును. సర్వము తనతో కూడ మంటియందుండు ప్రాణులకేవిధమును యభి ప్రాయమును కలిగించునో యటువంటి యభిప్రాయమే మనయందును కలిగించవలెను.

ఈహ్యపములో సర్వమునాలుకయే సర్వమునకు

సర్వస్వమనికాని, యితరప్రాణులను మైదురపీఠిచుట యందు ముఖ్యప్రాణమనికాని చెప్పబడెను. కాని నాలుక దానికేరమునందు అవసరమైన యొక అవయవమనియు, ఆప్రాణియొక్క వివేకమైన స్థితివలన నాలుకచేత యితరప్రాణులను దిగ్గ్రము చెందించు వనియు మూరమే తెలియుచున్నది.

పొడుగుపాటి అవయవములేని కేరము మెల్లగను వింతగను జనుగుచు కాంతికలిగియు లేకయు యుండు చుక్కలు నుచ్చలు కలిగి తరమునుపొలి కదలికలేని తల గుండ్రముగను ప్రకాశవంతముగను నెలుగు కను రెప్పలు లేనికండ్లు, పొడుగునను, ఎఱుపుగనో, నలుపు గనో వుండి చీలికలమపొలు నాలుక, పెద్దపెదవులు లేని నోటిమందఱ పెట్టిగ కదలుచుండుట ఇదియే పాము.

దీనియోకారమునంది గాని యది యితరప్రాణుల యందు కలిగించెడు యభిప్రాయమును గుఱించిగాని ఒకచిన్న విషయమునుగాని ప్రోనివేయుటవలెను లేదు.

శ్రీమతి కమలా నెహ్రూ గారు

సీ॥ శీలంబునందున నీతామహాదేవి
సాటినీకగుగాదె సత్యచరిత
పతిసేవయందున బడలిసావిత్రియే
సాటినీకగుగాదె సత్యచరిత
బీదపోషణమున బ్రయుడగునీభర్త
సాటినీకగుగాదె సత్యచరిత
దేశసేవమతేయ దీరుడొనలగాంధీ
సాటినీకగుగాదె సత్యచరిత

తే॥ గీ॥ భారతావని నీసేన బడయుకొరకు నిన్ను సృష్టించెనాబ్రహ్మ నిక్కముగను
భరనుచిరకాలజీవితై తనరుమమ్మ కమలనాభునికృపగల్గి గమలనాభుర॥

గార్లపాటి లక్ష్మీగంగమ్మ.

రామారావుగారు బండరులో ఒక గొప్ప న్యాయవాది. చిన్నతనమునుండియు పవిత్రాంతరంగమును, విద్యాధిక్యతయు, నందు లకుండగు వినయము, దీనరక్షాపరతంత్రత, ఉన్నత సంస్కరణాభిలాషయు, భూషణములై నెగడొంద న్యాయవాదివృత్తివే విశేషము ధనమార్జించి కీర్తిగడించెను. ఆయనకు లేకలేక చిరకాలమున కనేకనోముల ఫలముగా కృష్ణుడను నొకపుత్రుడును, శారదయును నొకపుత్రికయుఁగల్గి రూప విద్యాశీలముల వృద్ధినొందుచుండిరి. క్రమముగ నామెకు పదునైదువర్షముల వయస్సు వచ్చినది. రామారావుగారు యింటఁ దల్లి పోరుపడలేక రాజమండ్రిలో బి. యే. చదువుచున్న విశ్వేశ్వరరావునకిచ్చి వివాహ మితివై భవమున నొనరించెను.

* * *

ఆహా దైవమహిమ! తానొకటిఁదలఁచిన దైవమొందుఁ దలఁచును. సంపూర్ణ విద్యాపతియు జన్మనియునై యుండి ప్రాణేశుండగు విశ్వేశ్వరునితో సకలసుఖముల ననుభవించుచుపవిత్రాశయపూరితమగు గృహిణీధర్మము ననుష్ఠింపఁదలచినశారదాదేవి యిట్టిదుర్వార్త వినవలసినవచ్చునని కలనైన నెవరునుఁ దలఁపలేదుకదా! “పోస్తుజవా”నిచ్చిన పుత్రరము జూచికొని కొంతసేపు నిశ్చేష్టులై యుండి

యాలేఖను కోటుజేబులోనుంచి రామారావు గారెవటికో వెడలిరి. యీవిషయముఁ గని పెట్టుచున్న శారద యాలేఖఁగై కొని యిట్లు చదువుకొనెను.

శ్రీశ్రీశ్రీ రామారావు బావగార్హి-

మీఅల్లుడు చిరంజీవి విశ్వేశ్వరుడు రెండువత్సరములనుండి దుర్వ్యవసలోలుడై తనపంతుయావదాస్తిని వెచ్చించియున్నాడు. ఇప్పుడు నాయాస్తిగూడ నపహరించి వేశ్యల కీదలఁచి నన్న నేకవిధములనడిగి విఫలుడై నిన్నరాత్రి 12 గంటలకు నన్ను కత్తితో బాడిచి పలాయనమాయెను. నాకు కాలము సమీపించినది. యిక బ్రతుకజాల. సతీమణి యగు శారదకిట్టి యిక్కట్లు కలుగుటకు కారణము నేనేగదాయను చింతతో ప్రాణముల వీడచున్నాను. శారదకు శుభమగుగాక

ఇట్లు కంఠవ్యుడు

నారాయణరావు.

యన్నీసుపేట, రాజమండ్రి.

15—5—1795

ఆలేఖాపఠనానంతర మామెకు గలిగిన విచారభారము పర్ణింప నాదిశేషునకైనఁ దరముగాదన నాశ్చర్యమేమి? లేఖను యథాస్థానముననుంచి తనపతనమందిరమున కేగెను.

* * *

రామారావుగారు 'శారదా! యేల మమ్మింత దుఃఖపాగరమున ముంచెదవు, విశ్వేశ్వరుడదృశ్యుడై యిప్పటికి ఆరువత్సరములపూర్వము, నేటికి నతనికాడ తెలియదు గదా! మూడువత్సరములపూర్వము విజయ నగరమున క్షయవ్యాధిచే బాధపడుచుండెననియు కొద్దిదినములఁ జావనున్నాడనియుఁ దెలిసి విజయనగరప్రాంతముల గాలించి విఘ్నముడనైన విషయము విదితమేకదా!

నీతోడి సంస్కర్త వనితలందరు నీశీలముఁ గొనియాడుచు నీకుఁబ్రాసినలేఖ ద్రోసి నీవిషయమై కృశించి మంచమువట్టిన తల్లి మాట సరకుగొనక నీకై పలువిధముల పరితపించుచున్న నాప్రార్థన దిరస్కరించి యూరక ఉపనానముల నేల కుష్కించెడు. ఆపితృహంతకుడు బాగుడు మూర్ఖుడు!! వాని నామము రాత్రింబవళ్లై మరకస్మరించిన నేమి ఫలము యిదితప్పిన నాయానకలదుసుమా!! నామాటవిని నానిశ్చయించిన వరుఁగూడి మా కమందానందము కల్గింపుము' అని దీనముగా బలికెను. "తండ్రి యీవిషయము లో మీవాక్యములఁ ద్రోచివుచ్చిందులకు మన్నింపవలయును, తండ్రి నిర్మలహృదయమును పవిత్రప్రేమతో విష్ణువర్చసాపునిగా భావించి యాతనికర్పించియుంటినే, అట్టి హృదయమును నేనెట్లు మరల్చుదును. నా తరముగాదు. జయంతికంతులుగాని మన్మథుడుగాని ప్రత్యక్షముగావచ్చి యాదించినను నామాననము చలన మొందునదికాదు. మూర్ఖుడైనను కురూపియైనను వ్యాధితుఁ

డైననూ భర్తను విష్ణునిగా భావించుటపాడి. నాజతి ననేకవిధముల నెందుకు నిందించెదవు. పూర్వజన్మమున నేమిధునమునో నేనడఁబాపి యుండ నాపాపమునకు పాత్రులెవ్వరు? మనోవాక్కాయకర్మముల భారవోసి దైవవశమున భర్త విపరీతుడైన వికృతజాతుడనదియా ప్రేమ!! తండ్రి, వేయేల? నానియ మానుసారముగ నారువత్సరముల కొక మాసము గడువు మిగిలియున్నది. యీలోగా నాభర్తజాడ తెలియనివో హిమవత్సర్యతమునకుబోయి తపస్సుచేసి పరజన్మనైనను నావతిని సచ్చిలునిజేసి గనుగూర్చుమని దైవముఁ బ్రార్థించెద. ఇదియే నిశ్చయముఁ నిశ్చయము!!" అని శారదయనెను. ఇంతలో 'పోస్తుజవాను' బాబునిచ్చి వెడలిపోవును. రామారావుచూచి బాబు నిట్లు చదువును:-

తరుణీమణి శారదా!

పశ్చాత్తప్తుడనై ధనాశాపిశాచావేళితుడనై తెల్లదీనికంటి నీయెడ మహాపరాధ మొనర్చితిని. క్షయవ్యాధిపీడితుడనై యున్నాను. కొద్దికాలములో మరణింపనున్నాడను. అంత్యమున నొకసారి దర్శనమిచ్చి రక్షింపుము. క్షమింపుము. ఆర్యాపురం ఏటిబడ్డవ పాకలో నున్నాను.

ఇట్లు కంతవ్యథకు,
విశ్వేశ్వరుఁడు,

రాజమండ్రి

14-5-1800

శారదకు అపందాశ్రులు ముత్తయముల పగిది జలజలరాలెను.

మర్నాడు 10 గంటలకు శారదారామా
రావుగార్లు ఆర్యాపురం పాకసమీపించిరి.
దూరమునకు దుర్వాసన విరజిమ్ముచు ఈగల
దోలుట కనమధుడై పశ్చాత్తాపముతో
అసంపూర్ణముగ రామనామముచ్చరించెను.
ఆశారద విశాలహృదయ మెట్టిదోకాని
అనిశ్చేష్టరుడు నవయశానన సుందరా
కార్డుడై యామెకు కన్నులెరుచు. ఆమెంబి
యాతని క్షమింపుమని దీనముగఁబల్కెను.
వెంటనే యామె హృదయాంతరాళము

తరంగితమగుచున్న పవిత్రప్రేమ యుప్పుంగ
ప్రాదేశ్వరాయని కాగలించుకొనెను.

ప్రేమయన ననియేకిదా? ధనయావ
నాదులు కల్గినాడు పైపైవన్నెల్పచరించి
లేనినాడు వానినివదలి మఱియొకని నన్వే
షించు కలటల చిత్తములలో మీకెంత
మాత్రమయిన తావున్నదా? 'శారదా నీవు
ధన్యవు' ఇట్టివారీమణులు భారతదేశమున
నింకెందరో కలరు!!

వినుము మనోవాక్కాయము

లన మూఁడుదెలుగు; లందు నతికిరణం

బసఘ, ప్రధానము గావున

మనమునఁ గైకొన్నభర్త మానందగునే.

భారతము

సావిత్రి

[మేము, మా గృహలక్ష్మి సాకకులకు కథలు కబుర్లు చెప్పి శ్రమ కలిగించవలయునని గాని, లేక వివ్యాధుల మగు మాయమూల్య సమయమును వ్యయపఱచు కొనవలయునని గాని యించుకం లేనను యిట్టి పాయము లేదు. కాని, కరుణాపూరితమును, హృదయ విదారకమగు నొక దృశ్యమును మేము ప్యయముగ గాంచియుండుట వలన నది తమ సాన్నిధ్యమున యించవలయునను యుక్త్యంతయే మమ్ముల నీ కార్యమునకు పురికొల్పినది.]

నేను చాల శ్రద్ధగా చదువవలయునని రాత్రి మూడుఘంటలకే యురారము పెట్టియుంటిని. ఉక్త సమయమున ఘడియారము తనపని తాను చేయ మొదలు పెట్టెను. దాని ప్రూరకృత్యముచే మాగది వారలందరి నిద్రయు, భంగమయ్యెను. కాని, శీతల వాయు శీత్యకరజాలములచే యొకరికీ లేచుట కిచ్చ కలిగియుండలేదు. నేను మాత్రము నాకు దురదృష్టము నకు వగచుచు లేచి కూర్చుండి చదువ మొదలిడితిని. నిద్రపక్షపాతియగు చలిలేవున కొకరు యెక్కువయు, ఒకరు రెక్కువయు లేదను విషయము స్వానుభవము వలన నాకు తెలిసెను. నేను కూడ బాగుగా మునుగు పెట్టుకొని పరుండి పకింప వారంభించితిని. నేను వారలంపులో బాగుగా చదువుచునేయుంటిని. చదివిన విషయముపై విస్తృతమైన విమర్శన గావించుచునే యుంటిని. కాని నామిత్రుని వ్యాఖ్యలస్వరమువిని యుత్కించడి లేచునంతవరకు నిద్రించుచున్నాననే భావము లేకపోయెను.

కన్నడ ప్రాంతవాసియగు నొకమిత్రుడు వ్యక్తగ హృదయుడై కంపించుచు నాయెదుట నిలబడి యుండెను. వాచిచెంత దండధారియగు నొక స్వామి

వారు కాన్పించిరి. వారిద్దరి నాసమయమున నాదశ లోచనాచి చకితుడైతిని. వారిని గౌరవించవలయునను విషయమే ముఱచిపోతిని. కింతర్థవ్యవిమూఢుడనై వారివైపు రిచేకదృష్టిగ చూడ వారంభించితిని. ఇంతలో నామిత్రుడు ఒక యభాగినియగు నాంధ్ర శ్రీని రక్షించుటకు సిద్ధముగవచ్చుని హెచ్చరించెను. చేతనానూన్యధనగు నాకు వారి కరుణాపూరితమగు శబ్దము వినబడుటతోదనే శరీరమున రక్తనాళములం దుష్టరక్తము త్వరితగతిని ప్రవహింప వారంభించెను. కాని కాంతచిత్తుడనై విషయమేమిటని యడిగితిని.

అంతట స్వామివారు తాను గతరాత్రి తెలిసి కొనిన విషయము నిట్లు చెప్పువారంభించెను. “నా మిత్రుడగు యొక మలబారుప్రాంతము వారిచ్చట యొక పండాయొద్ద పనిచేయుచున్నాడు. ఆయన గతరాత్రి తన యజమానుని యింటియం దకస్మాత్తుగ మరణించిన యొక యాంధ్రునిగాంచెను. శవము యొక్క వివర్ణపదనమునుబట్టి విషప్రయోగము గావించబడియుండునని నిశ్చయించి దానివలన విషయ మంతయు తెలిసికొనెను. మరణించినయువకుని పత్ని కూడ వచ్చియున్నదనియు, వారు భవనంతులనియు ఆమెయొద్ద విలువగల వగలు గలవనియు, ఆమె నుందరియనియుగూడ చెప్పెను. శవదహనము రాత్రి పండ్లెండొఘంటలకు జరిగిపోయినట్లు తెలిసెను.”

ఈ విచారపూరితమును, అమానుషకృత్యమును వినిన నాగదియందలి మిత్రులంద రొక్కపర్యాయముగ యుగ్రులై పోయిరి. ఆపండా నిష్పక్షే తుదముట్టిం చెదనుని నెలువద నుద్యుక్తులైరి. కాని వారినందఱిని కాలితపఱచి యొక కన్నడిమిత్రుని ఒకమలబారు

మిత్రుని పెంటకిసికొని స్వామివారిపెంట పయన
మైతిమి. ఈమఃఖవార్త వాచనమృదు పరిపరివిధ
ముల పీడింప వారంభించెను. ప్రతివారిపాదముల
యభాగిని రక్షణార్థమై పడవిదూరమై. అందఱి
హృదయములు దడదడకొట్టుకొనుచుండెను; అందఱి
వాసికాపుటములనుండి వేడివిష్ట్రాద్యులు వెలువడు
చుండెను. మేము సాధారణముగా నవచుచుంటిమనియే
భావించుచుంటిమి గాని మార్గములు మాయా
యాతురతతో పరుగెత్తుచుండుటగాంచి నివ్వరపోవు
చుండిరి.

2

మాపాదములకు కాశీవగరపు గొండులపరిచయము
గావించిన తదుపరి మేము మార్గవిష్ట్రాద్యులను బ్రవే
శించెదము. ప్రాచీనకాలమునుండియు పిలువబడు
చున్న కాశీపట్టణముని తమకు ఆన్నియు సందులే
గాని యెవవికాలమున మార్గమైనదోరకను. ప్రతి
సంఘము, సామాన్యమును యిద్దరిమనుజులకు మాత్ర
మాతిధ్యమిచ్చునంత వికాలము కలిగియుండును. దుర్గంధ
పూరితమగు—కాదు—నీలపాప పరిశేష్టిరములగు
నాసందులలో భయంతరపాపభయముచే గానోలును
లాశరక్షకులను వారిమృదుకూడ తన ప్రచండకరణ
జాలముల పొరబాటునైనను ప్రసరింపనిచ్చుటలేదు.
కాని మనకొకపర్యాయము యాపవిత్రమార్గమునుండ
ప్రయాణము చేయకతప్పదు. జాగ్రత్త; సావధాను
లకై ముందున కడుగిడుదు. క్రిందచూచిన చిన్నప్పడు
త్రాగిన కొండాకుపసుగుకూడ బయట యుదగవలసి
నది!! కైనిచూచినదచివ పరమసాపనియును వైతరణీనది
స్నానము తప్పదు. ఈసందులయొక్క త్రికి చాల
కారణములు తెలుపబడుచుండును.

ఇప్పుడిట్టి సందునుండ మేము పోవలసియున్నది.
ఒకపర్యాయము కడు పొర వాయుపేవననుచేసి
తేలుదమాళ్ళతో ముక్కులు గట్టిగమానుకొని, భిగ
వంగువిపై భారమువైచి ముందునకు సాగితిమి. మేము

చేరవలసివచ్చునామ—కాదు కాదు—భూతగృహ
మొక సందుచివరగతుండెను. ఇచ్చట భూతగృహ
విర్యాణమునకు కారణము మహామృతీయుల యాత్ర
మణమనియే వెప్పదురు. మాసల్కాదులు ముట్టిడించి
వపుడు యాగృహములందు పొందువులు తమ యాత్మ
రక్షణ చేసికొనుచుండెడివారట. ఇది ముఖ్యముగ
శ్రీలకై యేర్పాటు గావించబడినవట.

జుర్రేకపూరితులమై యింతవరకు వచ్చితిమేగాని
ముందు చేయవలసిన కార్యమేమియో యొక్కరును
నాలోచించియుండలేదు. స్వామివా రాష్ట్రావనునకు
చిరపరితులగుటచే మేము చేరవలసియున్న గృహ
మునుగుర్చించి దానికి కొలదిదూరముగనే మమ్ముల
నందఱిని నిలబడుట కల్గియొసంగిరి; మరియు ముందు
చేయవలసిన విషయమేమని ప్రశ్నించిరి. అప్పుడు
మా తెలివితక్కువకు మిగుల సజ్జాత్రాపపడి వారినే
సలహా యాయవలసినదిగ కోరితిమి. తుదకు మేముండ
జము దీర్ఘముగ నాలోచించి యెవ పథకమును
పన్నితిమి.

నేను నామిత్రులనందఱినివిదచి నలుకైపుల పరి
శించుచు ముందునకు సాగితిని. నెమ్మదిగ కుండా
యింటిముందునకు చేరితిని. తలుపులు మూయుటడి
యుండుటజూచి సంతసిందితిని. మరల నలుకైపుల
చూచి తలుపుయొద్దకుచేరి రంధ్రములగుండ లోపకుల
చూచితిని. అంతయు నంధకారమయ్యెను. 'చెవియొగ్గి
వింటిని; ఎచ్చటనుండియో శ్రీకోడవధ్వని వివరచ్చు
చుండెను. ఆధ్వని వాక్యగమనముల ప్రతిధ్వనిం
చుటతోడనే శరీరమంతటను జున్నరక్తము వెల్లివిరిసి
ప్రవహింప వారంభించెను. ఇంతేమియు నాలోచింప
నవసరము లేకపోయెను. తలుపులు గట్టిగ గ్రుద్దచు
కేకలువేయ నారంభించితిని.

ఎట్టకేలకు తలుపులు తెలుపబడినవి. కాని
యప్పుడంకూడ విరాళయే నాలుగుకైపుల స్పృశ్య
మాడుచుండెను. కొంతసేపటికి యొకదాని తలుపు

ప్రక్కనుండి యెదుట ప్రత్యక్షమయ్యెను నేమిద్ద
లము ఒకరినొకరు బాగుగ అపాదము పుకము పరీక్షించు
కొంటిమి. ఆమె భావములన్నియు తెలిసికొంటిమి.
వాభావములన్నియు మఱచిపరచి పండావా
య్యెడఁబడి యడిగితిని. ఆమె నాప్రశ్నకుత్తర
మీయకుండగనే నాత్మబ్రహ్మోత్పత్తరముల నడుగ
మొదలిడెను. నేనామె యడిగినప్రశ్నలకు రేకమైన
వనుమానము లేకుండగ ప్రత్యుత్తరమిచ్చితిని. అప్పు
డామె పండాగారిని పుంపుడునని లోనికిపోయెను.

ఆమె లోపలికి వెళ్ళుటతోడనే నేను రోదన
ధ్వని వినితొక్కునుండి వచ్చుచున్నదాయని యాచ
నారంభించితిని. కాని నునుమృదియందుగుల చప్పుడు
విడుదలకాదు చేయెమియు నెఱుంగనివానివలె నాస్థాన
మున నేను నిలబడితిని. ఇంతలో పండానుచ్చటకు
వచ్చిచేరెను. చానిని గాంచుటతోడనే ఫిలిప్లలోని
రాక్షసాకృతి జన్మింపజెప్పెను. వచ్చుటతోడనేయెవరు
నీవని తీవ్రముగ ప్రశ్నించెను.

నేను:—అయ్యా! మాజాండ్రప్రాంతము. ఇచ్చట
యూనివర్సిటీలో చదువుకొనుచున్నాను (యూని
వర్సిటీ నేనుచెప్పి లే పండాబంధులకు చాలధయము)
మాబంధువుడగు రాజేశ్వరరావుగారిచ్చటకు యాత్ర
కై వచ్చియున్నారని తెలిసినది. వారికి రెండుదిన
ములనుండి వెదకుచున్నాను. నేను వారిచ్చట
యన్నారని తెలిసి వచ్చితిని.

పండా:—అయ్యా! అట్లాగా! ఆయనగారు
మీబంధువేనా? సావము; విషవ్యరమువచ్చి నిన్ననే
చనిపోయినారు.

నేను:—అయ్యా! అయ్యా! చనిపోయినారా?
ఎంతఆదృష్టవంతులు? ఇట్టి పుణ్యక్షేత్రములోను అందు
లో లేకుండ నుహృదయులగు వారియొకమునుపకు
మరణించుటెంత గొప్పయదృష్టము? వారెంత మహా
పుణ్యము చేయబట్టియోగదా యట్టిమరణము సంభ
వించినది.

పండా:—కాశీలో యెంతసాపముచేసినను, చని
పోవునయమున పున్న ప్రాప్తియేగాని నిరకము చేరు
వినవలసిన యవునరము లేనేలేదు.

నేను:—(అది వివనబట్టుగా) రాజేశ్వరరావుగారి
భార్యమావినతల్లిగారి నుమాత్ర. సావమామెకు చిన్న
లనమునందే యింటికివచ్చి నుమధివింపవలసి వచ్చినదిరా?
దయచేసి ఆమె యెచ్చటయున్నదో చూపించుడు.
ఆమెకు నావిచారమును ప్రకటించి కొంచెమోదార్ప
వచ్చు.

పండా:—(ఉలిక్కిపడి వికృతస్వరముతో)
అచ్చే! ఆమె యెచ్చటలేదు. నిన్ననే వారిదేశము
వెళ్ళిపోయినది.

ఇది వినుటతోడనే విడుగురు పడినట్లైనది. నేనొక
మార్గమేమియు నుఱుగించుటలేదు. నువనైత్రులమాదిరిగా
స్వతంత్రించి యేమగవాడు లోపలకు వెళ్ళబాలకు.
ఇచ్చట భూమిపద్ధతి చాల కఠినముగాయెందును.
కాని యింతలో మొదట నాకు వినిపించిన యాక్రంద
నమే యీపర్యాయము ద్విగుణీకృతముగ వినిపించెను.
నేనదివిని, అయేద్యువా రెవరని యడిగితిని.

పండా:—ఆమె మాయంటావిన. ఇప్పుడే
మాయుద్దళికి పోట్లాటుబెట్టినది. నేనామెను కొట్టితిని.
అందులకై యేద్యుచున్నది.

నేను:—కొంచెమునే పూరవండి కాదు: రాము,
వన్న పరిహాసము చేయుచున్నారు. అన్వరము మా
సోదరిదే! నేనిదివఱకు చాలపర్యాయములు విని
యెంటిని.

నాయామాట వినుటతోడనే పండా ముఖాకృతి
వికృతమొందెను. ముఖమున యిదివఱకుగల కొంచెము
కళయగుండ యంతభావమయ్యెను. చానిశేమియు
తెప్పటకు తోచలేదు. చివరకు కోపముతో 'నీవు
పొరపాటుపడుచున్నా' వనిచెప్పి లోనికిపోవనుమ్యుట
దయ్యెను. ఇది గాంచి క్రోధధయతో కావమానము

లనే నాకంత మవయ్యనుయ్యెను. కరీరనుంతయు కంటించి నారంభించెను. ఇంతలో కృపామయుదగు సర్వేశ్వరునికృపచే నామిత్రులు వచ్చిచేరి. వారు వత్సరుగవట్లుగనే వడించుచు, పండాతో యిరర సంభాషణ మారంభించిరి. ఇట బరుగుచున్న సంభాషణము వినికాబోలు లోకలనుండి 'రక్షింపుడు; రక్షింపుడు;' అను భయార్తవాదము కదవచ్చెను. అదివినుట తోడనే నాయొకలాజేకముచే యుప్పొంగిపోయెను. వెనుకముందు చూచక యొక్కపాదగ యచ్చటనుఁ బరువడితిని. అచ్చట దృక్వముగాంచి నశితుడనైతిని. సీతాశోకవాసము రెండుపువటవచ్చెను. అది వినుటయే గాని ఇది ప్రత్యక్షముగ గాంచితిని. ఆమెకంటికి మంటికి నేకధారగా నేర్చుచుండెను. ఆదుఃఖసాగర ప్రవాహమున వచ్చుటయున్న కల్మాషతమలు (లింగములు) కూడ కొట్టికొనిపోవునా యనువట్టులపోయెను. దుఃఖాజేకముచే వాకు బాహ్యజ్ఞానము లేకపోయెను. కాని నాకు తెలియకుండగనే సోదరి! భయపడకుము, నీసోదరు డిచ్చటనే యున్నాడనుమాటలు నాతోటి నుండి వెలువడెను. ఈమాట లచ్చటయున్న శ్రీలగు తెలియలేదు. వారు నావంక తమ నిశిత కటాక్షములఁ బలుప నారంభించిరి. ఆ దుఃఖిత యొకమాటు నాపైపునూచి మరల యనుమడించిన స్వరముతో యేడున నారంభించెను. నేటిట్టిపక్షులలో చిట్క కొనుట తినియే ప్రభవపర్యాయము. సందర్భాను సారముగ యోదార్పుట నాకించుకొనెనను తెలియను. ఆమె యాక్రందనము వన్న మరంత యుద్ధియనిగ గావించి వైచెను.

భయంతరమును, కరుణాపూరితమును, హృదయ భేదకమునగు నామె శోకారనమును విని నామిత్రులు కూడ పరువడివచ్చిరి. వారెంటు పండాకూడ వచ్చి వాడనిచెప్ప నపునరముండదు. పిగండలు వచ్చుట తోడనే దాసీతప్ప యటనున్న మిగిలిన శ్రీలందఱు లానికపోయిరి. నామిత్రులుకూడ తతరుణాదృక్వ ముగాంచి నిశ్చిహ్నులైరి. వారందఱు భిన్నభావల

వారగుటచే నామె నోదార్పణాలకబోయిరి. కాని నాకన్నడిమిత్రుడు తెలుగునందు తనవగల స్వల్ప జ్ఞానముతో నామె యోదార్పణించెను. ఆయన యోదార్పణమాటలను వినుటచే నాదుఃఖనయమున నాకు నవ్వు వచ్చుటయేగాక, యేడ్పుచున్న ఆమె గూడ కొంతదమక తనదుఃఖమును నుజుచిపోయెను. తమయకాశమును పొంది నేనామెవీచయము తెలిసి కొన ప్రయత్నించితిని. నామాటలను విని మరల యామె తన దుఃఖముద్రములో మునిగిపోయెను.

పండామహాకయడు మా యీశ్వర ర్తనమునకు మనస్సులో చాల కోపించుకొనుచుండెను. కాని మాతో యేమియు చెప్పజాలకుండెను. మమ్ముల నొక పర్యాయము శ్రీవముగఁబాచి బయటకువెళ్ళెను. ఆ చూపునందు, స్వప్తిమము, యార్ద్ర, ప్రతీకారము మిలి తమైయుండెను. ఆయన వెళ్లనపుడు తలుపుబయట బంధించినకల్లము మాయందఱకు వివరయ్యెను. ఇప్పుడు మే మాగడిలో బంధితుల మైపోతిమి. బయటకుచేరు మాన్మమేమియు కాష్ఠించుటలేదు. దాసీ తనక క్తి కొలది, యేడ్పుచున్న యామెతోదార్పణ ప్రయత్నించు చుండెను. మేమందఱును వెంటనే యామె హృదయ మును గవిపెట్టితిమి. నా కించుక ధైర్యముకలిగినది. వెంటనే కేబునుండి సదియాపాయలనోటుమదీసి యామె చేతియందిడి రట్టి! నీవు మమ్ములనందఱ నీయోపద మండి రక్షింపుమని కోరితిని. ఆమె మొదట చాల సంకోచించెను. మాయందఱే ప్రార్థనవినుటచే నామె హృదయ వించుక ద్రవీభూతమయ్యెను. కొంచెము దనుక యాలోచించి నలువైపులకూచి యానోటును గుప్తపఱచెను. నేను కామేశ్వరికి ధైర్యముచెప్పి రామన్న యాపదనుండి రక్షించుకొనుటకుగాను మా వెంటరావలయునని ప్రార్థించితిని. మగుణవతియగు నామె వెంటనే యంగీకరించెను. ఆ దాని మమ్ముల నందఱే నొక గుప్తమాగ్గముగుండ బయటకుచేర్చెను. వా మలవారమిత్రుడు సాధ్యమైనంతవరకు కామె

శ్వరి సామాను, పెట్టెనుతీసికొని వెనుకనుంచి మమ్ముల గలనిజొసెను. కామేశ్వరి నగలింతవరకు వెక్కుచేద రకయందెను. మే మొచ్చినమాగ్గము, గంగానది యొడ్డవగల కేదారుపుట్టమునకుచేరెను. మాకందలకు పూర్తిగ స్వర్ణమువచ్చెను. కాని పండా వెంటాడు నేమోయను భయముచే యచ్చటనుండి వెంటనే పయనమై, హనుమాను ఘట్టమునందుగల స్వామివారి యాశ్రమమున బ్రవేశించితిమి.

౪

రాజేశ్వరరావు తలుకు తాలూకా మాచర్లగ్రామ కాపురస్తుడగు భవవంతుడు. ఆయనకు ముప్పదియేడర ముల ముత్తేత్రమును మాగానిభూమియు, కొబ్బరి, పనస, ఆరటి తోటలును గలవు. వానిపై పాతీనా మూడు నేల రూప్యము లాదాయమువచ్చును. ఆయన తల్లి తండ్రుల కేకమాత్ర పుత్రుడు. చిన్నతనము నుండియు మిగుల గారాబముగ పెరిచబడెను. పాపము రాజేశ్వరరావు చిన్నతనమునందే, మాతాపితలను గోలుచోయెను. రాజేశ్వరరావు, సుందరుడును, ఉత్సాహవంతుడును, బుద్ధిమంతుడును, తెలివిగల వాడును యగు యువకుడు. కాని యేకారణము చేతనే దీనివలె విద్యాభ్యాసములేదు. అందువలన ప్రపంచ జ్ఞానకూన్యతని నేరుగ చెప్ప నవునరముం డదు. మనరాజేశ్వరరావు విత్తలవిడిగ ఖర్చుచేయుచు తీవర మభిలాభమును పొందుచుండెడివాడు. కాని పరిణేవాపరాయణి యగు కామేశ్వరి కాపురమునకు వచ్చిన తరువాత ఖర్చు యించుకంత తగ్గెను.

కామేశ్వరి సుందరియు, నుకీలయు, సుగుణ వతియు, పతిభక్తిపరాయణియుకై యున్నది. ఆమె యొప్పుడునూ, పతిసేవ చేయుటయందీంచుకంతయును లోపము కలుగనిచ్చెడిదికాదు. ఇట్టి సుగుణ ఖనియగు పత్నిని గాంచి రాజేశ్వరరావు అత్యంత ముదమందు చుండెడివాడు; మరియు తాను భవ్యుడనని తలంచు చుండెడివాడు.

రాజేశ్వరరావును పదా తన జన్మచారలగు తల్లి దండ్రుల ఋణమెట్లు తీర్చగలనాయను చింతయే బాధించుచుండెడిది. పెద్దల యుపదేశముల వలన కాశీ, గయా, ప్రయాగాది పుణ్యక్షేత్రములలో పితృ తర్పణ మర్చించిన తన పూర్వజుల యాత్మకు కాంతి కలుగుననియు, వారికి స్వర్గపాప కలుగుననియు తెలిసి కొనెను. అదివిని సప్తతీనుండియు యాత్రకు బయలు దేరవలయునను యుత్కంఠ వానిని బాధించుచుండెను. తుదకొక శుభముహూర్తమున, పతివరయగు పత్నిని వెంట దీసుకొని, సరనుపావనియగు వారణాసికి ప్రయాణమయ్యెను. భవిష్యదగు రాజేశ్వరరావు యా త్రకు బయలుదేరెనన్న యింకేమి తక్కువ యుండును. కావలసినంత సామాను, భవము దీసుకొని బయలు దేరెను. ఉ క్తసమయమున కాశీస్టేషన్ వచ్చిచేరెను.

స్టేషన్లో దిగుటకడవుగనే పంజాలందలు రాజేశ్వర రావును ముట్టడించిరి. ప్రతిపంజాయును వివిధ ములగు సదుపాయములను చేయుదునని తమతమ నూమాలు పాటలను ప్రారంభించిరి. పాపము రాజేశ్వర రావును వారిగోల యేమియు తెలియలేదు. తనూపా యాత్తూ యట్లే నిలబడిపోయెను. పంజాలకు ప్రయా డీకుల సిద్ధిగతులను కనిపెట్టుటలో యెక్కువక్రమ యుండదు. వారు వెంటనే మనరావుగారి దశను తెలిసి కొనిరి. వారిలో మన పండాగారికి రెండు తెమగు మాటలు వచ్చును. “మావెంటరండి, మీకు బాగా చేస్తాను.” ఈ బాగాచేస్తాననే కాని కర్ణమేమిటో రాజేశ్వరున కేమి తెలియదు. అంధకారములో దీపపు వెలుతురు కాన్పించినట్లు, హిందీభాషా ప్రపంచములో తెలుగు మాట్లాడువాడు రొంటిపెట్టుటికి చాలసంతసము కలిగెను. వెంటనే మాయమాట చెప్పు కుండ “టాంగా”లో యెక్కి. పండాగారి గృహము వకు చేరెను.

మొదటిదినమున గంగాస్నానము, విశ్వేశ్వరుని దర్శనము పూర్తియయ్యెను. రెండవదినమున పితృతర్ప

దాము మొదలైనవి అరుగవలసియున్నది. కాని పాప మా సాయంకాలమే రాజేశ్వరరావునకు తీవ్రమగు జ్వరము వచ్చెను. పండా మెట్టుమొదటనే తన చాతుర్యముచేతను, ఉపవారములచేతను, రాజేశ్వర రావు కృపను పొందుకొన్నాడు. ఇప్పుడు రాజేశ్వర రావు పండాగారి చేతిలో నీలబొమ్మ. జ్వరము వచ్చుటతోడనే పండా తన యాచార్యులయంతయు ప్రకటించుచు మందుతీసికొనివచ్చి యిచ్చి, దీనితో రోపణిక పూర్తిగ పోవునని చెప్పెను. ఏమిటి? అని యడగువారవరూ లేరుగదా? ఇర్రరసహాయము లేక పోవుటచేతను, పండా యందుగల విశ్వాసముచేతను అతనిచ్చిన మందు త్రాగెను.

జ్వరము తగ్గుటకు భార్యగ పొచ్చిపోవుచుండెను. అదిగాంచి కామేశ్వరికి, యాచార్య యెన్నువయ్యెను. కాని, అబలయగు నామె యేమిచేయగలదు? భగవంతునిపై భారముపైచి తోగియును పరికి వేవచేయుచుండెను. మణుచటి యుదయమువకు రాజేశ్వరరావు ముఖము వివర్ణమై పోయెను. అదిగాంచి కామేశ్వరి కనుమావము కలిగెను. ఆమె సంజ్ఞాపూర్వకముగ దావ్యునిఁ దిలుపుచుని వివరయభూత్యకముగ పండాను ప్రార్థించెను. దుర్మాగుడగు నా పండా కీమె దీవాలాపములు, యేమి రుచించును? తీసికొనివచ్చెదనని చెప్పి వెడలెను కాని సాయంకాల మైదుసంటలవరకు తీసిగి రాలేదు. కామేశ్వరి దుఃఖమునకు మేరలేకుండెను. ఇంటిలోని స్త్రీలెవరును నామె జోదాయుటకు వచ్చియుండలేదు. పాపము దానీమాత్రము మూగభాషతో కామేశ్వరి కంతచరిత్రయు తెలియజెప్పెను. కామేశ్వరిని వినుటతోడనే మూర్ఛితయయ్యెను. మూర్ఛనండి లేచి యాచార్యునికి పతి స్వర్గస్థుడై యుండెను.

విదేశములలో దుర్మాగుడగు పాపండుడును, భవపీఠాచియునగు పండావలన పతి మరణము సంభవించినప్పు డబలయగు కామేశ్వరి యేమి చేయగలదు?

ఆమె హృదయము దుఃఖావేగముచే భిన్నభిన్నములయ్యెను. ఆమె స్పృహ లేనంతగ పతి కవముపై పడిపోయెను.

మరుచటిదినము స్పృహవచ్చునప్పటికి, కామేశ్వరి, తానొక చీకటిగదిలో యుంటిని తెరిసికొనెను. నలువైపుల గాంచెను. ద్వారములన్నియు మూయబడి యుండెను. ఈ దీక్ష యెట్లు కలిగినదాయని యాలోచింప మొదలిడెను. క్రమక్రమముగ గతదినమందలి భయంకర దృశ్యమంతయు తలంపునకు వచ్చెను. ముగ్ధము వచ్చుటతోడనే యేడువ నాగంభించెను. ఈ యేడుపు విని యింటిలోని స్త్రీలచ్చటికి వచ్చిచేరి కాని యెవరును కామేశ్వరి కొలించుకొనను భైర్యము చెప్పవారు లేకపోయిరి. ఈ తోడవధ్యనియే మొదట నాళి వినిపించినది.

మేమిచ్చిన రంతివా ద్రవలన, కామేశ్వరి పోదయను మాడవదినమున కాశీవచ్చి చేరెను. నా మిత్రులు స్నేహకూకరి చారిని తీసుకొనివచ్చిరి. ఈ మూడుదినములలోను కామేశ్వరి పవిత్ర చరిత్ర పఠయి గాంచి యానందాంబుని నోలలాడితిమి. ఆమె పరిభక్తకృత్యుల వొందితిమి.

స్వామివారి మూడుదినములలో, కేసుచేయుట లేదన మార్గము దొఱపజేయ యని రహస్యముగ ప్రయత్నించిరి. ఆయన ప్రయత్నము పండావలకు తెలిసిన, గంగాధీతము కావలసివచ్చే. పండావలతో జగదమాచి కాశీలో యెవరు నివసించగలరు? అందుచే చాల బాగైన ప్రయత్నము చేయవలసి వచ్చెను స్వామివారికి. మేముకూడ స్వామివారి నులకాదు మిత్రుని చాల నిర్బంధించితిమి. భవాళ జూపించితిమి. కాని నిరర్థకమయ్యెను. ఎంతపెప్పినను, ఆయన విరలేదు. ప్రాణములందాన యెవరికి యుండదు! అంతే అత్తర్యాగులు లేరని నా యిష్టిపాటుము కాదు. తుదకు మామేమియు వేరొక మార్గము గాన్పించ నందున, కామేశ్వరిని ఆమె సోదరునితో వారి గ్రామమునకు పంపివైచితిమి.

కారదలేఖలు

సౌభాగ్యవతి కల్పలతకు—నెచ్చెరీ!

అది అభివృద్ధియో, ఖీణతయో ఉత్తానమో, పతనమో, ముదతగో, వెనకదగో, లాభమే కలుగుచున్నదో, నష్టమే సంభవించుచున్నదో, ఇది మంచికే వచ్చినదో, చెడుటకే వచ్చినదో, ఇటీవల మనదేశమున కుప్పలు తిప్పలుగా నుప్పతిల్లుచు నఖండవ్యాప్తి గాంచుచున్న హాస్యపత్రికల వలన నేమి ప్రయోజనము కలుగనున్నదో వీని యుద్దేశమేమియో యెంత యూహించినను బోధపడుట లేదు. కాని వీనిలోని కథానకములను, గేయములను, చిత్రములను, తిలకించిన మాత్రము వివరీతమైన భయము, విచారము, కంపరము, మాత్రము కలుగుచున్నది.

హాస్యరసమును పోషింపనెంచుచో నొక ములో అనేకవిషయములుగలవు. ఏదిసౌమ్యముగా ప్రజలకు చెప్పవలెనో దానిని రచయిత నిపుణుడగుచో హాస్యరసముతో మేళవించియు చెప్పుచున్నాడు. సౌమ్యముగా వెల్లడించినదానికంటె యిదియే ప్రజల నెక్కువ యోగక్షించును. కాని యిదియేమి కర్మమో నేటివినోద విమర్శకులకు హాస్యరసమును పోషించుటకు స్త్రీ దర్శన వేటువస్తువు కాన

వచ్చుటలేదు. ఏ వినోద పత్రికనైన విప్పి చూడుము కథపేరునందును కథకులపేరునందును మార్పుడునేగాని కథా వస్తువునందు మాత్రము మార్పుండదు. ఏదియో నెవముగ స్త్రీని వర్ణించుటయే వారిలక్ష్యము. ఎంత సారముగల వస్తువునైనను, పయయోచితముగను, మితముగను నుపయోగించిన దానిచాడెము కనుపించునుగాని విచరీతముగ వినియోగించిన వెగటుగనుండదా? నేటి వినోద కథానకము లట్టి వెగటునకే కారణ మగుచున్నవి. కల్పలతా, నీ యభిప్రాయ వెల్లుపుదో గాని రాను రాను వా కథలు గల పత్రికలను చూడకనే ఆవలపారవేయ వలయునని బుద్ధి పొడచుచున్నది. స్త్రీయనిన వీరొక జడపదార్థ మనుకొనుచున్నారో, విచిత్రయంత్ర మనుకొనుచున్నారో, ఆట నస్తు వనుకొనుచున్నారో, యధేచ్ఛముగా వర్ణించుటకు, వెక్కిరించుటకు, పొగడుటకు, తెగడుటకు సర్వాధికారములుగల స్వాస్థ్య మనుకొనుచున్నారో, నాకు తెలియుటలేదు. స్త్రీలుగూడ నొక మానవమాత్రులనియు, వానికిని బుద్ధి, జ్ఞానము, మంచి చెడ్డలయందు విచక్షణ మున్నగు లక్షణము లుండుననియు, నెవరైన నొవ్వనొడివ కోవతాపములు

పొందుదురనియు, ఏ దూహించుచున్నారో లేదో? తామువాసెడి వికృతపు కథలు నారసి స్త్రీలెల్ల రెంత యనవ్యవచుచున్నారో వీరు తెలిసికొనుటలేదు. స్త్రీలు గదా వారిపై మనకు సర్వాధికారముగదా! వారిపై మనకలము నల్లేరుపై బడిగదా! వారిని వర్ణించుటకు మనము బిడియ పడవలసిన పనిలేదుగదా అని మొండిచొరవయేగాని యిట్టిరచనలు వ్రాయుటవలన తమ గౌరవము సంతకోల్పోవుచున్నారో వానికి తెలియనట్లున్నది. ఈ మధ్య నేనొకపత్రికను చూచితిని. అందులోనొక కథ మున్నది.

రచన చాలమనోహరముగా నున్నది కాని కథలోని విషయము గమనింప మనసు నీరే నది. పాతికేడ్ల విధవలు, పదునై డేడ్ల బాలుడట, ఆ విధవ యీ పసివానిని వరించినదట, పట్టుచొక్కాలు, పట్టు లాగులు, కట్టిస్తాననీ, పట్టణవాసపు చదువు చెప్పిస్తాననీ, పిలుచుకొనిపోయినదట, పట్టణములో కాపురమట, బాలుడు పెద్దవాడైనాడట కాలేజీ చదువు చదువుచున్నాడట, భార్య భర్తల పగిది మొగుచున్నారట, ఆమె బిడ్డను గవి చచ్చిపోవుచుండ ఆమె నీకేసుగు నని పొదిరివచ్చి అడుగగా చెప్పలేకపోయినాడట. ఏమికథయిది! ఇట్టి కథలు వ్రాయుట వలన వ్రాయువారికి గాని చదువువారికి గాని యేమైన ప్రయోజనముండునా? కల్పలతా! రచయిత రెంతదక్కని కల్పనను సరసమైన రచనను చేయగల వారేనగు కథలో నిట్టి విషయము చేర్చవలెదే వారి దివ్య

లేఖని యపవిత్రమగుచున్నది.

ఈ మధ్య మా స్త్రీసమాజములో కొందఱు బాలిక లొకహాస్య పత్రికను “నేను తీసికొని వెళ్లెద, నేను తీసికొని వెళ్లెద”ని వాడులాశకొనుచుండిరి, వారి వాదమును విని మనమిత్రురాలు సానిత్రమ్మ “ఏమిటి హాస్యపత్రికకోసమా? మీరింత వాడులాశకోటం? మీరెవ్వమా చదువనద్దు ఆ పత్రిక నిక్కడ పడేసివెళ్లండి. మీరు చదువతగిన పత్రికలు కానవి” అని గట్టిగా మందలించి వాళ్ల చేతులోని పత్రిక లొక్కొనను, “ఏమి సానిత్రమ్మా! పిల్లలను హాస్యపత్రికలు చదువనద్దని గట్టిగా మందలిస్తున్నావు. హాస్యాలాటే నీకు గిట్టదా?” అని నేను సానిత్రమ్మతో నవ్వుతూ అంటిని. “ఎబ్బే, హాస్య పత్రికలని పేరేగాని ఏటిలో ఏమిహాస్య మున్నదమ్మా! అన్ని పట్టి పాశువచ్చి శృంగా రపు వలపు కథలు, ఇవి చదివితే పిల్లలు పాడై పోరా? పసివాళ్లు వాళ్ల కేమి తెలుసు? మనమే వాళ్ల నిట్టివి చదువకుండా కని పెట్టాలే” నన్నది. నిజమే హద్దు పద్దులేని యువతీ యువకుల ప్రణయగాధలే గదా యందుచూచిను. నవ్వు కిదియే వస్తువై పోయినది. కథకుల కిదియే వస్తువై పోయినది. గాయకుల కిదియే వస్తువై పోయినది. చిత్రకారుల కిదియే వస్తువై పోయినది. కోమల హృదయాలగు బాల బాలిక లిట్టివి తిలకించి వచో సానిత్రమ్మ చెప్పినట్లు ప్రమాదమనుటలో సుదియమేమున్నది? వయసే పాపిష్టిదే: మనసే చపలమైనదే; ఇంద్రియములే

స్వాభావికముగా సాధుత్వమెఱుగని స్వారి గుట్టములవంటివే; పఠన హేతువులగు యిన్ని వికార గుణములు మనుజుప్రకృతికి సహజము గనే యమరియుండ నగ్నికి వాయువును తోడు చేసినట్లు వానినింకను రెచ్చగొట్టుటకు దోహదములగు రచనలను రచించి లోకముపై విడుచుట యెంతపొరబాటు కల్గులరా! ఏమి చెప్పవచ్చును? ఈ రచనలు చేయు వారు అవ్యక్తులుగారు. అల్ప విద్యావంతులు గారు అల్లరి చిల్లరవారుగారు. ఇంచుమించుగా యింగ్లీషు విద్య బాగుగా నభ్యసించి బి. ఏ. ఏం. ఏ. మున్నగు పట్టములను బడసిన విద్యార్థికులు; పెండ్లాము పిల్లలు గల వారు, నలుపురిలోతిరుగనేర్చినవారు, ఇట్టివీరు బౌద్ధిత్వమునువీడి యప్రశస్తములగు ప్రణయ గాధల నల్లి అదియే పనిగ పత్రికల కంపు చున్నచో వీరికవరు కాదని చెప్పగలరు? తెలియక చేసెడివారి కిది తగవుగాదని చెప్పవచ్చునుగాని బుద్ధిపూర్వకముగ జేయువారి నెవరు మందలించగలరు.

“అహః నిద్రాభయమైధునాని సామాన్యమేతత్ పశుభిర్నరాణాం” అనుమాత్రప్రకారము పశుపక్ష్యాదులన్నియు ఏకభయు చదువకయే, ఏ గీతము నాలింపకయే, ఏ చిత్రమును దిలకింపకయే దాంపత్యధర్మము లెఱిగి ప్రవర్తింపుచుండ ప్రతిజీవీయందు సహజముగా నేర్పడియున్న విషయేచ్ఛల కింత ప్రాముఖ్యమేల? వీని నిరోధించుటకు యత్నము గావలయును గాని అవలంబించుట కాందోళన పడ నక్కఱలేదు?

భగవంతుడు మనుజుని సృష్టియందలి జీవరాశియందంతటిలో మిన్నగాజేసి యుక్తాయుక్తవివేచనాసాధనమగు బుద్ధిని ప్రసాదించి యుండ నట్టిబుద్ధి వైశద్యము నిట్టి వెత్తి వ్యాపారములకు వినియోగించుట యెంత తప్పు !!

ఒక్కకథను వ్రాయుటగాని, యొక్క చిత్రమును రచించుటగాని యొక్క గేయము నల్లుటగాని యెల్లర కలవడునదిగాదు. అపంఖ్యాక మానవసమూహములో నే కొలది మందికో మాత్రమే భగవానుడు ప్రత్యేకముగా నిట్టి యదృష్టమును లభింపజేయును. ఇట్టి యనన్యదుర్లభమగు సుకృత మే పూర్వ పుణ్యవిశేషముననో తమకచ్చినప్పుడు దానిని మానవకల్యాణమునకు సార్థకము చేయవలయునుగాని నిస్సారములై యింద్రియప్రకోపన హేతువులై యవినితికారకములై యవతీయువతుల మనోవృత్తులను, బాల బాలికల శేతహృదయములను సాచుజేసి జాతివినాశమునకు హేతుభూతములగు రచనలయందు వినియోగించవచ్చునా? సంపత్నరమున కొక్కరూకయే చందాయనియు, విడిపత్రిక అగాకే యమ్ముబడుననియు, అరుకానులకే యీయబడుననియు, రెండణాలకే లభించుచున్నదనియు నీపత్రికలను చూచి ప్రతివారు మురియుచున్నారేగాని, ఈపత్రికలను గొనెడివారు ఒక్కొక్క పత్రికమూలమున తమలోని కెంతవిషము నెక్కించుకొనుచున్నారో, తమ యింటిలోనివారి కెంత యెక్కింపజేయుచున్నారో గమనించుటలేదు.

స్త్రీలయెడ పురుషులకుగల లఘుభావముచే నిట్టికథలను వ్రాయుచున్నారని మన సోదరీమణులు కొందఱు విషాదముతో ననుట నేను వింటిని. కాని ఎవరైనను నొకానొకరిని నిర్దేశముగా నధిక్షేపించుచున్నచో నది నిందించుచున్నవారి పరుషస్వభావమే యనుకొనినదగుగాని నిందింపబడినవారి యర్హత యుచుకొనదు. అనుచితములగు నిట్టిగాథలు విరచించువారికే యగౌరవముగాని స్త్రీల కెంతమాత్రము గాదు. అయినను స్త్రీలను సర్వదా సీరితి నేదోవిధమున స్మరించి తాపముజెందు నీహృదయ డౌర్బల్యమునోవికారము, పురుషులలో యుగయుగములనుండి పాదుకొని యున్నదేగాని క్రొత్తసమాచారముగాదు. పరాయిస్త్రీగాదు కన్న కూతుని బాదియే బ్రహ్మంఠవాడు బేజారై ననంగతి పురాణప్రసిద్ధముగదా. నాకాధిపతియగు దేవేంద్రు సంతటివాడు మహర్షులపంచను కుక్కుటంబై కోక్కొరుకోయనుట యెఱిగిన విషయమేగదా. రావణునంతటివీరాధిపీదుడు, జగజ్జేత, స్త్రీనిమిత్తమే సర్వనాశమైపోయి నాడుగదా. లోకేశ్వరుల పదపులు, మహ

ర్షులతపములు, రాజులరాజ్యములు, ఒకటేమి తమ యమూల్యప్రాణములను గూడ స్త్రీల కొరకు పోగొట్టుకొనినవారిని గాంచుచునే యున్నాము నేటికిని.

కనుకయెక్కడనో, ఎవతనో హతాత్తుగా చూచినంతమాత్రముననే, వగలు పనిసాగ లేదనియు, రాత్రులు నిద్రవట్టలేదనియు, ఏదియు చేదువుకొనుటకు మనస్కరింపలేదనియు, ఎవరితోను మాట్లాడుటకే బుద్ధిపుట్ట లేదనియు, వెట్టియెత్తిన చందమున నై పోతి ననియు, ఆఫీసులో పని పాడుచేసికొంటి ననియు, కాలేజీపరీక్ష తప్పిపోయితి ననియు, నీవిధముగా కథలు వ్రాసికొనుట వారికి మాత్ర మేమంతగౌరవప్రదము! కల్పలతా! మనస్త్రీలపై యనుచితములగు గాథ లనేకములు విరచింపబడుట నిశ్చయముగా మన కత్యంత విచారకరముగుట తథ్యమేగాని వారి యగౌరవముకంటె మనవిచారము గొప్పదికాదని నాయభిప్రాయము.

భావపురి

1-3-35

ఇట్లు,

శారద.

ద్విభాకృత్యాత్మనో దేహమర్థేన పురుషోఽభవత్ ।

అర్దేననారీతస్యాం సవిరాజ మస్మజత్ ప్రభుః ॥

‘మనుః’

గృహలక్ష్మి

శ్రీమతి వివేకాచారిణి గారు

గృహలక్ష్మి

శ్రీ ఉదయశంకర్,
అంగ భారతీయ పేషులలోనున్న ఆయన చరిమికత్తె శ్రీమతి సింకి.

శ్రీమతి కనుషర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిచే రచియింపబడిన పుస్తకములు

—:0:—

1. పసుమతి:—పాంఘికపాంసారికానర్థములను వివరించు సీతిబోధకముగు చక్కని పాంఘిక నవల, పాకల చిత్రనిగ్రంథముగా ఆశ్రూవు చేయబడినది. ... రెల 0 12 0
2. బాలసీతి కథావర్ణి:—సీతిబోధకములగు ఇరువది కథల సంపుటి. దొరతనమువారిచే చిత్రనిగ్రంథముగా ఆశ్రూవు చేయబడినది. ... రెల 0 10 0
3. విశ్వామిత్ర మహర్షి:—ఈ మహర్షియొక్క అద్భుతచరిత్ర మిందు ప్రాధభాషలో వర్ణింపబడినది. ... రెల 0 8
4. ద్రాపదీనామ సంవాదము:—(ద్విపద) పాటనలె పాడనగును. రెల 0 2 0
5. నాట్యద్రాపదీ సంవాదము:—(ద్విపద) పాటనలె పాడనగును. రెల 0 2 0
6. జ్యోతి:—అశోకసాటకము. హెల్లు డిపార్టుమెంటువారిచే ఆమోదించబడినది. రెల 0 4 0
7. పెన్నను పుచ్చుకున్ననాటి రాత్రి:—ఆ నేకమంది విద్యార్థులచే ప్రశంసించబడిన చక్కని కథ. గృహలక్ష్మిమండి పునర్ముద్రించబడినది. ... రెల 0 1 0
8. శారదలేఖలు:— ... రెల 1 0 0

ఈ పుస్తకములన్నియు నొకేమారు తెప్పించుకొనువారికి 3 రూపాయలకే యివ్వబడును. పోస్టు కరెన్సు ప్రత్యేకము.

ఈ గ్రంథములు వలయువారు :

శ్రీమతి కనుషర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు,

కావట్ల, గుంటూరు జిల్లా.

అని వ్రాయవలయును.

ప్రకృతిశోభ
ద్వంసమైనది!

సృష్టాలు వేళ్లతో కూలినవి
నదులు బుసబుస పొంగినవి
ఇండ్లు పగిలినవి
భూమి చీటలు పడినది

ఆరోగ్యము
ద్వంసమైనది!

అది భూకంపము!

చలి గజగజ వణకించినది
ఉష్ణము బుసబుస పొంగినది
ఉదరమున బల్ల పెరిగినది
పైత్యము ప్రళాంతతను
తలక్రిందులు చేసినది.

అది జ్వరము

విషజ్వరము

రేండును ప్రమాదములే—భూకంపములకు విరుగుదులేను
కాని జ్వరములకు మాత్రము విరుగుదు అర్క వున్నది.

అర్క

(సర్వజ్వర నివారణ)

అన్ని మందులపాపులలోను దొరకును

కేసరికుటీరం,

విగ్నాధ, మదరాసు.

శ్రీ, గర్భవతియైయుండు కాలము దాపెయెక్క మనోసంకల్పముసారమును సంతానప్రాప్తి కలుగును. మానసబలము క్షీరము మనోసంకల్పబలము వివిధాకృతులుగల యేకాత్మయందు రోయింబడిన యాపాతాకృతిని బాల్కునట్లు గర్భవతుల మనో వికారము వనుననింది లిద్దలుద్భవించును. దీనికి పరమ భాగవతోక్తముండైన ప్రహ్లాదుండే ప్రబలసాక్షి. ఈరథసుదరీణ జనితుండైనను మాతాగర్భముందు కాలమున యీలిది తల్లి శ్రీవారద మహర్షియొక్క కుమ్రువచేసి పరమాత్మను ధ్యానించుటచే ప్రహ్లాదుండు మహాధర్ముండై జన్మించెను.

గర్భకాలమున శ్రీలు భగవద్భావ నిష్ఠతో మన్ననో, వడీరితిని పుత్రులుమాడ జ్ఞామరై జన్మించును. గర్భధానియను భయపెట్టరాదు. ఏడు భయంకర దృశ్యములు నాడరాదు; భయోహ్యుత మగు మాటలు వివరాదు; అగడములలోనికి జవరాదు; చింతను చేరనిక సర్వదా మత్సాహముగ నుండవలెను. మంచి మంచి సత్కర్మధర్మను, భూవలయమందలి నాయక నాయకీ శ్రేష్టులతీవర చార్మిరిమలను, వివరలను లేక చదువుచుండవలెను; స్వేచ్ఛగ సంతరించుచు సాధారణ సంసారిక నిత్యకృత్యములను నిర్వహించుచుండవలెనే గాని సోమరినయినను రోటీయిరాదు.

శ్రీవివేకానందస్వామివారు తనమగల్గిన సర్వజ్ఞానములును వారితల్లివలన సిద్ధించినవని చెప్పియున్నారు. మీ తల్లి పుత్రసంతానములేక కాశీ క్షేత్రమందు అహుకాలము మహాశివుని ధ్యానించి తద్విసమీకృట శ్రీస్వామివారు జన్మించిరి.

మనదేశాగ్లాదేశమును వింగ్లాదునందక దక్షిణ భారతదేశము. వాడు చిట్టు ప్రాయమునుండియే తోడిబాలురను కొట్టుట, కొరుకుట, ప్రాణులను జంతులనున్నను ప్రార కృత్యములను జేయుచుండెను. కొంచెమెదిగిన పిమ్మట సర్వదా శ్రీని తనయొద్ద నుంచుకొనుచు చేతక్కిన వేదలు గోవులు మొదలగు జంతువులను వధించుచుండెను. మరికొంతకాలమునకు మానవులనుకూడ, వేకాంతస్థలములలో సరకుటకు వెనువీయువాడుకాదు. అకారణముగ నిట్టి యిక్కత్యములను జేయుచుండుటచే న్యాయస్థానమున మరణ దండన విధించక గొప్పగొప్ప వైష్ణవాశ్రమేత్తలను దీని కారణమరయుటకు వియోగించిరి. ఈశాశ్రమాలకు తలకొకవిధమగు తలంపులు కలుగుటచే నయిదు మమ్మకము మధుర లేదు. తరువాత నొక ధీమాని యాదుర్మార్గుని తల్లిని విచారించెను. “నీ మహారుడ్డిలుండుటకు కారణము నీకేమైనను తెలియువా? నీవు గర్భకాలము జేయేమను జేసితివి?” అని యడిగెను. అందుకాయను తాను మిక్కిలి దక్షిణురాలనియు, గోహత్యజేయు స్థలము కుద్ధిచేయుచు వచ్చినవారిచే బీవయార్త గడపురాననియు, గోవులను మేకలను జంతువత్తుడు కరచరణముల నిట్టుకొనుటయు, చర్మము తీయుటయుండు రోడ్డుడుటయు, యీశమలన్నియు మిక్కిలి యుత్సాహముగ నుండెననియు క్కారియంతయు తే పెన్నిజంతువులను జంతుటయో అదృశ్య మెట్లుండుతో యని సర్వదా విచారించుచు నుండుటయే తనపనిగా నుండెననియు విన్నవించెను. అప్పుడా మహా కాశ్రమము శిశువు గర్భయందుండుకాలమున

శ్రీయొక్క చుట్టూను ననుసరించి పుత్రుని వృత్తి యుండునని తీర్మానించెను. ఈవిధి మనుకాలకువలెనే జంతువులకును వర్తించును. గోవులు, గుఱ్ఱములు మున్నగు జంతువుల ఋతుకాలమందు సొప్పులక్కణ వంతములగు మగజంతువులనుగాని చాటి యాకారము లనుగాని యాడుజంతువులయెడట నుంచెదరు. ఋతు కాలమం దాడుజంతువుయొక్క భావ మెట్లుందునో దేనిని చూచుచు తెలుసుచున్నచో యెట్లుండు శిశువును గనును.

శ్రీలకు జ్ఞాన మత్యావశ్యకము. పాదు గర్భ కాలమందు దురాచార్యులైయుండినచో వారి బిడ్డ విందుపారు. తొర స్వభావులై మెలగువరు. పాదు సదాచారులై రై వధ క్తిపరులై యుండినచో సత్సంతా నమునుగల్గి తల్లిదండ్రులకు వన్నెరెత్తురు. విద్వలు ప్రాయము వచ్చువరకును తల్లివద్ద మెలగుచుండుటచే

తల్లియొక్క గుణములే విద్వలకలవడును. తండ్రియొద్ద ప్రాయమువచ్చిన పిమ్మట నేర్పుకొనుటకు సాధ్య మగును. మరియు పురుషుల పౌఖ్యమంతయు శ్రీల వశమువందుండునేగాని పురుషునిచే నేమి యు సాధ్యముగాదు. శ్రీయొద్దమురాలై వివేకవంతు రాలై నచో పురుషునియొక్క అన్యసాఫల్యము నుల భము. లేనిచో పురుషునకు దానికన్న భూదనరకముమరి యొకటిలేదు. లే ప్రాయమునుండియు విద్వలకు నుంచి నదతలను గర్రపుచున్నచో అది యెన్నటికిని నశింపవు. అల్లివిల్లిగ వల్లుకొన్న నెమక యొక లతాగుల్మమును తన యాశ్రమమునుండి వేరుచేయుట యెట్లు దుష్టులమో యిట్లే చిన్నవాటి స్వభావములు మారుట గష్ట తరము.

(యాలము:—శ్రీమలయాళ స్వామలవారి శ్రీకుష్మ వేదాంత రమ్యాభ్యాసము.)

అవసరజ్ఞుడయి వ్యాసుడేతెంచె నంత నర్తపసి
కవిలగడ్డంబును గవిలజవలును గవిలకన్నులును
దవినయన్నువ నల్లనైన దీర్ఘంపు దనువునుజూచి
యువిదకన్నుంగవ మొగిచి తెఱవకయుండె భయమున.

భారతము.

క త్త లు

"Sweet smiling star of the silent screen and
a pretty polished lady is Devakirani."

దేవకిరాణి

సుప్రసిద్ధ సినీమానటియగు దేవకిరాణి పంగదేశీయుడైన కీర్తిశేషులైన కల్నల్ చౌదరి. ఐ. యం. యస్, గారి ప్రియ కుమార్తె. ఈమె చిన్నతనమునందు పితంబ్రాహ్మణుడు డాక్టరు రవీంద్రునిచేత విద్య నభ్యసించెను. విద్య నభ్యసించుటయే గాక కవిసాహిత్యమునందు డాక్టరు టాగోరు రచించిన అనేక నాటకములయందు నాయితాపాత్రలను ధరించి, కలకత్తా కనలిదూరమున బోల్ ఫూల్ వద్దనున్న విశ్వభారతి (Santiniketan university) యందు ప్రవేశించుచుండెను. విశ్వభారతియందు శిక్షణ పూర్తియైనతోడనే, ఈమె ఉన్నత విద్యనభ్యసించుటకు యింగ్లాండు, చెట్ లెండమ్ నకుబోయెను. తదుపరి తనతండ్రితో బాటు యూరప్ ఖండమునయు దిరిగి వివిధకళలు (Singing, Dancing and painting) నభ్యసించెను. ఈమెకు బెంగాలీ, హిందూస్థానీభాషలే గాక పాశ్చాత్య దేశభాషలయందు గూడ మంచి పరిచయము గలదు. తాను యూరప్ నందు పర్యటనము జేయునపుడు, జూరిచ్, బేసోల్, లైప్సిక్, స్టాక్ హోల్మ్, బర్లిన్ నందు గాన నాట్యకళలపై పుణ్యమును జూపియుండెను.

ఈమె ప్రపంచఖ్యాతిగన్న సినీమానటుడగు హిమాంసురాయని బరిణయమాడెను. ఈతడు బొంబాయి నగరమందు యొక టాకీకంపెనీ (Himansurai Indo- international Talkies Ltd) స్థాపించి తనతోకలసి యాడుటకు తగిన శక్తిసామర్థ్యములుగల చక్కనిచుక్కయగు సినీమానటి కొరకై సర్వేషించుచు, దేవకిరాణిపై యీతని దృష్టిపడెను. ఈమెతోకలసి రాజపుటానాజోయి వారి కథ 'కర్మ' కు

యవనరమగు భాగములను బూరిచేసికొని, 1931 నం
అప్టోబరుమాసమునందు బెర్లిన్ (Berlin) బోయి యొక
యేడాది యుఫా స్టూడియో (Ufa studio) నందు క్రమమగు
సినిమాశిక్షణమొందిరి. ఈమె యభినయించిన కథలన్నిటి
కంటె 'కర్మ'లేక 'నాగానాథిరంగి' యనునది ఉత్కృష్టమైనది.
ఇది ప్రప్రథమమున లండనునగరమునందు వెలువడి నపుడు
యిర్విన్ దంపతులు, సేమ్యుయల్ హోరు దంపతులు జూచి
చాలా అభినందించిరి. ఆమెను నూడవాలెనను కోరికతో
ప్రేక్షకులకు యుపన్యసించునట్లు ఏర్పాటుజేసిరి. ఉపన్యసించు
చుండగా అనేక ఛాయాపటములను దీసిరి.

బొంబాయినగరమందు 'యిండియన్ హాలీవుడ్'
(Indian Hollywood) ను స్థాపించుటకు ఈమె భర్తచేయు
ప్రయత్నములకు చాలా సాహాయకారియైయున్నది. హిం
దూదేశమందు సినిమారంగమున కురిగిన స్త్రీలలో ప్రస్తుతం
యీమెయే విద్యావంతురాలు. విద్యావంతులగు స్త్రీ
పురుషులు జేరిననేగాని, సినిమాపరిశ్రమ దేశమునందు బాగు
పడదని యీమె యుద్దేశం.

లక్ష్మీనారాయణ పాణిగ్రాహి.

సంగీతం

ఆంధ్రదేశంలో సంగీతాని కిప్పుడిప్పుడు మంచిదశ వట్టినట్టే
వుంది చూడగా; యెందుకంటారా అది మహిళామణుల
ప్రాపు బడసినది. రాజమండ్రిలో రెండేళ్లనుంచి ఆంధ్ర
మహిళాగానసభ యనేవేర నేదోయొక సందడి జరుగు
చున్నది. ఆరంభదశలలో నిట్టి సమాజము లింతవరకూ
జేయగల్గుట చెప్పకో తగ్గమాటయే. ఇతే మరోసంగతి.
యీలాగు వరసకచీరలుపెట్టి యేదో కొంతడబ్బు కూడ
బెట్టి దానిని వెంటవెంటనే ఖర్చుపెట్టుట మాత్రముతో
దేశమందు విద్యాభివృద్ధి కావాలదు. కాబట్టి దేశస్థలైన
బాలికల కొకరిద్దరికి స్కూలర్ షిప్పు లిచ్చి చెన్నపట్నంలో

నున్న పరిషత్పాఠశాలయందో మరెక్కడో పాట చెప్పిం
చుట మంచిదని తోచుచున్నది. ఆటాటప్పుడు దేశస్థులంతా—
ఇదెంతో పెద్దమాటకూడా కాదు—ఒకవ్యక్తికి రెండేళ్లకు
సుమారు దువందలుంటే చాలు. ఇటువంటి వాళ్లదారుగురు
ముందుగా తయారై తే వీళ్ల ద్వారా కాలక్రమాన్ని దేశంలో
చక్కని కర్ణాటసంగీతం వ్యాప్తం కాగలదని మాయా
శయము. దీనికి మాసోదరీమణులు లేమంటారో చూడాలి.

నాదస్వరూపము

నాద తను మనిశం శంకరం
నమామి మే మనసా శిరసా
మోదకరం నిగమోత్తమ సామ—
వేదసారం వారం వారం॥
సద్యోజాతాది పంచవక్త్రం
సరిగమ పదినీతి సప్తస్వర
విద్యాలోలం—విదగ్ధిత కాలం
విమల హృదయ త్యాగరాజ లోలం॥

నాదోత్కర్ష

సీతావర, సంగీతజ్ఞానము—ధార వ్రాయవలెరా॥
గీతాద్యభిలో పరిషత్సార—భూత జీవన్ముక్తుడౌటకు॥
ఆకాశ శరీర పరబ్రహ్మమని—ఆత్మారాములు లోననూచెను॥
లోకాదుల చి స్మణిమయసుస్వర—లోలుడౌత్యాగ రాజసన్నుత॥

(వైవాని యర్థవిచారము చేయుదురుగాక)

గాపాపమదని గాపాసాసని	x దపమగపమగరి	x సరిమ మదదని
శ్రీ గృహ లక్ష్మి	+ మ ము	+ చె ర
గా గాపాసా సనిదప మగపమ	+ గరి, మద	+ ని-గప సనిదపమ
రా గదె వె గ	+ మే న	+ గు చు
ద దప-పమగరి మగగరిరప సనిద	+ ప-సరిసరిమగరి	+ రీమదని గపా
భో గ భ గ్య	+ ము లో	+ సంగనే
సనిదపా రి సనిదపా మగరిసని	+ దపా మదనిగప	+ పనీకప మగరి
భ గ భే యు	+ డా శ్రీ క	+ నీకుమ—రి
ససరి సరిమాగరి దపపమమగరి	+ సరినీద దపన	+ ,సరి సరి మగరి
లగణితగుణంబుల వెలయుచుముగుద	x లగురించి తగవె	+ చినుగతి దలచి
మమదదని గగవపస రిమమద గ	+ పస రి మాగరిస	+ రిసీదప పామ
తగినదియు తగనిదియు నొగిడెఱువును	+ వురుచులూరగవె	+ తదీరగ బాగు
పా,దమపా దమపమగరి సరి	+ మా, మగపామ	+ దనీ-గపసనిద
అంధ్ర వ ని లో	+ ఆ నంద	+ ము చెందగదిరిగి
1. పా,మా,గా,రీ మాదాని	+ గా, పా, పా	+ ,రీసానీద
ఎం దెండున్ సీ వున్నావో	+ ఆం దం దే	+ పొందుంగీర్తి
2. దాని మదని రిమమ దదని గపసని	+ దపా మగరిస ని	+ దపా సారిమద
నీడుకథలు నిరుపమ రసభరితము	+ లు నీజలివిలి ప	+ లుకుత్ నీకుతగు
3. గప సనిదప మదనిగప సనిదపమ	+ గరి మగరి గరిస	+ నిదప సరిమగరి
వరిసతులిల తులసిదళము లలువలె	+ గదశిరములవయి	+ నునిచికోనియెదరు
మదని రిమదని సరిమదని గపసని	+ దపగప స రిమ గ	+ గ రి రి స సనిద
పరమగుభమతి పరమ శివసతిగతి	+ పరిజన పరిహర	+ గనిరతి పరలెద
4. సా,, ,, రిసీదా మదని గగ	+ పా,, ,, మగ	+ రి సరి మదని గప
ఓ విశాలాక్షి నినుగన	+ మో హాయ	+ లుద్ది-రనిల గల
సనీస రిసీ మదనీ గపసనీ	+ దపా మగరి సరి	+ మదని రిమదనీ
సరోజముఖుల్ పరమాదరముతో	+ పరాశ్చరవని	+ వలచి పిలువరో
గగపసా నిదపరీ మ గ గ రి స రి	+ మగ రి సనీదప	+ మదనీధ గపా
సరిసిజా సనునిరాణివలె సకల	+ కళలరహస్యము	+ ల నవీసముగా
సనిదపా పమగరీ సని దపా న	+ రిమదా రిమదనీ	+ రి సనిదపమగరి
వరదుచుల్ గురియగా బలుకుదోభ	+ వహరీ శివకరీ	+ కవిజనవినుత

సీ॥ ఘనతగాంచినయట్టి కవికుమారిలపికా
 నీకమ్మునకు మావిమూకవమ్మ !
 నవరసాలంకార కవితామహాకావ్య
 కలహంసలకుండటాకమ్మవమ్మ !
 గృహగృహమునకేగి గృహిణులందరకును
 జ్ఞానంబొసంగు సుజ్ఞానివమ్మ !

కులవహూటియురమ్మ గుణధుర్యయగుటకు
 సీదుసాంగత్యమే పాదుసుమ్మ !
 తే॥గీ॥ సాటివత్రికలందున మేటివైతి
 భ్యాతిగాంచితి తల్లిరో కలియుగాన
 నిత్యసౌభాగ్య సుశ్రీల నెగడుచుండి
 నరలుచుమ్మరో గృహలక్ష్మి ధరణిపైని.

ఉ॥ ఈడొక యింతలేదుసుమ ! యెన్నడునేర్చితి విన్నివిదైతే
 దేవుల ముద్దుతల్లిదహ ! ఇంకొకయే డిప్పుడాయనమ్మ ! నూ
 తేమల తల్లివై నవరః కీర్తులై బల్లెలఁబట్టణాలమా
 తాడఁగరాని కీర్తిగొని హాయినిగొల్పుమ గృహలక్ష్మిరో !

మ॥ సకలాచేతనచేతనాకలితవిశ్వంబున్ ముఖంబందు నం
 దకుమారుం డొకమారె చూపెనటు నిత్యంబున్ ప్రదర్శింతు వీ
 వకలంకాధునికాః లాంఛననితాలోకాన సుజ్ఞానమున్
 సుకవిత్వ ప్రతిభాకృతప్రతితితో శ్రీదేవివీనేసుమా !

బులుసు వేంకటేశ్వరులు

అ వ రో యా ను భూ తి

(గత పంచక తరువాయి)

నిష్కలయునేకమై యాత్మ నెగడునెపుడు
 నింద్రియాదులదేహ మావృతముసుమ్ము
 ఇట్టి దేహార్థులకు నై క్యమెంతరకట
 దీనిమించిన యజ్ఞానమానె ధాత్రి.

(17)

ఆత్మమాడ నియామక మవ్యయంబు
 నగు నియామ్యకమగు దేహమహాహా ? రెంటి
 నై క్యబుద్ధిని గనుగొందురకట ! ఇనులు
 దీనిమించిన యజ్ఞానమానె ధాత్రి.

(18)

ఆత్మవిజ్ఞానమయము పుణ్యంబునగును,
కాయమనమాంసమయమును దేహమగును,
వీనికై క్యంబు గల్పింతు వెట్టులహాహ !
దీనిమించిన యజ్ఞానమానె ఛాత్రి.

(19)

ఆత్మచూడ ప్రకాశక మమల మజము
తామసయుతంబు దేహంబు భూమిరెంటి
నై క్యంబుద్ధిని గనుగొందురహాహ ! ఇనులు
దీనిమించిన యజ్ఞానమానె ఛాత్రి.

(20)

ఆత్మనిత్యంబు సద్రూపమద్యుతం బ
నిత్యమగు కాయమెంతయు నింద్యమయ
వీని కై క్యంబు గల్పింతు వెట్టులహాహ !
దీని మించిన యజ్ఞానమానె ఛాత్రి.

(21)

సకలవస్తుప్రకాశక క్షేయతము
సార్వకాలిక మాత్మతేజంబయద్ది
భాస్కరాదుల కాంతులపంటి దనఁగఁ
దగదు రాత్యాదులందవి యగు పడవుగ.

(22)

ఘటమునొక్కడు నెదురుగాఁ గాంచియవలఁ
నాదియిదియను మూఢజనంబుపోల్కిఁ
దేహమునుగాంచి తానని యూహనేయుఁ
నహాహ !! దీనిని మూర్ఖత్వమనఁగఁదగఁజె.

(23)

సచ్చిదానందరూపుఁ డనముఁడశాంతి
యుతుఁడనీ బ్రహ్మమంచును మతిఁదలంచి
అస్థిరంబై స మేనునేనగుటకల్ల
యనితలంచుట యెఱుకండు మునులుజగతి.

(24)

నిర్గతాకారు నిరవద్య నిర్వికారుఁ
నవ్యయాత్మనిఁగాఁ దన్నునరసికొనుచుఁ
నస్థిరంబై స మేనుతా నగుటకల్ల
యనితలంచుట యెఱుకండు మునులుజగతి.

(25)

నిర్వికల్కుడ నిత్యుడ నిర్వికారుఁ
డను పకలసాక్షిఁ బరమాత్ముడ నగుదుఁగనఁ
సస్థిరంబగు తనువునే నగుటకల్లఁ
యనితలంచుట యెఱుకొండ్రు మునులుజగతి. (26)

నిష్క్రియము నిత్యము క్షంబు నిర్గుణంబుఁ
నచ్యుతంబును నిత్యంబు నగుదుఁగానిఁ
యస్థిరంబై న తనువునే నగుటకల్లఁ
యనితలంచుట యెఱుకొండ్రు మునులుజగతి. (27)

నిర్మలంబు ననంతంబు నిశ్చలంబుఁ
నజర మమరంబు శుద్ధంబునగుదుఁగానిఁ
యస్థిరంబై నమీచునే నగుటకల్లఁ
యనివదించుట యెఱుకొండ్రు మునులుజగతి. (28)

స్వీయదేహంబున నెయుడి శోభ నెనఁగుఁ
సమ్మతుండయి పురుషాఖ్య సంతరించుఁ
దేహభిన్నంబయగు నాత్మఁ తెలియకీపుఁ
శూన్యమని మూర్ఖ! చెప్పఁగఁ జూతువేల. (29)

తనువుకంటెను భిన్నమై తనరుపురుషు
స్వాత్మునినదాకారుని సహజరీతిఁ
శ్రుతినియుక్తిని గనుగొండ్రు సూర్యబుధులుఁ
గాన నెట్లగు నినుబోటి కలుషమతికి. (30)

నే ననెడి శబ్దవిఖ్యాతి బూనియుండఁ
పరముఁడొక్కండ్రయై తాను వరలుచుండఁ
సూలమే తాననేకత్వి మూలమయ్యెఁ
దేహమగుటెట్లు పురుషుండు తెలియుమయ్య. (31)

నేను దృష్ట్యవస్థిచే నెవగువాడఁ
దేహమాదృశ్యతాస్థి దీపితంబు
నాది నేనను నిర్దేశవాదమెఱిగి
దేహమగుటెట్లు పురుషుండు తెలియుమయ్య. (32)

జాలూరి తులశమ్మ

నీ॥ పాల్కడలికిముద్దు పట్టివై శ్రీదేవి
 యనుగు సోదరుడనై యలరువాడ
 అఖలలోకాధీశు జానీలకంఠుని
 జడలలో నివసించు చలువరేడ
 కలువలగారాబు చెలుకాడనై భువి
 పదునారుకళలచే ప్రబలువాడ
 జనులెల్లనుతీయింప చల్లనిచూపుతో
 పండువెన్నెలనిచ్చు చుండువాడ
 గీ॥ ఘనుడవనిచాల వినుతుల గన్నవాడ
 కలకటా! నీవె యెన్నెన్నో కష్టములను
 విఘ్నములనొందుచుంటివే విధికృతమున

యంకముముహూర్తంబు దింతింప నేమిఫలము ?
 గీ॥ సకల కల్యాణగుణధామ చందమామ
 జగతి కానందకరుడవా చందమామ
 నిన్నుగాంచినయంతనే నేత్రములకు
 పండువై దోప పంతోషబాష్పములను
 సధికతరమైన యానంద మలరుచుండు
 సౌమ్యగుణమూర్తి సదభాగ్యశాలివనుచు
 దలతుమేగాని నీకున్న కలతలేమొ
 జెలియమాబోటివారల కలవియగునె
 సౌమ్యగుణధామ పున్నమ చందమామ॥

చీమకుర్తి సత్యవతి

నీ తా జీవన సత్యము

గీ. ఘోరరాక్షసమూకలోఁ గ్రుంగిపోయి
 నెట్టుచుంటిని కాలంబు నెట్టులెట్టులో

వతిసమాగమమునుగోరి వననతనయ !
 చెప్పకకృత్యంబుగాదునా మువ్వలకట !

చ. సుఖముగనున్నవారె యలతూరులుధీరులు రామలక్ష్మణులే
 సఖులును బంధుమిత్రులును సాధుగుణధ్యులు జన్మవారలు
 సుఖమగునొక్కొక్కయత్తలకు శోభనగాత్రలు నాడుపోడరులే
 సుఖమె వచింపు మండటనుజుచెడుభాగ్యము నాకుగల్గునా ?

క. హెచ్చుగ నీ నామమెపుడు
 పొచ్చెము లేనిహృదయమును పొల్పెనంగం
 నచ్చపు ఇక్కినిఁగొల్పుచు
 నిద్రట నుంటిననుచు వదిలింపుమ పతికి॥

లక్ష్మీచరస్వతులు

—ద ధి ధ క్ష ము—

మీగడతోడ అయిదుపళ్ల గట్టిపెరుగుతు తెల్ల గుడ్డలో మూటగట్టి మీదుగ ప్రేలాడగట్టవలయును. నీరంత యవనీకరణవార అందు కాలువడి గోధుమ రవలను, మూడుపలముల చెన్నునుగాని లేక నేతిని గాని చేర్చి, పినికి చిన్న చిన్న లిళ్లలుగా తట్టి ఏడునీళ్ల తెల్లచక్కారను మురికిలేక పాకముచేసి పెట్టుకొని, ఈలిళ్లలను నేతిలో కేల్చినతోడనే అపాకములో చేయవలయును. లిళ్లలను నాలుగైదుగడియలవర కట్టేయించి చల్లారినమీదట ధక్షించవలయును.

—ని పా స్తా హ ల్యా—

అయిదుపళ్ల గోధుమరవలను చిలుముపట్టుని పాత్రలోవేసి రాత్రికి నీళ్లుపోసియుంచి, ఉదయమున ఆరవలను కోట్లోవేసి రుద్ది, ఆమద్దను బట్టలోవేసి పిడిచికొని మరలను అపిప్పిగానుండు ముద్దలో తెల్ల చక్కార కొంచెమువేసి రుద్ది దానిని పిడిచికొని, ఇట్లు పిడిచిన పాలను మంచిపాత్రయందుపోసి, నోటికి బట్టకట్టి యొకనోట వారముదినములుంచి, యుంచ వలయును. ఎనిమిదవనాడు ఒకపడి తెల్లచక్కారను పాకముపట్టి, అందునుండు పిడిచియుంచిన పాలను

ఒకపడిపోసి, వదితులములనెయ్యిని, ఒకపలము చున్న రును, ఒకపరామెక్కు వీలకులు బార్లముచేసి, చేర్చి పాల్వా సక్యముగా చేసికొనవలయును.

—పి. కమలావతి.

—చం చం బ గ్గి—

ఒకనేయ గోదమనూకయును వీశేయేబలము వంచదారయును తీసుకొనవలెను. గోదమనూక కళాయిలోవేసి పొయ్యిమీదపెట్టి కాస్తసేపు వేవ వలెను. వేపుయండగనే 15 తులములనెయ్యి అందులో పోసి కలిపివేసి దించివేయవలెను. తెచ్చిన వంచదా రలో అర్ధనేయ నీళ్లువేసి బాగా మదర పాకము పట్టవలెను వేసిన గోదమనూక అందులో పోయ వలెను. వీలకపొడి, బాదమపప్పు అందులో వేయ వలెను. వేసినతరువాత వలనుపొడి రూలకట్టుతీసు కొని పొయ్యిమీద నుంటాయుండగా చిక్కగా వచ్చేవరకు కలుపుయండవలెను. చిక్కగా వచ్చిన వెంటనే దించి చల్లములో నంపివేయవలెను. బాగా చల్లారిన తరువాత వది చిన్నచిన్న ముక్కలుగా కోసి తినినా యెంతో రుచిగానుండును.

—చంద్రబాయి.

తా జామి రాయ్ !!!

పిల్లలారా !!! మీరే !

స్వ రాజ్యం

ఉన్నాయమ్మ ఉన్నా—	ఏముంజ ?	ఏం దెబ్బ ?
ఏం ఉన్నా ?	కల్లుముంజ—	ఒక్క దెబ్బ—
నిమ్మన్న—	ఏం కల్లు ?	ఏం ఒక్క ?
ఏనిమ్మ ?	చాడుకల్లు—	మరిషీ ఒక్క—
ఎండునిమ్మ—	ఏం పాడు ?	ఏం మరిషీ ?
ఏం ఎండు ?	కట్టపాడు—	చెడుమనిషి—
చెట్టెండు—	ఏం కట్ట ?	ఏం చెడు ?
ఏం చెట్టు ?	లాటికట్ట—	రాజ్యం చెడు—
తాటిచెట్టు—	ఏం లాటి ?	ఏం రాజ్యం ?
ఏం తాటి ?	దెబ్బలాటి—	స్వరాజ్యం—
ముంజతాటి—		అక్క చెడ్డి కరులమ్మ.

స మ స్త లు

చెప్పకోవే చిట్టిరల్లి చెప్పకోరా చిట్టిరండ్రి

యెప్పుడూ లడ్డూలునీకూ గుప్పెడేసి దొరుకుతాయ్ !!

రంగడూలింగడూ వొకటూగాని
పొంగరాలవగ్గిలే పోట్లాడతారట
యెందుకో పోల్చుకోండి !!

పెద్దవాడైతే మహారాజశ్రీ అని
రాస్తారా లేక శ్రీరస్తు చిరంజీవి అని
రాస్తారా చెప్పండి !!

మీ చెల్లాయీకొడుకూ నీకంటే

‘హరిదాసు’

1. భూగోళశాస్త్రజ్ఞులు ప్రపంచము నారూపమందురు.
2. వేదాంతశాస్త్రజ్ఞులు ప్రపంచము ‘నేకే’ యందురు.
3. గణితశాస్త్రజ్ఞులు సన్నుగణించకుండాను నాసహాయమువానికి ముఖ్యవసరము.
4. నేనెట్టి ఆవరణమునలేనప్పటికీ, నాయందుమాత్ర మావరణమిమికియున్నది.
5. నాయూద్యంతము లగోచరములు. పాకకా—నిన్ను నీవు తెలిసికొనువరకు నావలె తిరుగకమానవు.

నే నెవరో నీకు తెలిసినచో దయతో చెప్పుము—వరాత్సరుని రూపమం

దైక్యమొందెదవు.

ఆర్. ఆర్. పాత్రో.

ది త్ర ప్ర శ్న

నీ నా బుగుగార్లుండి • నడువంగ నేరదు
నోరుదోకయులేవు • నుదురులేదు
చేతులు రెండుండి • నేవేతేయగ లేదు
వీచోకలున్నది • నెమకనమరి
వీకమున్నదిగాని • వీరుదులులేవెందు
బంధుమిత్రులులేరు • పాపమవని

కథ చెప్పినాఁ ఁతే బాగ ర్తగానినండి

చార చార్యుష్క చాగవహర అంటే అందు
లోదిది, అంగవగా వోరానా, అతనికేమి పోలిం
తాయ్. అతడు చాలా మందివాడు; కాంట్టి జగం
దంతా 'పోలింతాయో' అంటూవుండేవాడు.
అదికన్నే అతనిలాటివాడే మరోరాజుండేవాడు.
అతనికేమి పాపుర, ఇతనిది చేతలకు ఆ 'పోలిం
తాయో' అనేమాటలు కూర్చున్నాయేదే! యిం
దుకో తెలుసువా? వీడికి అమాను అంటే వొగన్న
మందియంటే వివరణపోవడంతో పాడునగుం థం
డేది. అందుచేత వీడు పోలింతాయునికా భాషానికీ
తెల్లగాడు. పాపం పోలింతాయ్ వోకఅడవిలో! పారి
పోయి బాగున్నాడు!! యిందుకో తెలుసువా?
పాపం భయంచేత కాదు!! యెద్దాక చేస్తే యెంతో
మంది దర్శిపోయిన్నాడు! కాళ్ళు తెల్లంటే పిల్లల
యెంతో బాధగలా!! అందుచేత, ఎలే పాపుర
మాత్రం పొగలుకోకు!! కాంట్టి అమకోలేదు;
పోలిం తనకు భయపడి పారిపోయా దమకోన్నాడు!
అమనుది 'పోలింతాయని నట్టుమతెస్తే- నెమకేం
మహిరీలిస్తావ' అని చాటిందాడు.

వోవామా అడివిలో వొగతాతా అవ్వా మాట్లా
డుకుంటున్నార. యేమి?

తాత—అడుగాది చోకిలే ఎలేయిమిపోయి!!
పోయింది గాని!!

యదవల్లి జానకీభాయిగారు

పెద్దదిన్నలవక • నొద్దికదరితేర్పు
సిద్ధునికై వడి • జంతులవక
ఆ.జె. రాజవధలయందు • రాజులునవ్వకు
గవటమెఱుంగెందు • గాందిమాడ
నోరులుగారుదాని • కొరులకుదానాను
కాందిచెప్పరమ్మ • కాంతలార.

అవ్వ—రిగోపకూలా!! వీయాయుపిపోమా?
అడు నాయకతాదంటే—అదేం పోయిందా—
అతింతాయ్—అ.దగ్గాలోదా—యెందుకి మాన?

అక్కచేవున్నాడు పోలింతాయ్. తెల్లలోరానని.
యీమాటలు విన్నాడు— పంగలి వందెక్కాలు తెలుసు
కున్నాడు— నయామన్నాడు పాపురదగ్గరికి. వాళ్ళెం
చిహారినా విన్నావా? లేదు, యెందుచేత? వాళ్ళు
దగ్గరును, ముహూర్తం, కష్టమీకేదు. అలాంటివాళ్ళకి
తనమీలకంగా నెమకేం కనుసుకు నాయకతాయంటే
తన కంతమందించే. అందుచేత, చూకారా యెంత గొప్ప
వాడో? మనమంతా దబ్బున్నవాళ్ళని గొప్పవాళ్ళనే
స్తాం కామా? అదికప్పు—నందకప్పు. యెవడైతే
తెల్లరానినా చారపోడి కట్టెలో తిన్నవాళ్ళని
గట్టెక్కిస్తావో వాడు గొప్పవాడు. తెలిసిందా.

తరవార పాపుర దర్బాలో! తెల్లగాడు పోలిం
తాయా అవ్వా తాతా. మున్నమామా. పాపుర
యోకాడు పోలింతాయని. వాడి నుండెల్లో వాడర
వుట్టింది. వెంటనే యిచ్చేకాడు పోలింతాయినాన్యం
పోలింతాయకి. నువ్వరించేకా దబ్బులే నెమకేం
మహిరీయా. పొట్టుంగవట్టాడు. తనరాన్యానికి వాడో
దాడు వొక్కటేకాడు. తిరిగియాస్తా తిరుమనకోకు.

మందితనం యెంత వినిలేస్తుందో చూకాయ. పోలిం
తాయవాడితో యెంతోలేచేవుంటే?

విన్నారా?

జేమన్ ది పెకెన్డ్ గార్ని ఆడిగారట—“నువో రాబా, మీయాలోచనలు గొప్పవేకాని మీపను లెందు కలగుంటాయి?” అని అడిగితే అతః దన్నాడూ “అయ్యా నా ఆలోచనలేమో నావే— కాని నాకార్యాలుమాత్రం నావికావు. నా మౌక్రు లవి!!” అని.

ఆరుతరాల యవ్వ!! కేరు కేరీవిక్ కెంట్. ఈమె కిప్పుడు 99, ఈమె కూతురికి 74, ఈమె కూతురికి 59, ఈమె కూతురికి 40, ఈమె కూతురికి 19. ఈమె కిప్పుడో చిడ్డ. అంతా బ్రరికియేయన్నార: బాగు న్నారు కూడా. జర్మనీలో రిసి యేళ్ల మిలిటరీ యుద్యో గికి గృహస్థధర్మానుసారంగా అగ్రతాంబూలం ఇప్పించారు: యేంబంటారా?—యీతని కినివర కిరవై వొమ్మందుగురుచిడ్డలు; యిటీవలనే యింకోకడు పుట్టాడు; యింకనువీ పోయినా వున్నాడు!! యిది యిందులో వున్నవికేవం: కానామరి!! ఇట్టిని కావాలంటే రాదూ వాడ్డంటే తప్పదన్నారు పూ ద్యులు. ఇది కుద్ధ తెలివితక్కువంటున్నా రిప్పటివాళ్లు. యేది విలు?

కునదేకంలో తుమ్ము అపకవవంగా భావించి తుమ్మినవాళ్లను తెగతిదతాం గదా! ఇది చూడండి:— డాక్టర్ ఆస్టేవియాలెనిక్ ఆనునామె (ఇన్ ఫర్మ్) “తుమ్మువొస్తే తిదతారేమో వైవాళ్లని భయపడ వొడ్డు. దాని నాపుకోవొడ్డు. నునకు రాగల యేదో కీడు యీశ్వరకృపవల్ల తప్పిపోయింది నుమా అని తెలియకేయదానికే తుమ్మువొస్తుంది. కాబట్టి ఆరి స్టోటర్ గారు పెలవిచ్చివట్టు తుమ్మువొస్తే దేవుడికి దండంపెట్టండి” అని ఆరోగ్యపాఠశాలలో విద్యార్థులకు బోధపరచినది. కునలోవైనా అన్ని వేళలా తిట్టం. కొన్ని వేళ్లలో తుమ్ము మంచిదనీ కొన్ని వేళ్లలో తుమ్ము చెడ్డదనీ అనుకుంటున్నాం. లెనిన్ గారుమాత్రం అన్ని వేళలా మంచిదే అంటారు. ఔను తుమ్మున

అణిచిపెట్టకూడదు. కనవాల మాటలాగుండగా తుమ్మును అణిచిపెట్టడంవల్ల మెదడువకెంతో ప్రమాదం వొకప్పుడు మృత్యువుకూడ తటస్థింపవచ్చును. కాబట్టి తుమ్ము వడిచిపెట్టరాదు.

సముద్రపు నాచుతొంకేవట 200 యేండ్లు బ్రతుక వచ్చువట! వొకతమెరికా డాక్టరుగారు, డి. హెచ్. టోరనువారు చెప్తున్నారు. యోగశాస్త్ర రహస్యం తెలుసుకుందామని ఆయన యిప్పుడు మనదేశానికివచ్చి యున్నారు. ప్రాచీనయోగములలో నాగరసలును సముద్రతీరప్రాస్తనానులునూ తిశేవస్తువులలో సముద్రపు నాచునూడా వొకపదార్థమనీ దీనియందు మనుష్యజీవితమున కత్యవసరములైన లవణాదులన్నీ వున్నాయని యాయవనిధాంతం. దెబ్బదియేండ్లు వయసుగల యావృద్ధభీషమ్మ యాయత్రార్థవద్దగిని పదిహేను సంవత్సరాలనుండి తానే నడచుచున్నాడు. కాబట్టి యింకవమాన ముండరాదు.

ఇటలీదేశంలో వొక అమ్మాయివుంది. ఆమె చీకట్లో పెరుగుడు పురుగులాగు పెరుస్తూ వుంటుంది. ఇది సామాన్యపు మాటకాదు గదా! వైద్యవ్రవంచ మంతా తార్చారైంది. అఖిరికి వెనిసులో డాక్టర్ ప్రాటీగారు కనుక్కున్నారందులో గ్రహస్యం. ఆ అమ్మాయివంటిలో “ఫాస్ ఫరిసింట్” అనగా భాస్వర సంబంధములైన పదార్థములేవో వుండడంవల్ల ఆమెరుపులు పుట్టుచున్నాయని. దాన్ని ఋణావు చేయడానికిగాను అట్టిపదార్థమే తయారుచేసి ఆ వైద్యనరుడు నక్కల మెదడులోనికొకజంక్షన్ వచ్చి చూపిస్తున్నాడు!

“నా నీవన్ను రనోషధం”

రానురాను బాపానుదేశంలో పాములను తినడం పరిపాటి అయిపోతూవుంది. కేవలం పాములమే యింగళ్లు 200 లకు పైగా నున్నాయట! పాము

గృహలక్ష్మి

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మ గారు

గృహాలక్ష్మి

మోహినీరాజ గేవాలయము

శ్రీ మల్లికేశ్వరాలయము

మ నో ర మ

రా జ కు మా రి

౨

- గీ. సంజకెంజాయ ననురక్తి జాయఁగూడి
పూవుఁ బులుకుచు వాహ్యభిగ బోవునపుడు
కలహమాడితి మక్కటా యామునందె
ముద్దు గొంటిమి కన్నీరు ముసుగువడగ.
- గీ. మనము నెయ్యంపు గినుకకు బాలువడగ
ప్రియలేమందైన హృదయాల వేడిపుట్టి
ప్రణయ ముప్పొంగితేసెను వధముగాన
ప్రణయ కలహన నెంతటి మహిమగలదో !
- గీ. ముద్దు గొనుచును కన్నీరు ముసుగుగొంచు
చేరుకొంటిమి పూర్వమా నీమయందె
ఘోరతరమైన వర్షంపు ధారయందు
పడుగుపాలున మావాడు వడినచోటు.
- గీ. వర్షధారను బలియైన ననుధయందు
హృదయదాహంబు జన్మించె నిచ్చటనుచు
ఊర్పులెగయంగ విహ్వల మూడికొనుచు
ముద్దు గొంటిమి కన్నీరు ముసుగు వడగ.

మఱునాటి ప్రాతఃకాలమున నాకన్యా యంచులతో మృదులముగ నుండి ధగధగ
విద్యాలయమున సంరక్షణాధికారిణియగు మొసినోపుచుండెను. మేము వానిని మేములఁ
నామెయొకతె మామొద్దకువచ్చి యచ్చట దాల్చి పట్టుకూటినుండి ఈవలకు వచ్చు
విద్యాభ్యాసమున యువతులకుఁ బ్రత్యేక సీతా కోక చిలుకలవలె నొండొరులకు నేత్రో
ముగ నేర్పాటుచేయఁబడిన పట్టు చీరలను త్వన మొనర్చుకొనుచుండగ నా క్రొత్తగ
దెచ్చి మా కొనంగెను. అవి చిత్రముగు జరీ వచ్చిన యామె ఇందిరాదేవి మా రాకను

ప్రతీక్షించుచున్నదని నూ కెఱింగించెను.

అంతట మేము లోనఁ బ్రవేశించితిమి. నేనే ముందుఁ ద్రోవదీయుచు చెలికాండ్రతో నడచిపోయితిని. ఆహా! ఆ విద్యాలయ మెంత చిత్రముగ నెంత రమణీయముగఁ బ్రకాశించిపోవుచున్నది! చిత్రచిత్ర శిల్ప చిత్రములతో సృష్టియంతయు స్త్రీ మయమే గాని పురుషరూపముల కెచ్చటను స్థానము లేదను భ్రాంతి కవకాశమిచ్చుచు మామార్గ మంతయు సుందరీ మయమయి చక్షురుత్సవ కరముగ నుండెను.

ఆ రాజకుమారి యా వాసగృహ మింకను శృంగార పరంపరలచేత హృదయాకర్షణముగ నుండెను. ద్వారదేశమున హంసారూఢయగు సరస్వతీదేవిచిత్రమున్నది. మఱియు నాది శక్తియగు శాంభవి యవతార రూపములు గూడ నచ్చట తెల్లని స్ఫటికపు రాలతో జేయఁబడి మాకు వెఱుంగుఁ బుట్టించెను. ఒకచోట మహిషాసురమర్దనియగు దేవి ఉగ్రరూపిణియై మహా దేవుని గాలఁ ద్రొక్కుచు భయంకరముగ వక్త్ర గహ్వర మును దెఱచి తాండవించుచుండెను. అది స్త్రీలనిసర్గశక్తికిఁ జిహ్నము కాఁజోలు! శాంభవి, సరస్వతి, లక్ష్మీ—వీరి యవతార రూపముల నడుమ శృంగారమగు నొక స్త్రీ రూపము నుండి మూర్తిభవించిన జ్ఞానవృష్టి వలె నీటిదుంపురు లీవలకు వర్షపాతమువలె పైకెగసి క్రిందకుఁ బడిపోవుచుండెను. అచ్చటి నేల సహితము తెల్లని పాలరాలతో నిగనిగ లాడుచుండెను. అచ్చట మేము ప్రవేశించి

సంతనే ద్వారదేశమున నేనో సంగీతయంత్ర ములు మహ్మాహ్వనించుటకోయన గర్ల పేయమగు గీతముల నాలాపింపఁ దొడంగెను. ప్రభాతాయాత వాతాహతా లోలత్తం త్రుల నవ్యక్త మధురముగ బలుకుచున్న విపంచి యొకటియు, సగము పరింపఁబడికదలి పోవుచున్న పత్రములతో నొక వీణమునం దున్న పుస్తక మొకటియు నాభవనము సంగీత సాహిత్య విద్యాలయమని మాకుఁ జెప్పక చెప్పుచున్నవో యచునట్లచ్చట గానవచ్చెను. వీనిని మేముంతగఁ బరీక్షింపక తొందరగ మేడ మెట్లనెక్కి యచ్చట విశాలమగు ప్రాంగణ మున మా రాకను బ్రతీక్షించుచున్న నా మనోహరిణిని సందర్శించితిమి. ఆహా! ఆ ప్రథమ సమావేశ మిప్పటికిని నాకన్నులకుఁ గట్టినట్లున్నది. రెండు సింగపులిల్ల లిరువంక లను గుక్కలవలె గూర్చుండియుండగా నడుమ నొక సింహాసనమున గొప్ప గొప్ప పుస్తకముల దొంతరల కెదుటఁ గొన్నికాగి తముల నవలోకించుచు నామె సుఖానీనయై యుండెను. ఇన్నాళ్లకుఁ గదా నా కన్నులు కృతార్థములై నవి! ఆమె ప్రత్యక్షమైన లావణ్య సీమ!—స్త్రీ రూపమునుదాల్చిన రామణియకత!—సాక్షాత్కరించి శృంగార రసము!—మూర్తిభవించిన మాధుర్యగరిమ! ప్రపంచమున సౌందర్యమంతయు కరచరణా దులతో స్త్రీరూపమును ధరించి నాయెదుట ప్రత్యక్షమయ్యెనని నేను భావించితిని. ఆమె దుచ్చమగు నీ భూగోళమున గాన్పింపవలసి నది కాదు. ఇంతకంటె సూర్యప్రభాభాస

మానముగ నేదివ్యగోళముననే ప్రభవించి యుండదగినది. భ్రాంతి నొదవించు గంధర్వ భామవలె, వింతబుట్టించు నప్పరఃకాంతవలె ఆమె నా కగుపించెనుగాని మనుజకాంతవలె నాకెంతమాత్రముఁ దోచినదేకాదు. నిశ్చయముగ నామె దివ్యాంగన! ఆమె కన్నుల యందంతలావణ్యమున్నది. ఆమె మూర్తి వైభవమునందంతయాకర్షణశక్తియున్నది. ఆమె సర్వాంగములయందంతయలౌకిక రామనీయకల యున్నది. మహా మనోహర మగునట్టి స్వరూపమునుగాని, కమనీయతర మైన యట్టి రూపరేఖావిలాసమునుగాని, విద్యుల్లతవలె మెరిసిపోవునట్టి యుజ్వలాంగ మును గాని నా జన్మమధ్యమున మఱియొచ్చటను జూచియుండను.

ఆమె మారాకనుజూచి తక్షణమే సింహాసనమునుండిలేచి నిలువఁబడెను. పాశ్చాత్య దేశీయులగు లక్షణవతులవలె నామె మిగుల నున్నతమగు నాకారవైభవమున ధగధగలాడుచుఁ దమజాతికలతకును నాయకురాలనుటకు నెంతయు నొప్పియుండెనని నాకుఁ దోచెను. ఆమె మమ్మనలోకించుచు నిట్లు వలికెను — “మీకు మనఃపూర్వకమగు స్వాగతము. ఈ విద్యాలయమునకే గాక తప్పక మీకును మీ దేశమునకును గీర్తినుపార్జించు నూహతోమీరిచ్చటకువచ్చితిని. క్రొత్తగ వచ్చువారి కిట్టి ఫల మజ్జన సహస్ర రూపముల సిద్ధించుచునే యున్నది. ఈ వర్తమానయుగము స్వర్ణాక్షరములతోఁ జరిత్రమున కెక్కునప్పుడు మా నామముతో మీ

నామములుగూడ శాశ్వతముగ నుండి పోవును. — అయిన మీ దేశమున యువతులందఱును ఇంత పాడుగా యేమి?”

“రాజాంతః పురమున నుండు మేము మిగుల పాడుగే.” అని కృష్ణవర్మ బదులు చెప్పెను.

“అట్లయిన మీరా రాజకుమారు నెఱుంగుదురా?” అని యామె తిరుగఁ బ్రశ్నించెను.

“ఎఱుగకేమి? భావిపురాతనావ్యతన పార్థివకుమారులలో నట్టివాఁ నొక్కఁడను ఁండఁడు. ప్రపంచమున దివ్యలోకా నీతమగు పాణిజాతపుష్పమొక్కటే యున్నట్లు మిమ్ములను భావించుచు తమ యున్నతా శయమునే యుపాస్తి యొనర్చుచుండును.” అని యాత డుత్సాహమున బదులుచెప్పెను.

“మా విద్యాలయమున మానమక్షము నందే ఇట్టి వాక్యముల విందుమని మేము స్వప్నమునందయినఁ దలంపలేదు. ఇది శుష్కమును, నిస్సారమును నగు వాక్యముల చెత్తి. ఇవి కేవల పురుషులే తెచ్చుకొను నట్టివి. ముచ్చె బంగారమువలె, మాయ నాడెములవలె నివి ధగధగ మెరిసిపోవుచు నగుపించినంత మాత్రమున వాని విలువ యెవ రెఱుంగనిది? ఇట్టి మెచ్చుకోలున నికరమగు నాడెముల మ్రోతలేదు. గాఢరాల చప్పుడువలె, ఇత్తడికబ్బులనవ్వడివలె కర్ణమున నిది దుస్సహముగ నున్నది. — పుస్తకముల మొగ మెఱుంగని గౌరవీ ప్రాంతపు టడవిదేశమునుండి మీ రిచ్చటకుఁ

బలాయితలయి వచ్చి మీయందలి జ్ఞాన తృప్తయ, బోధిత్యవాంఛను వెల్లడించితిరి. అయినను మీ రామమాటను బట్టి మీరింకను శైశవావస్థయందే యుండిపోయిరనుట స్పష్టమగుచున్నది. —నిశ్చయముగ నారాజకుమారునిగూర్చి మేము స్వప్నమున నయిన దలపెట్టుటలేదు. ఈ మహాకార్యమును మొదట నుద్యమించినప్పు డీక నెన్నడును పెద్ద యాడకుండ మాలో మేము శపథము జేసికొంటిమి. మీరుగూడ జెలువల నిస్సర్గలీలని ప్రసిద్ధికెక్కియున్న హావభావ విలాసములను దూరముగా దొలగించుకొనవలెను. అవి మగవాండ్రచేతులలో గీలుబొమ్మలనుజేసి కేవలము వాండ్రసౌఖ్యమునిమిత్తమై మనలను వంటయింటి పడుకటింటి బానిసల జేయుటకే తోడ్పడును. పురుషులకు భోగ్యవస్తువులుగ, కేవల మాటవస్తువులుగ నుండుట యుక్తమో, లేక వారలప్రభుత్వ మంగీకరింపక వారలతో సమాసముగ 'మీ రెంతటివారలో మేము సంతటివారమే. సమస్తకార్యభారవహన క్రియాచాకచక్యమునందు, సర్వమార్గ దర్శక వ్యవహార నిర్వాహక ప్రతిభా సంపన్నత్వమునందు మేము మీ కెంతమాత్రమును దీసిపోవువారముగాము' అని సింహాసనోపమున లోకమునకు బ్రకటింపగల్గుట యుక్తమో మీరేభావించుకొనుడు. అట్టి స్త్రీ జన్మమే—అట్టిజీవనమే ధన్యమని నే నూహించుచున్నాను. మీకట్టి యుత్సాహమును, పట్టుదలయు నున్నయెవల

తప్పక మీరట్టివారు కాగలరు."

అని జలదన్యనగంభీరముగ నారాజకుమారిపలుకు మాటలకు స్త్రీ వేషముల ధరించియు బురుషులమను నాత్మజ్ఞానమును మార్చుకొననేరని మేము తీవ్రపడి విని తుడకుఁ దలలువచి నేలకుఁ జూడ నారంభించితిమి. అప్పు డావిద్యాలయాధికారిగి యొకతె లేచి కొన్ని శాసనములఁ జదివి మాకు వినుపించెను. అవి యెట్టివనిన— మూడేండ్లవఱకు నింటిలో నుత్తర ప్రత్యుత్తరములను జరుపుకొనరాదు. మూడేండ్ల వఱకు స్వాతంత్ర్య నీతులను విడిచి యడుగావల వేయరాదు. మూడేండ్లవఱకు మగ వాండ్రతో మాట్లాడరాదు. —ఇట్టి వింకను జాలయున్నవి. వాని కన్నిటికి మే మంగీకారమును జెలుపుకొని తొందరగ భత్రములపై సంతకముల జేసితిమి.

అప్పుడు రాజకుమారి మమ్మవలోకించుచు నీవిధముగ జెప్పెను.

"ఉత్తిష్ఠత! బాగత! ప్రావ్యవరాన్ని బోధత!*" మన విద్యాలయాన్నత్యమును, దానినిమించియున్న మనశాసనోన్నత్యమును గన్నులఁ దెరిచి ప్రప్రథమమున సర్థముజేసికొనుడు. ఈ చట్టములు—ఇవి పురుషులు మనకై శ్రమపడి జేసియున్నవికావు. స్మృతులను జావగొట్టి స్త్రీజాతి తన సహజ స్వాతంత్ర్యమును బ్రకటించుకొనుచు నీ శాసనమున ననుకొనుచుకొనుచున్నది. ఇవియే

* రెండు! మేలుకొనుడు! పొందబడిన ఈ వరముల దలసికొనుడు.

స్త్రీల కనుష్ఠేయములు. ఇవియే ఉపాసితవ్యములు. కామారావణ్యముందుఁ దండ్రు, జవ్వనమున భర్త, చరమకాలమున కుమారుఁడును స్త్రీని బరిపాలింపవలెనే గాని స్త్రీకి సావిత్రీత్యాస్త్రవలె లేదని పురుషులు మనల నింతవఱకు శాసించుచు వచ్చిరి. శ్రుతి శాస్త్ర స్మృతు లీ సిద్ధాంతములనే శతసహస్రముఖముల మనుజుజాతికిఁ దలవంపు గలుగునట్లు ఘోషించుచున్నవి. ఒక్క భారతవర్షమునందే ఈ యాగడమా? ప్రపంచమునందన్ని దేశముల యందును అన్నిజాతుల యందును ఇట్టి శాసనములు బొమ్మలెముడువలె వ్యాపించిపోయియున్నవి. పూర్వసశ్చిమ మధ్యస్థముగు నమస్తదేశములయందును స్త్రీల నణచి యుంచుటయే పౌరుష లక్షణముగ భావింపఁబడుచున్నది. మానవతలకు మగవానితోడిదే లోకమును నాచారసిద్ధాంతములు నాగరికదేశములందును, అనాగరిక దేశములందును ఒక్కమచ్చుననే విజృంభించి యున్నవి. అట్టి యాచార వ్యవహారములను మూలమట్టముగ మనుజుజాతినండి పోవునట్లు చేయుటయే ప్రపంచమునకు శ్రేయస్కరము. అట్టి జగత్కల్యాణమునకుఁ ద్రోసఁ దీయుటకే మేమీవిశ్వవిద్యాలయ మిచ్చట స్థాపించితిమి.

“ఇక మా విద్యాలయమున కలంకారములుగ మేమిచ్చటఁ బ్రతిష్ఠించిన ఈ స్త్రీ లోకనాయకముల నవలోకింపుడు! వీరు తుచ్చ శృంగారముల నిగనిగమెఱసి పోవుచు దన్మహత్వమున పురుషులచే నధిల

పింపఁబడు చిత్రవర్ణ పుఁ జలుకలుగారు. స్త్రీ జాతి కలంకారభూతలైన మహిళామతల్లులు. అదిగో! ఆంధ్రజాతికంతకును వన్నెదెచ్చిన కాంతాశోభోమణి రుద్రమదేవి! ఈమె పశ్చిమ దేశస్థులుగూడ మెచ్చుకొనునట్లు నాంధ్ర దేశమున కేలికయై ముక్కురమగు మహారాష్ట్రజాతికిఁగూడ నాంధ్రుల కత్తులపనను జవిఁ జూపించిన రాజనీతికోవిద!—ఈమె ఢిల్లీ సింహాసనమున నధిష్ఠితయై భరతఖండమునకుఁ బేరుదెచ్చిన దురుష్కయువిద సుల్తానారజమా—ఇదిగో! ఈమె స్వదేశము నాంగ్లేయ భూతములనుండి కాపాడి స్వదేశసంరక్షణమున నప్రతిమానయై బెక్కురణరంగముల శత్రువులను హతాశులుగ నొనర్చిన ఫ్రెంచిసారీమణి జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్! ఈమె మానవజాతి కంతకును గౌరవము దెచ్చిన వీరకాంత. పురుషులీమెను కడకు రాక్షసులై పట్టుకొని ఈమె నొక దయ్యముగజేసి బ్రతికేయుండగనే కాలిపాపమును గట్టుకొనిరి; కాని బ్రతికేయుండగ నీమె ఇంగ్లీషువారిని గడగడలాడించి పెక్కుయధములఁ బరాజితుల నొనర్చినది.—మఱియు నీమె ‘నాయకురా’లన నాంధ్రచరిత్రమునఁ బ్రఖ్యాతిఁగన్న ప్రభావశోభిణి. పల్నాటి వీరచరిత్రమున నొక నాటకమాడిన సూత్రధారిణి!—మీరు వీరలఁగూర్చి విపులముగఁ బఠించి హృదయములకుఁ జేవయు, నుత్సాహమును కల్పించుకొనుచుండుఁడు. నదాచారములనిగాని, సత్సంప్రదాయములనిగాని స్త్రీల కసహ్యభాజనమైన ప్రాత

పద్ధతుల నవలంబింప నూహింపకుండు. పూర్వార్థములను మనమెంత వదలించు కొనిన మనజాతి కంత శ్రేయము. ఎల్లప్పుడు ను స్త్రీజాతియున్నదియే మీమీ మనోభీష్టములుగ భావించుచు స్త్రీలకీర్తి యాన్నత్య మిచ్చిన వీరకాంతామతీలుల చరిత్రములనే సదా పఠింపుచు నాని యుత్తమాదర్శముల నవలంబించుచు మీజీవితముల గృతార్థములుగఁ జేసికొనుండు. మీరట్టి యాదర్శముల వలన మీజీవితములఁగూడ పరుల కాదర్శ యోగ్యములుగఁ జేసికొనఁగలరు. కావున దుచ్చమగు శృంగారభావములను మీహృద యాంతరాళములనుండి దూరముగాఁ ద్రోలి వైచి మాయున్నతాశయముల దృష్టిపథ మునం దుంచుకొని స్త్రీ స్వాతంత్ర్య భాగ్యోదయమునకు దోడ్పడవలసినదని మిమ్ము నే నుద్బోధించుచున్నాను.

“జ్ఞానమనునది కేవల పురుషహస్త గతమై యుండకుండ స్త్రీజాతికంతకు నందు బాటున నుండునట్లు మేమీ విశ్వవిద్యాలయ మును ప్రతిష్ఠించితిమి. ఇచ్చట మీరు మనుజుజీవితమునకుఁ బరమ ప్రయోజనమైన జ్ఞానామృతమును దనివిశీర నాస్వాదించి తర తరముల కర్మఫలమువలె నుండి స్త్రీల కవశ్య భోక్తవ్యమైయుండిన బానిసత్వ మును, దుచ్చశృంగారములను, శుష్కకథా లాలసత్వమును, ద్వేషమాత్సర్యాది దుర్గుణ పరంపరలను నశింపఁజేసికొని తేజస్వంతము లగు పవిత్రమార్గములఁ జెలిసికొనుడు. ఉత్తమముగఁ నర్చితమముగఁ బ్రతుకనేరక

పోవుటకంటె బచ్చట మేలు. ముఖ్యముగ మీయందున్న పసిమియఁ జేవయఁ జెడకుండఁ జూచికొనుండు. ఇంక నేనితరకార్యములఁ జూచికోవలయును. కావున మీరావలకుఁ బోవచ్చును. నేను శకుంతలాదేవి మహాభారత న్యాయమున్నది. ఆమె యొకవారమునుండి మావిద్యాలయమునఁ జేరవచ్చిన క్రొత్త బాలికలకు కర్తవ్యోపదేశ మొనర్చుచు సంభాషించును. అనుదినము కాంతలు నానా ముఖముల నిచ్చటకువచ్చి మావిద్యాలయ మునందలి శిష్యులసంఖ్యను వృద్ధిచేయుచు న్నారు.” అని చెప్పి మమ్ముల నావలకుఁ బంపివై చెను.

మేనుచ్చటినుండి కదలి శకుంతలాదేవి యుపన్యాసభవనమునకుఁ బోతిమి. అచ్చట నరుఁగోదయకాలమున సూర్యరస్మియందుఁ గుమిగూడియుండు కపోతసంఘమువలె ఉపన్యాసాకిర్ణోత్సుకలగు బాలికలు గుమిగూడి నిశ్శబ్దముగ గూర్చుండియుండిరి. అచ్చట నున్నతమగు నొకపీఠమున శకుంతలాదేవి యాసీనయై తన యుపన్యాస ముప్రకమింప పన్నద్ధయైయున్నట్లు మాకుగానవచ్చెను. ఆమె మిగుల నాకర్షణీయమగు మూర్తి వైభవమును బ్రదర్శింపుచుండెను. వింశతి శరద్యయస్కవలె ఆమె నాకగుపించెను. ఆమె కెడమవైపున నందమగు నొకతొట్టయందు రెండేడ్ల ప్రాయముగల ఆమె బిడ్డయగు సహస్ర పరుండి నీడ్రఁబోవుచుండెను. మేము శకుంతలాదేవికి కొంచెము చేరువగబోయి కూర్చుంటిమి. ఆమె మావంకఁజూచెను.

అశ్వత్థామ చచ్చెనని చెప్పునప్పుడు 'కుంజరీ' మని దోణుని చెవులకుఁ వినుపించకుండ దొట్రుపాటున పలుకు నజాతశత్రునివలె పార్థ సారథి మాయురువురకుమాత్రమే తెలియు నట్లు 'నాయక్' యని మెల్లగఁబలికెను.

“అహా! ఎంత శృంగారవతి! ఎంతలావణ్యసీమ!” అని కృష్ణవర్మ తనయానందమును వెల్లడించెను.

“చాలు. ఇంక నూఱకుండుము.” అని నేనంటిని. అప్పుడామె తనయుపన్యాస మారంభించెను

“దృశ్యమానమగు నీబ్రహ్మాండ మొకప్పుడు గేవల ద్రవీభూతమైయుండిన కాంతిపుంజము. ఆకాంతిపుంజమునుండి మన కన్నుల కగడదుచున్న ఈఖగోళములన్నియు నుదయించినవి. కేవల జ్యోతిర్భిహ్మము నుండియే ఈనక్షత్రరాసులన్నియు నేర్పడినవి. అట్టి నక్షత్రరాసులలో న్వయంజ్యోతులగు సూర్యగోళము లెన్నియైననున్నవి. ఇది మనుష్యమాత్రు లెవ్వరును భావమునఁ బట్టలేని బ్రహ్మాండభాండముల యుదంతము. అంతగాఁ దెలిసియుండని తదితరసూర్య గ్రహములగొడవ మనకెందులకు? నవగ్రహములతోగూడి కందుకమువలె నేమహాగోళమునకు ప్రతినిత్యమును మనభూమి ప్రదక్షిణ మూచరించుచున్నదో—ప్రత్యహమును మనల నేమహామూర్తి చూచుచుండుటచేతనే మనకుఁ గన్నులున్న ప్రయోజనమున కవ

కాశ మేర్పడుచున్నదో—ఏ పవిత్రజ్యోతి కిరణప్రసారమునందలి మార్పులచేతనే మన కింత గ్రీష్మము, ఇంతవర్షము, ఇంత హేమంతమునుగలిగి ఋతుభేదముల కవకాశ మేర్పడుచున్నదో—అట్టి సూర్యభగవానుని మనమెల్లప్పుడును గన్నులుపెట్టుకొని చూచుచున్నను తస్మహాత్వమునుగాని, తన్నిర్మాణతత్వమునుగాని ఏలవలేకమును తెలిసికొనజాలమే! సర్వభూతాంతర్యామియైన పరమేశ్వరునిమూలతత్వమువలెనే సూర్యభగవానునితత్వముగూడ 'యతోవాచోనివర్తంతే అప్రాప్య మనసానహ' * అను నుపనిషద్వాక్యమునకుఁ దార్కాణమైనది. అట్లని మనకుఁ దెలిసియున్న మాటలనైనఁ జెప్పుకొనకుండ నుండఁజాలముకద! కొన్ని లక్షల సంవత్సరములకుఁ బూర్వము కేవలమీసూర్యగోళమునుండి యే గ్రహములును, మనభూమియు వేఱుపడి ఈవలకువచ్చి ఇప్పుడున్న స్థానములనుండి సూర్యమండలమునకు జట్టును పరిభ్రమణ మొనర్చుచున్ననని జ్యోతిర్విదులయూహ. తరువాత కొన్ని మహాయుగములైన తరువాత భూమియందు బ్రాణికోటులకు జీవించుట కాధారహేతువు లేర్పడినవి. మొదట తామసరాక్షసబలయుక్తములైన జంతువులీభూమిపై నుదయించినవి. తరువాత మనుష్యజాతి భూమిపై నవతరించి సృష్టియంతయుఁ దనవశమున నుండునట్లుఁ బ్రయత్నించుచు వచ్చినాఁడు. తదితరప్రాణుల కంతగలేని బుద్ధి సంపద మనుజున

* దేనినిగూర్చి మాట మనమతోగూడ పొందఁబడక తిరిగి పోవుచో.

కుండుటచేత సతతము బలహీనములైన ప్రాణులను, బలాధికులైన ప్రాణులనుగూడ ఒక్కమచ్చునఁ దనస్వాధీనములో నుండు నట్లు చేసికొనుచు వచ్చినాడు. అయిన నీమనుషుఁ డాదిమదశయం దెట్లుండినవాఁడు? వట్టి మృగప్రాయుఁడై తానును గేవలమొక రాక్షసునివలెనే బ్రదుకుచుండిన వాఁడు. ఇప్పుడు సహితము సరమాంసభక్షకులై మృగచర్మముల గప్పికొని మొగములను, దేహమును వికృతముగ జూకిపించుకొనుచుఁ గొన్నిసముద్రముల కావల కొన్నికొన్ని దీప్త లలో నేటికిని గానవచ్చు ఆదిమనివాసుల వలెనే తానును ఒకజంతువై బ్రతికియుండిన వాఁడు. తానొకపశువై తనతోడియాడుదాని నొకపశువుగఁ జూచుచుండినవాఁడు. అట్టివారిప్పటి నాగరిక సంఘములలోఁ గూడఁ దుచ్ఛాతితుచ్ఛమయిన తత్త్వముల వెల్లడించుదుఁ గానవచ్చుచునే యున్నారు.

“తదనంతరమున నిప్పటివఱకు మానవ చరిత్రమున నేనుయినది?—తెలిసినంతవఱకు భారతీయుల—గ్రీకుల—రోమనుల—ఈజిప్టునుల—మఱియుఁ దదితరయూరపియనుజాతుల చరిత్రముల నన్వేషించి చూచినయెడల మన కేమి గానవచ్చును? పురుషునిదౌర్జన్యము—పురుషుని దుర్గయము—పురుషుని దుర్మార్గము. ఇంటింటను పురుషులు లోకకంటకులగు రాక్షసులనుమించి మనకంట దడివెట్టుచునచ్చిరి. మనల విద్యాబాహ్యులనుగూఁ జేసి తామే విజ్ఞానవీధికల విహరించుచువచ్చిరి. క్షేవలాత్మీయనుఖ సరాములులయి మనలఁ

బీడించుచు వచ్చిరి. కేవలము తాము తమ విద్య, తమనుఖమేగాని స్త్రీలకెందులకును యోగ్యతలేదని స్పష్టముగా జెప్పటయేగాక శాసనాదులను సహితము కల్పించి మనల నింతవఱకు బాధించుచువచ్చిరి.

“ఇట్టివారి యాగడము దేశమునుబట్టి, కాలమునుబట్టి, జాతినిబట్టి వివిధరీతుల విజృంభించుచు వచ్చిరది. కావున నాయా దేశముల వారిచరిత్రములఁ గొంతవఱకు స్థూలరూపముగనైన మనము నిమగ్నించుకొన్నయెడల స్త్రీసంఘమున కింతవఱకును గలిగిన పతనమును, అప్పుడప్పుడు గల్గుచు వచ్చిన యున్నతియు మనము గ్రహింపగలము. కోమలులను ముష్కరులగు దురాత్ము లెంతయడచి వేయుచువచ్చినను అప్పుడప్పుడు చెప్పను జేయను జేతనయినఅడు వాండ్రు విద్యుల్లతలవలె మానవచరిత్రమున గానవచ్చుచునే యున్నారు.

“పురుషదుర్గయ ప్రతిబింబితమైన మానవచరిత్రము నొకసారి పరీక్షించిచూడుఁడు! వేదకాలమున ఋషిన త్తములతో సరిసమానముగ బ్రహ్మవాదినులయి పేరెన్నికగన్న గార్గి, మైత్రేయి, వేదవతి మున్నగు మహిళా మణులీ దేశమున మొదట నుదయింపకపోలేదు. తరువాతఁ బురాణయుగమున భారత వర్షపుఁగాంతలు మిగుల సభఃపతితలయి పోయిరి. స్త్రీలు మూఢాచారములకుఁ గట్టువడి పాతివ్రత్య మొక పరమధర్మముగ భావించుచువచ్చిరి. మగవానితోడిదేశలోక

మనియు, మగఁడు జచ్చినయెడల ప్రాణ
త్యాగ మొనర్చుటయే ఉత్తమమనియు వారు
భావించిరి. పాతివ్రత్యమును నసిధారావ్రత
మును వారవలంబించి తమజీవితముల దుఃఖ
భాజనములుగఁ జేసికొనిరి. అట్టి పతివ్రత
లేమైన నుఖమనుభవించిరా ? సీత, చౌపది,
దమయంతి మున్నగు మహాపతివ్రత లెట్టి
యెట్టికష్టముల ననుభవించిరో పురుష విరచి
తములైన పురాణములే చెప్పుచున్నవి. అట్టి
కష్టముల నెన్నిటినిన నహించుకొనుచు అవి
యన్నియు తమ పూర్వకర్మముల ఫలముగఁ
దలపోయుచు పురుషులను బలైత్తుమాట
యైన బలుకకుండుటయే పుణ్యసాధ్యముగా
మని వారు భావించుచువచ్చిరి. తన్ను
నిష్కరుణముగ నడపులలోవిడువ నాజ్ఞా
పించిన రామునినిర్దయత్వమునైన దలంపక
సీత 'ఎడపక పూర్వజన్మముల నేమిధునం
బులఁ బాఁయఁజేసి వారడలఁగ నవ్వచుండి
తినా' అని వాపోవుచు "శ్రీరాము మో
మికాయంబునఁ జూచుభాగ్య మిఁకలేదే
నో సుమిత్రాత్మజా!" అని దుఃఖించుచు
వచ్చినదిగాని పురుషుని దుర్లయమున తనకట్టి
యాపద కల్గినదని దూషింపలేదు. ఇక
చౌపదియొక్క కర్మమింతకంటెను కాలి
పోయినది!! ఆమె పాండవులకందఱకునుసాధా
రణధనంబుట ! అయిన నామె కొంత డ్రోత
ముకలది. తనకర్మమునుగూర్చి దుఃఖించును
గాని వారుండగ తానట్టి దుర్గతికేల బాలు
వడవలెనని సాహసమున తనధర్తలనుగూర్చి
పలుకుచున్నది.

ఉ. అక్కట మోసపోయి యడి

యాసల జానకయున్నదాన ము
న్నొక్కడ నేదురంత దురి

తోక్కట బాధలఁజెట్టియున్నా
కెక్కడి దుఃఖశాంతి కడు

నేదుట యెమ్మెయిఁ గల్గనేర్చుమీ
ముక్కున నూర్చుగల్గ నొక

మూర్ఖునిచే బడితిన్ సభాస్థలిన్.

అని కీచకునిచేత నయిన పరిభవమును
దలంచుకొనుచు బరిదేవనముఁ జేయుచున్నది.
అందులకు భీమసేనుడు 'పూర్వమున నహి
తము పతివ్రతలిట్టి యిరుమలఁబడిరి. నీవు
మాత్రమెందులకు నహింస'వని యను
చున్నాడు.

సీ. చ్యవనుని వాంఛకు + శర్యాతిసందన
యిడుమల గుడువదె + యడవిలోన
రాఘవుతోడ వ + రణ్యవాసముచేసి
సంతాపమందె + జనకతనయ
కుంభసంభవునికై + ఘోరదుర్గములలో
పాముద్ర యలజడి + పాలుగాడె
నలుని పిలువ గా + నలకేగి దమయంతి
మనుజులువడని యు + మృలిక వడదె

గీ. వారు పైరణనేసి దు + ర్వారమైన
నిరతిశయ దుఃఖభారంబు + నిస్తరించి
సౌఖ్యముదరె నీవునా + చందమునన
యాపదలకోర్చి సంపద + లనుభవించు.

అని భీమసేనుఁ డామె తనపై కలుపింప
కుండ నామెను ధీరస్వాంతనుచేయుఁ బ్రయ
త్నించినాడు. పురుషులెప్పు డిదియేఘోరణి.

స్త్రీలెట్టి యాపదలబడినను చచ్చినట్లు సహించుకొనవలెను. అట్లునర్చుకొనుటయే పతివ్రతాలక్షణము.

“అహా! ఎందఱు కాంతామణులీ పాతి వ్రత్యసిద్ధాంతములకు బలియైపోయిరి! పురుషులంతోనైన దృష్టిపరచుకొనిరా! వారియైహిక జీవములేకాక తదనంతరజీవితములును, ప్రాణములును సహితము తమసాత్త్విక వారు భావించిరి. తామింకముందఁ జచ్చినను తమస్త్రీలు చితులనెక్కి ప్రాణత్యాగ మొనర్చవలయునని వారుశాసించిరి. ఈ యార్యావర్తదేశమున నాయువుమూడి చచ్చిన పురుషులతోఁ దగులఁజెట్టఁబడిన సతీమణులెన్నికోట్లయిన నుందురని నేరూహించుచున్నాను. ఇదంతయు మూర్ఖాచారములవలన వచ్చిన పురుషుల దుఃఖముటలేమయున సందేహమున్నదా? స్త్రీతనమనమును, ధనమును, ప్రాణమును కిమ్మనకుండ బురుషురి కర్పివలయుననియు, లేనియెడల ధర్మసంక్షణమును, వర్తనంకరమును, మహావ్రళయమును వచ్చిలేదునని పురుషులు చావగొట్టి శాస్త్రములశాసించిరి. అంతటితో నూటకుండిరా? — పురుషులు మనకెట్టి స్వతంత్రాధికారమును లేకుండచేసిరి. ప్రకృతిసిద్ధమైన బుద్ధి నైన మనమునయోగించి మననైచ్చస్థితిని తెలిసికొని మేలుకొందుమని భావించి వారు ‘స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయాంతక’యనియు శాస్త్రములజేసి స్త్రీజాతి మఱియెన్నడును మఱచిపోకుండ నొకవారను గూడ వేసిరి.

“ఆర్యావర్తదేశమునఁ గేవల పురుష రచితమై స్త్రీజాతినిట్టియధోగతికొందెచ్చిన ఈ శ్రుతిశాస్త్రస్మృతికంటకవితానము లిప్పుడెవరికీ గావలెను? నిష్ప్రయోజనమగు వీని నొక్కమాటు గట్టకట్టి మనకుఁ జేరువనున్న బంగాళాఖాతమున బాటవేసిన తరతరములనుండి వచ్చుచున్న భారతమాత దుఃఖమైన కొంత యువశాంతి పొందవచ్చునని నేననుకొనుచున్నాను. పరదేశముల గూడ పురుషులీధమున స్త్రీలపై సత్యాచారములఁ జేయుచునేయున్నారు. అయిన మనదేశమునకంటె పాశ్చాత్యదేశములస్త్రీల కొకింత గౌరవమును, స్వాతంత్ర్యమును కలవని నేరూహించుచున్నాను. పాశ్చాత్యస్త్రీలకు వివాహవిచ్ఛేదనాధికారమున్నది. పునర్వివాహాధికారమున్నది. ఆజన్మాంత కన్యాత్వాధికారమున్నది. భారతమహిళల కిట్టియవకాశము లేవియులేవు. లేకపోవుటయేకాదు. వానినిగూర్చి ప్రపంగించుటయు మహాపాపమని ‘పతివ్రతల’ యూహ.

“భారతవర్షమున నన్ని జాతియు విదలకంటెను కేరళదేశసంజనితలగుకాంతలు భాగ్యశాలినులని నేను భావించుచున్నాను. ‘అశుమళ మూళి’మని పూర్వాచారపరాయణులవహిళసముఠర్చు పచ్చిమలీరమే చాగరికాగ్రిగణ్యమని నిస్సంశయముగఁ జెప్పఁగలను. అచ్చట స్త్రీలకున్న స్వేచ్ఛ భారతవర్షమున మఱి ఏదేశమునఁగూడ నుండదు. అచ్చట స్త్రీలనుబట్టియే వారసత్వాధికార

ము లేర్పడుచున్నది. ఇదియే భారతము నందును, తైమినిభారతమునందును స్త్రీ మండలమని వర్ణింపబడినరాజ్యమని నేననుకొనుచున్నాను. ఆరాజ్యమే 'ప్రమీల' యను నామె కాగ్రంథముల రాజరాజేశ్వరి యనియు, కేరళదేశాధీశ్వరియనియు సంబోధనము లున్నవి. ఆమె వీరవ్యాపారముల బ్రకాశితయయి ఆహవవిద్యా విశారదలయిన పదిలక్షల కన్యకలతో యుద్ధరంగమున కుఱికి అప్రతిహత వీరుడైన అర్జునుని సహితము గడగడ లాడించిన వీరనారి. ఆహా! ఆమెవలె యుద్ధమొనర్పగల యామె దివ్యుడుగాని యింక ముందుగాని భూమిపై నవతరించుట కవకాశమున్నదా? పాశ్చాత్య దేశములలో పూర్వకాలమున 'అమెజాన్' జాతి యామెవాండ్లట్టివారు.

“ఈ స్వేచ్ఛా సీమలలో మేముగూడ 'ఆడుమండలము' వారి వైఖరిని — 'అమెజాన్' జాతిస్త్రీల వైఖరిని 'కన్యారాజ్య' మేర్పరచుకొంటిమి. ఇన్నాళ్ల కిట్టి విద్యాలయ మిచ్చట స్థాపించిన రాజకుమారిమణికి మనమండలమును కృతజ్ఞులమై యుండవలయు.

“పురుషు డింక మరల ద్రోక్కి యడచి యుంచుట కవకాశములేదు. మనభావి భాగ్యోదయమున కిది యషఃకాలము. తగినంతకృషి నల్పినయెడల మనమిచ్చట సత్ఫలముల బొందగలము ఆచారశృంఖలాని బద్ధమై బానిసత్వముననున్న స్త్రీజాతిని మన

రాజకుమారి స్వేచ్ఛాపరతంత్రమగునట్లు చేసి మనకీటి యవకాశముల గల్పించినది. ఆమె ఈ మహాత్కార్యమునకు బునాదులను వేసినది. మనమండలమును గలసి మనభాగ్య సాధముల నిచ్చట నిర్మింపవలసి యున్నది. పురుషు లేయేవిద్యల నేర్చుకొందురో మీ రాయా విద్యలన్నియు నేర్చుకొనవచ్చును. సందేహింపకుండ మీరన్నికళల నిచ్చట కృషి నల్పవచ్చును.

“స్త్రీ లేమి? నేర్చుకొనుటయేమి? — యని కొందఱు అపహాస్యము చేయవచ్చును. స్త్రీల శిరములుకాని వారి లలాటములుకాని పురుషుల శిరస్సులవలె పెద్దవియు విశాలములును కావని కొందఱు తాక్షిపింపవచ్చును. అయిన గొండలు పురుషులకు స్త్రీలకంటె చిన్నవగు తలలులేవా? శిరఃప్రమాణమును బట్టియా బుద్ధి విశేషమును నిర్ణయింపవలసినది? దేనియందైన పరిశ్రమమునందు గదా సునికతత్వమును, తీక్షణతయు నేర్పడును! పురుషుడు తనకు బ్రకృతివలన నేర్పడిన పైశాచికబలమున ముందు కార్యరంగమున కుఱికి జ్ఞానోపార్జన మొనర్చుకొనుచున్నాడు. వానికంటె కొన్ని మహాయుగములు మనము వెనుకబడిపోతిమి. అయిన నేమాయె! స్త్రీలబుద్ధి ముందే వికాసమునకు వచ్చుట జగద్విదితము. కావున నిరుత్సాహమున కవకాశము లేనేలేదు. ఇంక పురుషుల ప్రతిభయు, స్త్రీల ప్రతిభయుఁదర్శించి చూచినయెడల మనలయందు నిశ్చిత

నామము లెంత యల్పసంఖ్యాకులయినను పురుషులకుఁ దీసిపోవునవి కావు. ఎలిజబెత్, రుద్రమదేవి, జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్ మున్నగు పీఠకాంత లేమగవారికిని దీసిపోయినవారు కారు. అట్టి వారిలో సరిసమానముగ మన మెంచుకొన వలసిన దీఁదిరాదేవి. తన యంతఃపురమునందలి బంధువర్గము సంతయు

వదిలి స్త్రీ జాతి నుద్ధరింప బద్ధ కంకణయై యున్నది. స్త్రీల కవకాశములులేని జగత్తంతయు పట్టి యెడారి. ఈ స్వేచ్ఛాసీమ యెడారులందలి ఫలవంతములగు ప్రదేశముల వంటిది. మన మిచ్చట పెరుగుట కవకాశ మున్నది. పురాతనాచారపు దుపాను లిచ్చట మనల బీడింపవు.”

గుట్టపు స్వామి.

గుంటూరు కారదానికేరవార్షికోత్సవములో జానంబడిన రాజికల వ్యాయమక్రీడలలో పాల్గొని. వ్యాయామప్రదర్శనము శ్రీమతి కుర్లపాటి రాజేశ్వరమ్మగారి అధ్యక్షతన జరిగినది.

గ్రంథ పరిచయము

ఆంధ్రసహకార
పత్రిక.

మదరాసు రాష్ట్రీయసహకార
యూనియను, నెల్లూరు జిల్లా
కోఆపరేటివ్ బ్యాంకింగు యూ

నియమ వార్ల చే ప్రకటితమును మాసపత్రిక. ప్రథమ
సంపుటయు ప్రథమసంచిక జనవరి 15 వ తేదీని
శ్రీయుత వెన్నెలకంటి అప్పారావుగారి సంపాదకత్వ
మున వెలువడినది. ఇంతవరకు ప్రైంతుస్థలమును
వేర్వేరుగా రెండుపత్రికలు ప్రకటించుచు తన్మూల
మున ఆంధ్రదేశములోని సహకారోద్యమమును చేసిన
వేసలు ఆంధ్రసహకారులకు వికడమైయున్నవి.
ఈరెండిటి సమ్మేళనమువలన పుష్టి శక్తి మాసమాసము
100 రేపిపుటలలో అభివృద్ధి దేశమునకు సహకా
రోద్యమము పొందుచున్న పరిణామములను విమ
ర్శించు ముద్రసిద్ధుల బ్యాంకులతో ప్రకటించబడుచున్న
యీ పత్రిక ఆరెండిటికి నూరుమడుంగు లెక్కన
ఆదరణము పొందవలెనని కోరుచున్నాము. ఆంధ్ర
దేశములో సహకారోద్యమమును బోధించుపర్యమైన
దేశములు ప్రస్తుత మిద్దికన్న చేరవలసలేదు కనుక
సహకారసంస్థలైయు దీనికి చందాదారులుకాక
తప్పదని హెచ్చరించుచున్నాము.

పారిభాషికని
ఘంటువు.

వ్యవహారకోశము 270 పుటలు,
కాస్ట్రుచరిభాష 240 పుటలు,
గ్రీకులకు తెలుగు, తెలుగుకు తె

లుగు అర్థములను తెలుపు నిఘంటువు. గ్రంథకర్త
దిగవల్లి వేంకటేశ్వరావుగారు, బి.ఎ. బి.ఎల్., బి.ఎ.
వాడ. వెల రు. 2-8-0 లు, కోటులు, రాజకీయములు,
కాశ్రీయవిషయములకు సంబంధించిన అనేక విష
యములకు అర్థములు వ్రాసుబడినవి. వ్యవహారములకు
దేశ సేవకులకు, విద్యార్థులకు, వ్యాపరచయితలకు దీని
వలన కలుగు ప్రయోజనములనంతములు. ఆంధ్రభాష
కిది అమూల్యభూషణము. విద్యార్థుల లక్షకుల ప్రస్తుతు
లందినది. పాత్యగ్రంథనిర్ణయసభవారిచే గ్రంథాల
యోజయోగమునిమిత్త మంగీకరింపబడినది.

వారమున కోటూరి వెలువడు
వేంకటేశ్వర. ఆంగ్లమాసపత్రిక, జనవరి తెలనుం
దియు తిరుపతినుండి వెలువడు

చున్నది. శ్రీవారాయణదాసోదీవాచు ప్రకాశకులు.
సంవత్సరచందా రు. 3-0-0 లు, విడిపత్రిక 9 పైసలు.
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల పరిపాలనములోని
లోహలోపములను విమర్శించుట యేగాక, హిందూ
దేవాలయములు, పూజావిధానములు, పురాణములు
యొక్క అంతరాధ్యములను విశదీకరించు అనేక
గంభీర మనోహర వ్యాసములను గూడ ప్రకటించుచు
దేశములోనుంచి మాడుచునున్న సవాతవాన్తిక
భావములను పునః ప్రతిష్ఠించుటకు గడంగుచున్నది.

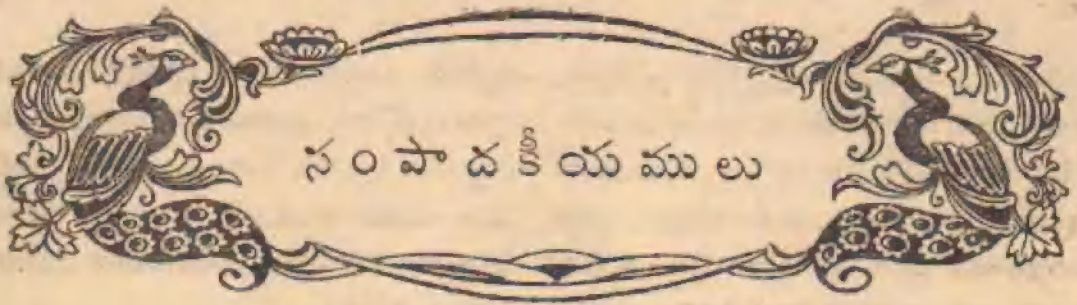
రామతీర్థస్వామి.
జీవితము

దేవ్యాపైజా 110 పుటలు.
వెల రు. 0-8-0 లు గ్రంథకర్త
శ్రీయుత ఋణము వేంకటే

శ్వరులుగారు యెమ్ ఎ, పి.ఆర్. కాలేజి, కాకినాడ.
యోగి, వక్త, కవి, సవ్యాసి, తపస్వి, దేశభక్తుడు-
దేశభక్త భారతవిల్లాసము, మహిమలయొక్క కీర్తిని
ప్రపంచమున విశదీకరించు వెంటించిన స్వామివారి
తీవన దేవ్యుల కులైజము కలిగించదు? అందునను
శ్రీ వేంకటేశ్వరులుగారింటి విద్యాంశులు రచయితలు
చెప్పగడంగివచ్చుడు బంగారుమునకు బలిగార ముద్దిన
టుండకమానదు అవ్వగల ముగురమైనధార, ఆశ్చర్య
యొక్కములను విమర్శించు, అతిమంద్రమైన సూరి,
పీరిమధ్యవికపితప్రముఖులకలె వాసించు స్వామివారి
సంకేశముల, రచనల, ఉపవ్యాసముల, ఉపదేశముల
భాగములు. పాత్యగ్రంథము కాదగ్గది.

గ్రంథర్పితకారము.

ఆకోగ్యైద్యము, సర్వేశ్వర
శరణము, గోల్కొండ
కవులసంచిక, అన్యు, విజేకానంద, వ్యక్తుకథ.

సంపాదకీయములు

భారతకావ్యసంపుట విజయములు

నూతన భారతకావ్యసంపుటలో దేశీయ ప్రతినిధులకు విజయము తరువాత విజయము చేకూరుచుండుట మిగుల ప్రశంసనీయము. దీనికీకారణము ప్రజాప్రతినిధులలో అధిక సంఖ్యాకులు కాంగ్రెసు జాతీయపక్షములవారగుట యొకటి-అధిక మహమ్మదీయ సంఖ్య గల ఇండియన్ టేబుల్ పక్షమునకు జిన్నాగారు నాయకులుగా నుండుట రెండవకారణము. మహమ్మదీయులకును హిందువులు లేక కాంగ్రెసువారికిని సాంఘికపరిష్కారము విషయమునతప్ప రాజకీయములలో నెట్టిభేదమును లేకున్నను ఈయొక్క ప్రభేదమే కాంగ్రెసుకు సంపూర్ణ విజయములు కలుగ కుండుటకును, స్వతంత్రపక్షమును వేరే పక్షమొకటి కాంగ్రెసుకును ప్రభుత్వమునకును మధ్యన నడ్డగోడవలె నిలచుటకును పెద్ద కారణమై యున్నదని కాంగ్రెసువారు నేడు గ్రహింపఁ గలిగిరి. ఈపక్షమే యొకటిలేకున్నచో ఇండియాబిల్లు పూర్తిగా త్రోసివేయఁ బడి కాంగ్రెసువారు ప్రజలకు చేసినవాగ్దానము పూర్తిగా చెల్లియుండెడిది. ఈపక్ష మొకటి డిండెషిమువల్లనే కాంగ్రెసువారి సంస్కరణనిరాకరణ తీర్మానములు నెగ్గ

కుండుటయు, జిన్నాగారి మూడుసవరణలు విడివిడిగా నెగ్గుటయు, సాంఘికపరిష్కార మూమోదింపఁబడుటయు తటస్థించినది. ఇది ప్రభుత్వమునకు కొంత పరాజయమైనను కాంగ్రెసుకుగాని దేశమునకుగాని సంపూర్ణ విజయమని చెప్పటకువీలులేదు. ఈమాత్రము విజయమైనను కలుగుట ప్రశంసనీయమే యైనను హిందూ మహమ్మదీయ సంపూర్ణ సంఖ్యము లేకపోవుటవలన నష్టమును కాంగ్రెసువారుగ్రహించి తదనుకూల ప్రయత్నములకు కాంగ్రెసు జిన్నాపార్టీలవారు ప్రయత్నించ బూనుకొనుచున్నందులకు వారిని నెంతయు అభినందించి వారిప్రానికి ఫలసిద్ధిని బడయవలెనని కోరుచున్నాము.

నిజమైన స్వరాజ్యమునకు లక్షణములు మూడు. స్వక్రిస్వాతంత్ర్యము, సంఘస్వాతంత్ర్యము, దేశస్వాతంత్ర్యము. కాంగ్రెసువారు అసెంబ్లీలో ప్రవేశించిన ఈరెండుమాసములలోనే ఈ మూడు విషయములనుగూర్చి ప్రశంసనీయమైన వాగ్మధ్యమునొనరించి తమ పట్టును చాలావరకు నెగ్గించుకొనిరి. శరచ్చంద్రబోసుగారిని నేరము నిరూపణము చేయనిదే నిర్బంధముననుంచి, విచారణలు పక, అసెంబ్లీకి వచ్చుటకు అనుజ్ఞ నీయనం

దుకు గర్వించుచు తేబడిన తీర్మానమును కాంగ్రెసు ఇండిపెండెంటు పక్షములు రెండును కలిసి స్వానుచేసినవి. ఇట్లే శాంతియుత సక్రమాందోళనము చేయుచున్న రెడ్డు పక్షములు లేక దేవసేవక సంఘముపై నిషేధమును తొలగించకుండునను గర్వించుచు తేబడిన తీర్మానమును నెగ్గినది. ఇది సంఘ స్వాతంత్ర్యమునకు చెందినవిషయము. మూడవది దేశస్వాతంత్ర్యమునకు సంబంధించిన విషయము. హిందూదేశ శాసనసభలనుగాని వర్తకసంఘములనుగాని ఆలోదించకుండ భారత బ్రిటిషుప్రభుత్వ సభ్యులు ఒనరించిన ఇండోబ్రిటిషు వర్తకపు టాడొబడికను నిరసించుచు మరియొకతీర్మానము తేబడినది. ఈతీర్మానముకూడ నెగ్గినది. బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారికి ప్రజాప్రాతినిధ్యము మీదను, శాసనసభలమీదను, భారతదేశముమీదను ఏమాత్రము గౌరవమున్నను, శరచ్చంద్ర బోసుకు స్వాతంత్ర్యమిచ్చుట, 'ఖుదాఖద్దు తుగాదుల'పై నిషేధమును తొలగించుట, ఇండోబ్రిటిషు ఒడంబడికను రద్దుచేయుట జరిగించవలసియున్నది. కాని దేశీయవాంఛలకు ప్రతికూలముగ పార్లమెంటువారు ఇండియాబిల్లును స్వానుచేయుట కేరీకెల్చి యించుకొని తొందర పడుచుండుటనుబట్టి వారికట్టిగౌరవమేమియును లేదనియు, 'భారతదేశపుకుక్క' లెన్నివిధములుగ మొఱగుచున్నను బ్రిటిషువారి ఒంటెలదశము నిర్ణయించుచునే యుండు'ననియు స్పష్టమగుచున్నది. సర్వవిధములను హిందూ మహా

మ్మదీయ సఖ్యత కుదిరి ప్రత్యేకనియోజక వర్గములుతొలగి సంయుక్త నియోజకవర్గము లేర్పడువరకైనను ఈమొఱగులవలన నెట్టి ప్రయోజనము నుండవని కాంగ్రెసు ఇండిపెండెంటుపక్షములు గ్రహించవలసిన సమయ మానన్నమైనది.

కాంగ్రెసువారి తీర్మానములు.

ఇక ప్రధానతీర్మానమునకువట్టిసగతి నాలోదించినచో ఈవిషయము మఱియును స్పష్టము కాగలదు. క్రొత్త ఇండియాబిల్లును తన్మూలకముగ వచ్చెడి శాసనమును హిందూదేశమును, కాంగ్రెసును, మిలేవాదులునుగూడ నిరాకరించుచున్నారనుటను వారివారిసభల తీర్మానములు, నాయకుల యుచ్చారణములు, కాంగ్రెసువిజయములు సుస్పష్టము చేయుచున్నవి. కాని ఈతీర్మానము భారతశాసనసభలో నోడిపోయినది. 61 వోటు లనుకూలముగను 72 వోటులు ప్రతికూలముగను వచ్చినవి. బాగుగా నాలోదించినచో హిందూమహమ్మదీయ సఖ్యత లేకపోవుటయే నీనికి కారణమని తెలియగలదు. ఈసఖ్యము లేకపోవుటకు సాంఘిక పరిష్కారమును మహమ్మదీయ లామోదించుటయు కాంగ్రెసువారు నిరాకరింపకయు అంగీకరింపకయు నుండుటయు తన్మూలమున వారికిగల పరస్పరానుమానములను అని తేటతెల్లము. కాంగ్రెసువారుతెచ్చిన ఈ తీర్మానము ఓడిపోవుటలో ఇట్టిసందర్భమున ఆశ్చర్యము లేదు.

కాంగ్రెసు భారతదేశప్రతినిధిసంస్థ యనియు దానిఅభిప్రాయమే అఖిలభారత దేశీయాభిప్రాయమనియు కాంగ్రెసువారు చెప్పుకొనుచున్నారు. ఇది చాలావరకు సత్యమనుటకుకూడ ఆటంకములేదు. కాని సాంఘిక పరిష్కారము విషయమై దేశము తటస్థముగ నున్నదనువిషయమున కాంగ్రెసు అభిప్రాయము సరికాదని అంతకుముందరి చర్యలేకాక అసెంబ్లీతీర్మానమును విశదీకరించుచున్నది. తటస్థభావము కాంగ్రెసు వ్యక్తులు, వాడిచేపాలింపబడుసంస్థల యొక్క భావముకాని అసంఖ్యాకులగు హిందూ మహమ్మదీయుల భావముకాదు. హిందువులు, సిక్కులు దానిని నిరసించుచున్నారు. మహమ్మదీయులు ఐరోపీయులు ప్రభుత్వసభ్యులు దానిని అంగీకరించుచున్నారు. ఇట్టిసందర్భములో కాంగ్రెసువారి తటస్థ తీర్మానము ఓడిపోవుటలో ఆశ్చర్యములేదు. దానికి ప్రతికూలముగ 84 వోటులును, అనుకూలముగ 44 వోటులు మాత్రమును వచ్చినవి.

జిన్నాగారి సవరణలు.

కాంగ్రెసు తీర్మానమునకు కలిగిన యీ పరాజయములకు తరువాత జిన్నాగారి సవరణలంగీకరింపబడుటలో ఆశ్చర్యములేదు. జిన్నాగారి రాజకీయసవరణలు నెగ్గుట దేశమునకు భారతేశానససభకుగూడ ప్రతిష్ఠకరము. జిన్నాగారు సవరణమును మూడు భాగములుగ చేసిరి. ఒకటి ఫెడరేషనును తృణీకరించుట, రెండు రాష్ట్రీయపరిపాల

నము అసంతృప్తికరమనుట, మూడు సాంఘికపరిష్కారము అంగీకృతమనుట. మొదటి రెండు సవరణలను ఒకభాగముగాను, మూడవసవరణమును వేరొకభాగముగాను తేకన్నువో ఆతీర్మానమునకు వేరేగతి పట్టియుండును. మూడవసవరణమునకు కాంగ్రెసు వారును జాతీయవాదులును ప్రతికూలురగుటచేత అసవరణ కారణముగా అసలు తీర్మానమునే యిరువురును ప్రతిరోధించియుందురు గనుక ఓడిపోయి, ప్రభుత్వమునకు సంపూర్ణ విజయము చేకూరియుండెడిది. అవి రెండుభాగము లగుటకతనను రాజకీయ భాగమునకు విరోధులెవ్వరును లేకపోవుట చేతను ఆభాగమునెగ్గినది. ఇంతవరకే దేశ ప్రతిష్ఠ నిలచినది. రెండవభాగము నెగ్గుట దేశమునకు కాంగ్రెసుకు భారతజాతీయతకు గూడ అప్రతిష్ఠయేకాక ప్రభుత్వమునకు సంపూర్ణ విజయము. మన భేదములు వారి భాగ్యమును సిద్ధాంతమున కిది ప్రబలనిదర్శనము, ఫెడరేషనును, రాష్ట్రీయపరిపాలనా విధానమును నిరసించు తీర్మానమునకు 74 వోట్లనుకూలముగను 58 వోట్లు ప్రతికూలముగను వచ్చినవి. సాంఘిక పరిష్కారము నంగీకరించు భాగమునకు 68 వోట్లు అనుకూలముగను 15 వోట్లు ప్రతికూలముగను వచ్చెను. 58 గురు కాంగ్రెసుప్రతినిధులు తటస్థముగ ఊరుకొనిరి.

కాంగ్రెసు నైఖరి.

కాంగ్రెసువారి తటస్థమున కర్థము అంగీకారము కానప్పుడును, వారి తటస్థస్థలి

తము అంగీకారముగనునప్పుడును తాటస్థ ముహూపణానీయమునుట తాటంకములేదు. తాటస్థతీర్మానము నచ్చినప్పుడు అనుకూలముగా నుండవచ్చును కాని అంగీకారమునకు గాని నిరాకరణమునకు గాని తీర్మానము వచ్చినప్పుడు తటస్థముగనుండి అంగీకరింపఁబడుటకుగాని నిరాకరణమునకుగాని కారకులగుట వారు దేశీయులకిచ్చినవాగ్దానములకు విరోధముకాకుండుటట్లై వారూ హించుకొనకుండుట విచారహేతువు. నిరాకరణతీర్మానమునకు వారు తటస్థముగ గాని ప్రతికూలురుగగాని యుండురనియు నెగ్గదనియు తలచి జాతీయపక్షమువా రట్టి తీర్మానమును లేక వారి దూరదృష్టిని చూపించుకొనిరి. అంగీకారమునకు కూడ వారు తటస్థముగనుండి ఆది నెగ్గఁగలదను ధైర్యముతోను ప్రభుత్వమువారి ఆసరాతోను జిన్నగా తీర్మానమును తెచ్చిరి. కాంగ్రెసువారి తటస్థభావము అంగీకారమునకు విరోధముకాదా? అంగీకార తీర్మానము వచ్చినప్పుడు దానికి వారు విరోధులై యుండియు ప్రతికూలముగ నోటుచేయక తటస్థులై యుండుట రాజకీయ జ్ఞానమును గాని ధైర్యమునుగాని సూచించదు. అంగీకరింపవలెననిగాని నిరాకరింపవలెననిగాని యెవరైన తీర్మానమును తెచ్చినప్పుడు దానికి ప్రతికూలముగ నోటునిచ్చెదమని కాంగ్రెసు నాయకులును కాంగ్రెసు మహమ్మదీయ నాయకులును, ఫిరవరి ఆరవ తేదీని వల్ల భాయి పటలుగాదును తమతో చెప్పిరని

పండిత మాలవ్యాగారు కాశీలో 13 వ తేదీని బరిగిన బహిరంగ సభలో చాటియున్నారు. అట్టి తీర్మానమును గూర్చి తమకేవల భావము లేలేనట్లును, తాము శాసనసభలో లేనేలే నట్లుగను భావించుకొని కాంగ్రెసువారు మినుకు మినుకు చూచుచు నూరకుండి, భారతశాసనసభ ఇట్టి అబాతీయముగు వరి హ్మికరము నంగీకరించుచున్నదనుభావము ప్రపంచమున వ్యాప్తమగుటకు కారకులై నందుకు దేశీయులకు కాకున్న తమకు తామైనను కాంగ్రెసుసభ్యులు జబాబుచెప్పుకొనవలసినవారగుచున్నారు.

సవ్యవర్తనము.

వారి యుద్దేశ్యము త్వరలోనే వేరే యి హ్మికరమును తమలో తాము కుదుర్చుకొని దానిని ప్రతిపాదించుచు దీనిని త్రోసివేయుదమనియై యుండవచ్చును. అట్లయినచో అందుకు వెంటనే గడంగవలెను. ఇది యికముందు కాంగ్రెసువారి ప్రప్రథమ సమస్యయై యుండవలెనని సత్యమూర్తిగారు తెలిపిన అభిప్రాయముతో కాంగ్రెసువారును కాంగ్రెసు మహమ్మదీయులును జిన్నాగారును గూడ ఏకీభవించు చున్నారనియే సమ్మతవలెను. త్వరలో హిందూ మహమ్మదీయ సమాఖ్య కుదిరి, కాంగ్రెసు ఇండిపెండెంటు పక్షము లేకమై, శాసనసభలద్వారా ప్రబలమగు సక్రమాందోళనము పలిపి, ప్రస్తుతము కాబోవుచున్న శాసనము సంపూర్ణముగా మారి నిజమైన భారతదేశీయప్రభుత్వము

హిందూదేశములో నెలకొల్పబడునుగాక యని కోరుచున్నాము. బ్రిటిషువారి మొండితనము మనలోమనకు సఖ్యము కుదిరేవరకే తప్ప అటుతరువాత అర్ధనిమేషమైన నుండదనియు, మనలో మనకు సఖ్యము కుదిరిన వెంటనే బ్రిటిషువారితో కూడ సఖ్యము సులభసాధ్యమగు ననియు, పిమ్మట భారత దేశము కెనడా, దక్షిణాఫ్రికా, న్యూజీలాండు మొదలగు వలసరాజ్యములవలె సంపూర్ణమైన డొమినియను స్టేటును ననుభవించుచు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో సంతృప్త సభ్యత్వముతో కిరీట మకుటమై యుండగలదనియు భారతీయులును బ్రిటిషువారును కూడ ఎంత వేగ మంగీకరించిన అంతమంచిది. కాంగ్రెసు వారును, బిన్నాగారును ఇట్టి శుభసన్నివేశమును సన్నిహిత మొనర్తురుగాక!

సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమా, డొమినియను స్టేటుసా అనే ఊకదంపు కాలక్షేపమున కిక అవకాశములేదు. వెస్టు మినిస్టరు స్టామ్యూటు ప్రకారము రెండిటికి భేదములేదుగనుకనే డొమినియనుస్టేటును నిచ్చుట కిష్టపడక ఆపదమును బిల్లుయొక్క ఉపేక్షాతములో చేర్చలేదనియు, చేర్చకపోయినను భారతీయులు అపార్థముచేసుకొన నక్కరలేదనియు కార్మిక వర్గమువారు తగాయిదా పెట్టరాదనియు సర్ శామ్మ్యుయలుహోరుగారే అభయమిచ్చుచున్నప్పుడు, ఆ రెండిటికి నేమో భేదమున్నట్లు మితవాదులును కాంగ్రెసువారును ఒకరినొకరు నిరసించుకొనుచు ఉపన్యాసము లిచ్చుకొనుచుండుట అర్థము

లేనిపని. ఎవరేమనుకొన్నను మనకు కావలసినది మనలో మన సఖ్యము, మనయిల్లు మనము చక్కపెట్టుకొనుటకు శక్తి. ఇవి మనలో యెంతవరకు రాజించిన మన 'స్వరాజ్యము'నకును బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకును, నిఖిల ప్రపంచమునకును అంత శాంతియు సౌభాగ్యమును లభించును.

సార్వభౌముని జూబిలీ.

రానున్నది బ్రిటిషుసార్వభౌముడుగు పంచమజూబిలీ పరిపాలనముయొక్క రజతోత్సవము. బ్రిటిషుసార్వభౌముతోగాని, ప్రభుత్వముతోగాని, వర్తక సంఘములతోగాని, అధికార వర్గములతోగాని, మన జాతీయాశయములకు సౌభాగ్యమునకు ప్రతికూలముగ మాటలాడుచున్న మరి యే వర్గముతోగాని, మనకుగల భేదాభిప్రాయములను యీ యుత్సవాసందర్భమునకు అడ్డుగా మనము తీసుకొనరాదు. ఇవి అన్నియు గృహచ్ఛిద్రములు. వీనికి కారణము చాలవరకు మనభారతీయవర్గములలోనే యున్నది. మనలోమన కైక మత్య బలమున్నచో నిర్మాణశక్తియున్నచో ప్రతిఘటన సామర్థ్యమున్నచో పైవారెల్లరును తదనుకూలములైన రాయభారములనే యితర సామ్రాజ్యస్థదేశములలోవలె మనతోకూడ సలిపియుందురు. మనము దీనికి శుభప్రారంభము లొనరించుచున్న మహూర్తములో ఈ ఆచందవాహినిలో మునిగి తేలుటతప్ప మూలుగులును ముక్కిళ్లును పెట్టుకొనుట

నల్లక్షణముకాదు. ప్రభుత్వోద్యోగస్థులు, సామంతరాజులు, జమీందారులు, వర్తకులు, శ్రీమంతులు, దేశీయనాయకు లెల్లరును ఇందుకు భారీవిరాళములిచ్చి ఉత్సవముల యథోచిత శోభతో జరిపి దేశాభివృద్ధికర మగు రెడ్డుక్రాసు సాసయిటీ, లేడీ డఫ్రిను ఘండు మొదలగువానికి సహాయముచేసి సార్వభౌముని కానందమునుగూర్చి ఆతని ఆశీర్వాదముల నందుదురుగాక !

ప్రసవరోగనివారణ ప్రయత్నములు.

ప్రసవరోగములు, ప్రసవకారణమున మరణములు మొదలగువాని కనేకస్త్రీలు మనదేశముననే గాక, అత్యధికముగా ఆస్పత్రులు మందులు వైద్యులు పెచ్చు పెటిగి పోయిన పాశ్చాత్యదేశములలోఁగూడ గుఱియగుచున్నారు. స్త్రీపురుషులు వారివారి శరీరధర్మముల గుర్తెరిగి యుక్తాహార విహార లోలులై మాత్రము వర్తించినయెడల ఈకష్టములు తగ్గఁగలవు, కాని నవీనవాగరికత విజృంభించుచున్నప్పటినుండియు పురుషులకంటె స్త్రీల కెక్కువగానే కాయమునకు కష్టము, దేశములో సంచారములు, చదువులు, వివిధములైన భోగములు, ఆహారములు, విహారములు, అలజడులు యెక్కువగుచున్న కారణమున అది సాధ్యముకాకున్నది. వైద్యశాస్త్ర మభివృద్ధియైనప్పటినుంచి యితర రోగములవలని మరణములు తగ్గుచున్నవి, పాశ్చాత్యదేశములలో సంతాననిరోధ సద్ధతులు ప్రబలుచున్నప్పటినుంచి పుట్టువులు

కూడా తగ్గుచున్నవి, కాని ప్రసవమరణములు తగ్గక హెచ్చుచున్నవని ఇ. సిల్వీ యా పాంఖరిస్టు అనునామె వ్రాయుచున్నది. గత యిరువదిసంవత్సరములలో అత్యంత నాగరికమని పేరుపొందిన ఇంగ్లాండులోనే నూటికి ఏ నుండి 42 వఱకు ఇట్టి మరణముల సంఖ్య హెచ్చినట్లు ఆమె తెలుపుచున్నది. గర్భిణీస్త్రీలను పరీక్షించుచు మందులిచ్చుటకు ఆస్పత్రులు, ఇతరయోర్పాటులు హెచ్చుచున్నవి కాని వానివలన విశేషలాభము లేకున్నది.

ఇట్టి వైద్యసహాయము గర్భిణులై యున్న సమయముననే కాక ప్రసవించుచున్నప్పుడును, పురిటిలోను, బాలెంతరాలుగా ఉన్నంతకాలముననుకూడ చేయుచుండుటకు ఏర్పాటులు జరుగుచున్నవి. ఇట్టి సమయములన్నిటియందును స్త్రీల నాస్పత్రులలోనే యుంచి కాపాడుచున్న స్వీడను హాండు దేశములలో ఇట్టి మరణములసంఖ్య చాలా తక్కువగనున్నది. కాని సాధారణ దేశములలో పేదస్త్రీలు ఇట్టివానివలన సహాయము పొందలేకున్నారు. ఇట్టి ఆస్పత్రులను స్త్రీలందరికొరకు దేశమంతటను పెట్టుటకు ప్రభుత్వమునకు అమితమగు వ్యయమగుచున్నది. అట్లు పెట్టినతావులలోకూడ పేదవారు తమ యింటిపట్టులనుండి యెడవిల్లలను భర్తలను సంసారములను ఓడ్డుకొనవలసి యుండుటచేత ఆస్పత్రులలో స్థిరనివాస మేర్పరచుకొనలేకున్నారు. ఇట్టివారిల్లలను ఇంటివద్ద సంరక్షణచేయుటకు మంచిదాదులు కావలసి

యున్నారు. అట్టిసహాయమునకుగూడ ఇంగ్లాండు గడంగుచున్నది. 1933 లో ఇట్టి దాడులసంస్థలు ప్రభుత్వము స్థాపించినవి 18 న్ని, ఉదార ప్రజాసంస్థలు స్థాపించినవి 82 న్ను మాత్రమే యుండెను. ఇవి చాల పనుటకు సుదేహములేదు. మునిసిపాలిటీ వారు ఇట్టి పిల్లలకొరకును, వారి తండ్రుల కొరకును హోటేల్లు పెట్టుచు, బీదలకు తక్కువ రొక్కమునకు శ్రీచుంతులకెక్కువ రొక్కములకు సంరక్షణలు సాగించుచున్నారు.

కాని యీప్రయత్నము లెవ్వయును చాలకున్నవి. ఇందుకు చాలా ఖర్చుకాక తప్పదు. ఆస్ట్రేలియా ప్రభుత్వమువారు 1922 నుండియే పుట్టువుకు 5 పౌనులచొప్పున ప్రభుత్వపు ఖజానాలోనుంచి సొమ్ము శాంక్షను చేసి దానితో ఇట్టిప్రయత్నములు సాగించుచున్నారు. ఇప్పుడు కొంచెమెక్కువగానే శాంక్షను చేయుచున్నారు. ఇంగ్లాండులో పుట్టువు 1 కి 10 పౌనుల చొప్పున నైనను శాంక్షను చేసినచో కొంత సంతృప్తికరమైన పని జరుగగలదని పాంఖరస్టు సతి వ్రాయుచున్నది.

ఎంతధనము శాంక్షనుచేసినను సుశిక్షితులగు వైద్యులు దాడులులేనిదే యీపని సాగదు. వైద్యులలో చాలామంది యితర రోగనివారణములందు విశిష్టప్రజ్ఞ గణించుటకే తాపత్రయము పడుచున్నారు కాని దీనినిగూర్చి శ్రద్ధబూనకున్నారు. బహుశా

దీనివల్ల తగిన ద్రవ్యరూపమైన ప్రతిమానము రాకుండుటయే కారణమై యుండవచ్చును. కాని మాతృసంఘసంరక్షణము దేశభావి పోరపోషణము డబ్బుకూలియను కొలత బద్దతో కాక విశాలదేశశ్రేయప్రమాణముతో పరీక్షించి సాగించవలసిన పనులై యున్నవి.

పురుషులకంటె స్త్రీలు వోటర్లు పార్లమెంటుసభ్యులు అయి దీనినిగూర్చి యెక్కువ శ్రద్ధ చూపవచ్చుననుటకు ఆటంకములేదు. ఇంగ్లాండులో స్త్రీలు వోటరుహక్కుకొనము అల్లరలు ఆందోళనలు ప్రారంభించి సాధించుచున్నప్పుడు స్త్రీలు ముందుకువచ్చి యిట్టి సంస్థలకొరకెక్కువ యాందోళనము చేయగలరని ఆశించబడెను. కాని ఆహక్కులు రాగానే ఆఆవేశమును అగిపోయి ఆగౌరవములతో తృప్తినొంది తదనంత రావశ్యకములైన యిట్టి ఆందోళనములకు వారు గడంగ నందు కామ విచారించుచున్నది. మన దేశములో స్త్రీలట్టి అల్లరలను ప్రారంభించకుండనే బ్రిటిషువారు స్త్రీవోటర్లసంఖ్యను పెంచించినారు. వచ్చే శాసన సభలలోకి అనేకమహిళామణులు సభ్యులుగావచ్చి యిట్టి ఆందోళనములుసాగించి ప్రభుత్వమువారిచేత విస్తారమగుద్రవ్య మిట్టిసంస్థలకొరకు శాంక్షను చేయించవలసినబాధ్యత పడుచున్నది. దేశమంత వారికిట్టి ఉదారకరుణా సంకల్పములు ధైర్యస్థైర్యములు ప్రసాదించునుగాక యని ఆశించుచున్నాము.

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవామృతము

1893 సం॥ నుండి భారతవర్షమునం దంతటను ప్రసిద్ధిలో నున్న

ఆరోగ్య ప్రదాయని

దీనిని వాడుటవల
బలహీనదేహములకు బలమును,
దర్బలవీర్యులకు పటుత్వమును,
నిద్రాహీనులకు సుఖనిద్రయును,
నరములచోగుడు కడపుష్టియును,
మందకొడిగ నతిమవారికి ఉల్లాసమును,
తీర శక్తి లేనివారికి జ్వరరహితమైన,
రక్తహీనులకు శ్రోత్ర ఎరటిరక్తమును,
జ్ఞాపకహీనులకు జ్ఞాపకశక్తియును,
పాలిపోయినవారికి తేజస్సును,

మొదలగు అసంఖ్యాకములైన సుఖము లెన్నియో
కలుగును. స్త్రీపురుషు లెల్లరు వయోభేదము లేక ఎల్ల
కాలముల నేవింపదగిన దివ్యమైన టానిక్కు.

రెండు పైజులలో ఎల్లప్రదేశములందు దొరకును.

బాలభాగ్యర

(చిట్టెద్దు)

ఇది బిడ్డలకు తిరుచుగా కలుగుచుండు

లివర్ అండ్ స్పీన్ వ్యాధులకు

అనూభవముగా పనిచేయును.

సమక్షమునగాని పుత్రరముల ద్వారాగాని

వివరములు తెలిసికొనుడు.

ఆయుర్వేదాశ్రమం

151 గోవిందప్పనామకవిగిరి, రాష్ట్రపాక్షు నెం. 287, మదరాసు.